

WSTĘP

Przedstawiamy opracowanie o stanie przyrody gminy Choszczno, jego zasobach i walorach. Przeprowadzona dzięki wspólnym działaniom Wojewody, Miasta oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie, inwentaryzacja przyrodnicza dała zasób informacji, które pomogą przy podejmowaniu szeregu decyzji ważnych dla funkcjonowania miasta w zakresie zagadnień społecznych, ekonomicznych, kulturowych i gospodarczych, a także w skutecznej ochronie zasobów przyrodniczych.

Podjęte działania są zgodne z przyjętą przez Sejm RP uchwałą w sprawie ekologicznej polityki państwa, która zakłada jako naczelną zasadę w planowaniu i realizacji działań gospodarczych uwzględnienie potrzeb zachowania w jak najlepszym stanie środowiska przyrodniczego, bez czego byt i kondycja człowieka są zagrożone. Ochrona przyrody to również powinność wynikająca z międzynarodowych zobowiązań Polski, która jest sygnatariuszem szeregu aktów prawnych dotyczących ochrony przyrody na swoim terytorium.

Uzyskana w wyniku reformy administracji z 1999 roku duża możliwość samodzielnego działania i gospodarowania władz samorządowych kładzie na jej barki dużą odpowiedzialność w realizacji polityki ekologicznej państwa na szczeblu miasta i gminy.

Zasadniczą trudnością przy realizacji zapisów ustaw o zagospodarowaniu przestrzennym i o ochronie przyrody jest niewystarczające rozpoznanie zasobów przyrodniczych danego obszaru. Brak wiedzy o miejscach bytowania rzadkich oraz ginących gatunków roślin i zwierząt, cennych ekosystemach stwarza potencjalne kolizje pomiędzy potrzebą zachowania wartości przyrodniczych a zamierzeniami planistów, jak i władz oraz mieszkańców danego miasta, pragnących dokonać zmiany przeznaczenia takiego terenu, zlokalizować na nim przedsięwzięcie gospodarcze, przeprowadzić drogę, gazociąg itp.

Do najbardziej wartościowych przyrodniczo obszarów należą zwłaszcza tereny podmokłe, doliny rzeczne, lasy, łąki i wody z występującą tu roślinnością i różnorodnym światem zwierząt. Walory przyrodnicze stanowią jednak zasoby nieodwracalne, które łatwo stracić. Ich zachowanie zależeć będzie od polityki władz samorządowych i postawy

mieszkańców.

Posiadane wartości przyrody w umiejętny sposób można wykorzystać do promocji gminy jako miejsca interesującego, rozwijając jednocześnie aktywną działalność na polu turystyki i rekreacji, podnosząc tym samym znacznie jakość życia jej mieszkańców.

CEL, ZAKRES I METODA

Celem niniejszego opracowania jest dostarczenie władzom lokalnym, wojewodzie i innym służbom syntetycznej informacji o walorach przyrodniczych miasta. Wiedza ta pozwoli na świadome kształtowanie ładu przestrzennego gminy, uniknięcie pomyłek i potknięć planistycznych oraz kolizji i konfliktów pomiędzy służbami ochrony przyrody i organizacjami ekologicznymi a planistami i lokalnym społeczeństwem reprezentowanym przez administrację samorządową.

Świadomość walorów, jakimi dysponuje gmina na gruncie zasobów przyrody, jej osobliwości i wartość ma pomóc w sporządzeniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz służyć w bieżącej pracy jako materiał wyjściowy przy podejmowaniu ważnych decyzji gospodarczych.

Opracowanie niniejsze zawiera szereg informacji otrzymanych w efekcie przeprowadzonej w latach 2001/2002 inwentaryzacji przyrodniczej. Podstawą do jego wykonania były operaty szczegółowe sporządzone przez zespoły specjalistów. Zasady wykonania tych operatów określa instrukcja zatwierdzona przez Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Szczecinie pt. „Założenia metodyczne inwentaryzacji przyrodniczej gmin”.

Prace objęły trzy płaszczyzny tematyczne:

- inwentaryzację flory i roślinności,
- inwentaryzację fauny,
- inwentaryzację przyrody nieożywionej.

Wyniki inwentaryzacji szczegółowych przedstawiono w formie tekstowej i graficznej na mapach w skali 1: 10 000. Walory wykazane w tych opracowaniach zobrazowano na mapie w skali 1: 25 000 dokonując jednocześnie syntezy całości.

W szczególności naniesiono miejsca występowania rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt. Zaznaczono również obszary ważne dla bytu różnych grup zwierząt i wartościowe fragmenty szaty roślinnej.

Wyłoniono w ten sposób strefy florystyczne i faunistyczne zajmujące nieraz znaczne obszary

i komunikujące się między sobą tzw. korytarzami ekologicznymi. Powstała w efekcie mapa wartości przyrodniczych wiążąca zasadnicze grupy zagadnień.

W oparciu o opisy zawarte w operatach szczegółowych, konsultacje z ich wykonawcami oraz z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody, wyznaczono obiekty powierzchniowe i punktowe o szczególnych walorach, proponując dla nich kwalifikację ochronną dopuszczoną w Ustawie z 16 października 1991r o ochronie przyrody, tzn.- parki krajobrazowe, rezerваты, użytki ekologiczne, obszary chronionego krajobrazu, zespoły przyrodniczo - krajobrazowe, pomniki przyrody.

Wskazano miejsca, gdzie znajdują się pojedyncze obiekty już objęte ochroną, tj. stanowiska zwierząt, drzewa pomnikowe, parki i głązy oraz obiekty zaproponowane do ochrony, które przedstawiają dużą wartość przyrodniczą.

Wykazano ponadto cenne obszary, dla których nie przedstawiono propozycji formalnego objęcia ochroną, ale które z mocy prawa powinny być chronione jako miejsca rozrodu i regularnego przebywania gatunków chronionych i należy je uwzględnić w planach zagospodarowania przestrzennego miasta.

Zawartość mapy „Waloryzacja przyrodnicza” w syntetyczny sposób przedstawia legenda zamieszczona na planszy (ANEKS 7).

Wszystkie kategorie powierzchniowych obiektów chronionych podzielono na:

- **istniejące**, tj. te, dla których istnieją formalne akty prawne powołujące je,
- **przewidziane do ochrony**, tj. te, dla których istnieje złożony formalnie projekt i te, które proponujemy w niniejszym opracowaniu.

Jako osobną część opracowania, w ANEKSIE, zamieszczono wykazy:

Listę gatunków roślin z terenu gminy

Fitosocjologiczny wykaz zbiorowisk roślinnych

Listę gatunków zwierząt z terenu gminy

Wykaz skrótów zastosowanych w tekście:

UE - użytek ekologiczny

OCHK - obszar chronionego krajobrazu

ZPK - zespół przyrodniczo - krajobrazowy

PP - pomnik przyrody

OC - obszar cenny

ESPOCH - Ekologiczna Sieć Obszarów Chronionych

A1, B6 itp. - określenia lokalizacji na mapie „Waloryzacja przyrodnicza” zawarte w tabelach.

Ilekróć w opracowaniu wspomina się Ustawę o ochronie przyrody, to mówi się o Ustawie z dnia 16 października 1991 r o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 114 poz.492).

Dla przewidzianych obiektów chronionych przedstawiono wskazania konserwatorskie mające nadać kierunek zagospodarowania tych miejsc lub wskazać istniejące zagrożenia.

Podstawowe wskazania ochronne zawierają akty prawne dotyczące ochrony przyrody (ustawy i rozporządzenia, ANEKS 6), które są wystarczającym zabezpieczeniem zachowania wartości przyrodniczych, pod warunkiem oczywiście pełnego poszanowania ustaleń wspomnianych aktów. Szczegółowe wytyczne będące pewnym uzupełnieniem, bądź wyjaśnieniem istniejących przepisów, podano w miarę potrzeby przy opisach konkretnych obiektów.

W opracowaniu wykorzystano informacje zawarte w operatach szczegółowych, w zasobach Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody i w zasobach własnych Biura.

Projekt całości został skonsultowany z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.

UWAGA!

Dla potrzeb studium nie jest konieczne uszczegółowienie informacji przyrodniczych o prezentowanych obiektach, stąd też pewne skróty i uproszczenia. W razie konieczności uzyskania bardziej precyzyjnych informacji należy zgłosić się do Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody posiadającego pełną dokumentację inwentaryzacyjną.

Cytowana w opracowaniu literatura dotyczy spisów piśmiennictwa zamieszczonych w poszczególnych operatach szczegółowych. Na końcach rozdziałów podano jedynie pozycje nie ujęte w tych spisach.

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Charakterystyka społeczno gospodarcza obszaru gminy

Według podziału administracyjnego Polski gmina Choszczno położona jest w południowej części województwa zachodniopomorskiego, w powiecie choszczeńskim obejmując swoim zasięgiem 6 gmin: Bierzwnik, Choszczno, Drawno, Krzęcin, Pełczyce, i Recz.

Ogólna powierzchnia gminy wynosi 247 km², co równa się 24653ha. Graniczy z gminami: Od strony południowej graniczy z gminą Krzęcin. Od południowego-zachodu graniczy z gminą Pełczyce, od zachodu z gminą Dolice, od północy z gminami Suchań i Recz, od wschodu z gminą Drawno natomiast od południowego-wschodu z gminą Bierzwnik.

Struktura użytkowania gruntów kształtuje się następująco:

powierzchnia ogólna gminy:	24653ha	100,00%
w tym miasto	958ha	3,8%
Użytki rolne:	18052ha	73,22%
w tym : grunty orne	15232 ha	
sady	78ha	
łąki i pastwiska	2742ha	
Lasy i grunty leśne	3665ha	14,86%
Pozostałe grunty	2936ha	11,90%
w tym: treny: osiedlowe	585ha	
komunikacyjne	934ha	
wody	602ha	
inne	246ha	

⇒ Demografia

Gmina Choszczno jest gminą o charakterze typowo rolniczym. Przeważająca część gruntów rolnych stanowi własność rolników indywidualnych. Dokonujące się w ciągu ostatnich 10 lat przekształcenia strukturalne i gospodarcze miały ogromny wpływ na sytuację ekonomiczną ludności. Dotyczy to zwłaszcza ludności wiejskiej, która z powodu likwidacji PGR i słabej kondycji rolnictwa indywidualnego została szczególnie narażona na niekorzystne skutki transformacji. Na terenie gminy występuje wysokie bezrobocie, przez co staje się ono ważnym problemem społeczno-gospodarczym. W końcu kwietnia 2000 r. wskaźnik natężenia bezrobocia w gminie wynosił 15,2%. Gmina Choszczno należy do gmin o dość wysokim zaludnieniu:

Gminę zamieszkuje (stan na dzień 31.12.200r.) 22735 osób, w tym:

- mężczyzn 11188
- kobiet 11547

Średnia gęstość zaludnienia wynosiła. 92 osoby/ km². Ludność w wieku produkcyjnym wynosi 14193 osoby. Zarejestrowanych bezrobotnych ogółem jest 2300 osób niezależnie od poziomu wykształcenia i wieku.

Obecnie struktura zatrudnienia przedstawia się następująco:

- pracujących w gospodarce narodowej – 3930
  - w tym: w rolnictwie – 255
  - w przemyśle – 1040

W latach dziewięćdziesiątych zmienił się krajobraz i charakter wsi. Funkcjonować zaczęły nowe formy działalności, nastąpiła całkowita likwidacja Państwowych Gospodarstw Rolnych. Spośród jednostek spółdzielczych działalność rolniczą prowadzi jedynie Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Rzecku. Zmiany obserwujemy również w sferze handlu i usług. Od 1989 r. rozpoczęła się demonopolizacja handlu. Powstały prywatne sklepy, nowe zakłady związane przede wszystkim z budownictwem, gastronomią, stolarstwem i dziewiarstwem. Obecnie na terenie gminy Choszczno zarejestrowanych jest ok. 1330 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Struktura działalności tych podmiotów jest różnorodna. Obserwuje się przewagę podmiotów prowadzących działalność handlową. Na terenie gminy brak jest dużych zakładów przemysłowych. Istnieje potrzeba wybudowania dużego zakładu pracy, który ożywiłby miejscową gospodarkę i obniżył bezrobocie, szczególnie wśród osób o niskich kwalifikacjach.

Na terenie gminy gospodaruje 783 rolników indywidualnych i 18 jednostek sektora rolniczego (gospodarstwa skarbowe AWRSP, PGR Skarbu Państwa, spółki, RSP i SKR).

⇒ **Infrastruktura**

Na terenie gminy Choszczno znajduje się 40 miejscowości skupionych w 16 jednostkach pomocniczych czyli sołectwach. Są to: Zamęcin, Korytowo, Sławęcin, Radaczewo, Piasecznik, Kołki, Rzecko, Suliszewo, Stary Klukom, Sulino, Raduń, Wardyń, Stradzewo, Zwierzyń, Gleźno, Smoleń.

Na terenie gminy Choszczno istnieje sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

Drogi wojewódzkie to:

- droga 151 – Gorzów-Choszczno- Świdwin

- droga 160 – Dobiegniew-Choszczno-Suchań
- droga 175 – Drawsko-Choszczno

Stanowią one sieć długości 52,353 km z czego 9,573 km dróg przebiega w granicach administracyjnych miasta.

Drogi powiatowe stanowią sieć długości 97,973 km z czego 1,619 km znajduje się w granicach miasta. Drogi asfaltowe stanowią sieć długości 66,894 km, drogi brukowe 22,711 km, gruntowe ulepszone 3,690 km, gruntowe naturalne 1,470 km i tłuczniowe 2,570 km.

Drogi gminne w granicach administracyjnych miasta to sieć długości 31,538 km, z czego drogi asfaltowe stanowią 20,260 km, drogi brukowe 3,021 km, drogi z kostki prefabrykowanej 2,117 km, drogi żużlowe 3,378 km i drogi gruntowe 2,658 km. Pozostałe drogi to drogi zamiejskie o łącznej długości 115,99 km. W większości są to drogi o nawierzchni gruntowej, bądź też o nawierzchni ulepszonej żużlem. Stan dróg tak powiatowych, jak i gminnych jest niezadowalający i wymaga dużych nakładów na remonty i modernizację.

Ogólnie sieć dróg kołowych jest dobrze rozwinięta. Zapewnia to dogodne połączenie ze wszystkimi miastami w kraju, a także z wieloma w Europie.

Na mapie Polski można znaleźć Choszczno przy głównej traktacji kolejowej wiodącej ze Szczecina do Poznania w odległości 75 km od pierwszego i 160 km od drugiego miasta. Duże znaczenie dla miasta ma również linia Choszczno-Połczyn Zdrój i towarowa Choszczno-Myślibórz.

⇒ **Zaopatrzenie w wodę, energię elektryczną, ciepłą i gaz**

Gmina Choszczno zaopatrywana jest w wodę z miejskiego ujęcia wody oraz z ujęć wiejskich zwanych także wodociągami grupowymi. Wodociągi miejskie zaopatrują w wodę ludność z obszaru miasta oraz niektórych pobliskich wsi. Pozostałe miejscowości zaopatrywane są w wodę bądź to z ujęć wiejskich komunalnych, bądź z ujęć i studni własnych lub studni grupowych.

Szesnaście miejscowości korzysta z ujęć komunalnych wiejskich, natomiast w siedmiu woda pobierana jest z ujęć własnych. Z ujęć tych korzystają również kolonie o zabudowie zagrodowej pojedynczej. Z ujęć grupowych (obsługujących grupę mieszkańców utrzymujących ujęcie) korzystają mieszkańcy dwóch miejscowości. Jediną wsią, która zaopatrywana jest w wodę przez hydrofornię jest Rzecko. Hydrofornia stanowi własność Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej Rzecko.

Istniejące ujęcia wody pokrywają zapotrzebowanie na wodę tak w mieście jak i na wsiach.

Rejon Energetyczny w Choszcznie świadczy usługi w zakresie eksploatacji urządzeń przesyłowych, oświetlenia ulicznego i innych związanych z dystrybucją energii elektrycznej. Do ośmiu tysięcy odbiorców dostarczana jest energia elektryczna za pośrednictwem ciągów zasilania obejmujących n.w. Elementy:

- główny punkt zasilający tzw. GPZ – Choszczno 110 kV/15 kV;
- linie 110 kV o długości 27,4 km;
- linie 15 kV o długości 224 km;
- linie 0,4 kV o długości 171 km;
- stacje transformatorowe 15/0,4 kV – 124 sztuki.

Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej sp. z o.o. w Choszcznie posiada ciepłownię i cztery kotłownie lokalne. Odbiorcami usług świadczonych przez PEC sp. z o.o. są administratorzy nieruchomości położonych na terenie miasta. Są to spółdzielnie mieszkaniowe i ChTBS sp. z o.o. W przypadku budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego i wielorodzinnego, gdzie właścicielami są osoby fizyczne generalnie wykorzystywane są indywidualne źródła ciepła. Osiągana przez PEC sp. z o.o. moc cieplna wynosi 28,72 MW, co odpowiada 120.650 GJ ciepła. Jako paliwo opałowe wykorzystuje się miał węglowy oraz GZ-35. Ogólna długość rurociągu wynosi 7.850 m rury od DN 25 do DN 250.

Zapotrzebowanie na paliwo gazowe dostarczane sieciami przemysłowymi na terenie miasta Choszczna w chwili obecnej jest zaspokojone w 90%.

Zaopatrzenie w gaz obszarów wiejskich gminy Choszczno odbywa się z nowo wybudowanej stacji redukcyjnej II stopnia, zlokalizowanej na terenie gminy Krzęcin, w miejscowości Żeńsko. Dotychczas program gazyfikacji wsi objął miejscowości: Gleźno, Zamęcin, Zwierzyń, Nowe Żeńsko i Stary Klukom.

W latach 1998 – 2000 zrealizowane zostały sieci przesyłowe gazu o łącznej długości ok. 19,5 km oraz 207 sztuk przyłączy domowych. Od roku 2001 realizowany jest rurociąg przesyłowy wraz z przyłączami domowymi na trasie Raduń – Smoleń, Smoleń – Choszczno, o łącznej długości ok. 4,5 km. Zużycie gazu w gospodarstwach domowych oraz zakładach produkcyjnych objętych programem gazyfikacji wynosiło około 25.000 m³

* Dane statystyczne uzyskano w Urzędzie Statystycznym w Szczecinie.

* Dane UMiG Choszczno wg wykazu gruntów w roku 2000.

2. Charakterystyka fizjograficzna obszaru gminy

a) regionalizacja fizyczno-geograficzna

Zgodnie z podziałem fizyczno-geograficznym Polski [Kondracki 2000] położenie gminy Choszczno przedstawia się następująco:

provincia:	Niż Środkowoeuropejski
podprovincia:	Pobrzeża Południobałtyckie
makroregion:	Pobrzeże Szczecińskie
mezoregion:	Równina Pyrzycko-Stargardzka
makroregion:	Pojezierze Zachodniopomorskie
mezoregion:	Pojezierze Choszczeńskie

Niewielka północno-zachodnia część gminy leży w granicach Równiny Pyrzyckiej, natomiast pozostała, wschodnia część należy do Pojezierza Choszczeńskiego.

Pojezierze Choszczeńskie – obejmujące większą część gminy wiąże się z łukiem moren czołowych, uformowanych przez wysunięty na południe odrzański lub lob lodowcowy, gdzie wały morenowe zmieniają kierunek z równoleżnikowego na południkowy, tworząc człon pośredni między Pojezierzem Myśliborskim a Pojezierzem Ińskim. Prostopadle do łuku moren przebiega kilka rynien jeziornych. Wysokości moren dochodzą do 100-120 m n.p.m.

Równina Pyrzycko-Stargardzka – w niewielkiej części leżąca na terenie gminy jest zakłębłością, której dnem płyną mniej więcej równolegle Ina, Mała Ina i Płonia, przy czym ta ostatnia przepływa przez jeziora: Płoń. Powierzchnię terenu pokrywają w znacznej części ropy, mułki i piaski drobnoziarniste przylodowcowego jeziora, na których wytworzyły się urodzajne czarne ziemie, ale na obrzeżeniu równiny występuje glina morenowa

b) regionalizacja geobotaniczna

Według podziału geobotanicznego Polski (Szafer, 1972) gmina Choszczno leży w obrębie:

państwo:	Holoarktyka
obszar:	Euro-Syberyjski
provincia:	Nizowo-Wyżynna, Środkowoeuropejska
dział:	Bałtycki
poddział:	Równin Przymorskich i Wysoczyzn Pomorskich
kraina:	Pojezierze Pomorskie
okręg:	Wałecko-Drawski

c) regionalizacja przyrodniczo-leśna

Według „Regionalizacji przyrodniczo-leśnej Polski na podstawach ekologiczno-fizjograficznych” (Trampler i zesp., Warszawa 1990) lasy gminy Choszczno są położone:

Kraina:	Bałtycka (I)
Dzielnica:	Niziny Szczecińskiej (I.2)
Mezoregion:	Równin Szczecińskich (I.2.b)
Dzielnica:	Pojezierza Wałęcko-Myśliborskiego (I.3)
Mezoregion:	Pojezierza Myśliborsko Choszczeńskiego (I.3.a.)

d) regionalizacja zoogeograficzna

Według regionalizacji zoogeograficznej [Kondracki 1988] gmina Choszczno należy do:

provincia:	Europejsko – Zachodniosyberyjskiej Palearktyki
kraina:	Południowo bałtyckiej
dzielnicy:	Bałtyckiej

3. Geologia i geomorfologia

Rzeźba obszaru gminy została ukształtowana przez procesy morfotwórcze związane z zanikiem ostatniego zlodowacenia. Obszar gminy Choszczno położony jest w obrębie niecki szczecińskiej, poniżej strefy dyslokacyjnej Świnoujście - Goleniów-Krzyż, natomiast powyżej strefy dyslokacyjnej Pyrzyce-Krzyż. Niecka szczecińska należy do wyniesienia mezozoicznego, stanowiącego południowo-zachodnie obrzeże bruzdy duńsko-polskiej, wypełnionej znacznej miąższości osadami młodego mezozoiku i wiąże się z płaską i płytką depresją górnokredową basenu północno-europejskiego.

W budowie geologicznej na obszarze gminy zalegają przeważnie utwory tylko jednego okresu, mianowicie czwartorzędu. Z utworów czwartorzędowych najwięcej na terenie gminy występuje glin zwałowych i gliniastych piasków lodowcowych wysoczyzn morenowych, torfów i mułów w dnach dolin i na obszarach równin biogenicznych (obszary rz. Iny, rz. Małej Iny, rz. Stobnicy), piasków i piasków ze żwirami równin i stożków sandrowych oraz wysoczyzn kemowych (wschodni kraniec gminy: rejon wsi Suliszewo, Krzowiec, Kołki).

Gmina Choszczno cechuje się typowym krajobrazem dla pojezierzy w strefie moreny czołowej. Zawiera na swym terytorium dwa główne składniki geomorfologiczne: ok. 90%

powierzchni gminy zajmuje morena czołowa, a ok.10% pow.(wsch. kraniec gminy) zajmuje równina sandrowa.

Morena czołowa Choszczeńska stanowi sfałowaną a miejscami pagórkowatą wysoczyznę. Urozmaiconą rzeźbę zawdzięcza omawiany obszar twórczej pracy lądolodu ostatniego zlodowacenia na ziemiach Polski, tj tzw zlodowacenia bałtyckiego. Cechą charakterystyczną krajobrazu jest silne rozdolnienie terenu oraz występowanie licznych jezior. Doliny i rynny jeziorne mają wyraźny kierunek północny zachód – południowy wschód. Morena czołowa należy na obszarze gminy Choszczno do obszarów stosunkowo urodzajnych, jest zagospodarowana rolniczo i w dużym stopniu odlesiona.

Równina sandrowa Choszczeńska zajmuje niewielki obszar na wschodnich krańcach gminy. Są to płaskie, piaszczyste powierzchnie. Utwory piaszczyste sandru usypane zostały na przedpolu wału czołowomorenowego przez wody wypływające w czasie topnienia lodowca. W składzie petrograficznym sandru brak przeważnie części gliniastych, stąd gleby są tu ubogie i tylko w niewielkim stopniu wykorzystane rolniczo.

Zarówno moreny jak i sandry należą do form okresu plejstoceniowego. Do najmłodszych utworów, tj wytworzonych już w postglacjale (holocenie) należą torfy oraz gdzieś tam piaski rzeczne i mady.

4. Gleby

Gleby obszaru gminy Choszczno to utwory, które zostały utworzone w konsekwencji ostatniego zlodowacenia bałtyckiego.

Na obszarze gminy Choszczno występują gleby bielcowe wytworzone z utworów pyłowych wodnego pochodzenia – lekkie, średnie i ciężkie. W dolinach rzek Iny i Stobnicy występują gleby mułowo - bagienne, gleby torfowe i gleby murszowe.

Gleby brunatne – gmina Choszczno posiada tych gleb niewiele, w formie enklaw – okolice Choszczna. Są to gleby żyzne i bardzo żyzne, nadające się pod uprawę pszenicy, buraków cukrowych, jęczmienia i takich roślin pastewnych jak koniczyna. Należą do III klasy klasy bonitacyjnej.

Gleby płowe – (pseudobielcowe i pseudogleje). Są to gleby poleśne wilgotne, wytworzone z różnych materiałów morenowych, głównie z piasków naglinowych i glin zwałowych lekkich, w mniejszym stopniu z piasków słabo gliniastych bądź z pyłów różnej

genezy. Poddane właściwym zabiegom melioracyjnym stają się dobrymi ziemiarni ornymi dla upraw pszenicy, jęczmienia, buraków pastewnych (III – IV klasa bonitacyjna). Gleby te zajmują rozległe tereny moren czołowych w zachodniej i środkowej części gminy. W ich zasięgu rozwija się intensywnie gospodarka rolna, lasy należą tu do rzadkości.

Gleby rdzawe – (skrytobielicowe i bielicowe). Są to gleby w porównaniu z poprzednimi słabe. Na terenie gminy pokrywają jej wschodnie tereny, sandrową część terenu. Panują na nich lasy, głównie bory i lasy mieszane. Upraw rolniczych jest w tym rejonie mało. Bielice należą bowiem do V klasy bonitacyjnej i nadają się tylko do uprawy najmniej wymagających roślin, jak ziemniaki, żyto i owies.

5. Hydrologia

a) wody powierzchniowe

Okolice Choszczna to kraina wielu drobnych jezior i niewielkich cieków wodnych. Choszczno położone jest nad rzeczką Stobnicą, lewym dopływem Iny, w sąsiedztwie jeziora Klukom, Żeńsko oraz Raduń. Wszystkie te jeziora występują głównie w rozległej rynnie w kierunku południowo-wschodnim. Rzeka Stobnica wypływa z małego jeziora Stobno, położonego na zachód od Choszczna. Ciek ten, o długości 26 km, ma tutaj 1,5-2 m szerokości i 0,15-0,3 m głębokości. W samym mieście znajduje się jezioro Klukom. Rynna tego jeziora ma długość ok. 2425 m, a szerokość 250 m. jego powierzchnia wynosi 85 ha, a średnia głębokość 8,2 m, maksymalna – 17,9 m. Linia brzegowa ma blisko 5900 m.

Jeziora Klukom, Żeńsko oraz Raduń połączone są ze sobą kanałami. Jezioro Żeńsko to najmniejsze jezioro ciągu jezior choszczeńskich. Jego powierzchnia wynosi 31,1 ha. Jego długość to ok. 1290 m, szerokość 320 m. Linia brzegowa misy jeziora ma ok. 3250 m. najgłębsze miejsce jeziora ma ok. 10,6 m, średnia głębokość wynosi 4,5 m. Jezioro Raduń jest największym jeziorem na terenie gminy Choszczno. Jego powierzchnia wynosi 106,8 ha, długość 3400 m, a szerokość 440 m. najgłębsze miejsce ma 11,4 m, a średnia głębokość tego jeziora wynosi 4 m. Linia brzegowa misy jeziora ma 8450 m.

Pozostałe jeziora leżące na terenie gminy to: Zajezierze o pow. lustra wody 7,92 ha (Piasecznik), Piasecznik Duży o pow. 13,16 ha, Piasecznik Mały o pow. 7,74 ha, Pływie o pow. 6,4 ha, Gleźno o pow. 9,47 ha, Sławęcın o pow. 21,9 ha (Sulino), Piasecznik o pow. 8,26 ha (Stradzewo), Witoszyńskie o pow. 1,52 ha, Witoszyn o pow. 4,8 ha, Chełpa Mała o

pow. 2,02 ha, Chełpa Duża o pow. 5,23 ha, Rzeczyca o pow. 24,92 ha (Suliszewo), Rzecko Małe o pow. 1,38 ha, Rzecko o pow. 4,88 ha, Stobnica o pow. 16,5 ha (śródlężne), Stobnica Mała o pow. 15,47 ha, Wielka Chojnica o pow. 22,73 ha, Korytowo Duże o pow. 66,38 ha, Korytowo Małe o pow. 8,53 ha, Stobno o pow. 30,88 ha (Stawin), Chojnica Mała o pow. 2,56 ha, Kołki o pow. 9,5 ha. Istnieje jeszcze kilka jezior bez nazwy.

Przez teren gminy przebiegają następujące cieki podstawowe:

1. rzeka Stobnica – 15,600 km (dł. w granicach gminy), średni przepływ 0,228 m³/sek
2. rzeka Wardynka – 17,800 km (dł. w granicach gminy), średni przepływ 0,175 m³/sek
3. rzeka Ina (graniczna) – 16,900 (dł. w gr. gminy), średni przepływ 1,086 m³/sek
4. rzeka Mała Ina (graniczna) – 16,500 (dł. w gr. gminy), średni przepływ 0,279 m³/sek

b) wody podziemne

Konfiguracja terenu w obrębie zabudowy poszczególnych miejscowości jest zróżnicowana. Warstwę wodonośną studni stanowią głównie piaski drobne, średnie, gruboziarniste, pospółka i otoczaki. Głębokości odwiertów wynoszą w większości przypadków od 8 – 40 m.

Rejestr wód podziemnych gminy Choszczno przedstawia się następująco:

Choszczno – wodociągi miejskie – 7 studni – głębokość odwiertu-36 m / wydajność jednej studni 700 m³/db

Suliszewo – PGK – 2 studnie – gł. odwiertu-40 m / wyd. jednej studni 70 m³/db

Rzeczki – PGK -2 studnie – gł. odwiertu-30 m / wyd. jednej studni 60 m³/db

Gleżno – PGK -2 studnie – gł. odwiertu-40 m / wyd. jednej studni 50 m³/db

Zwierzyn – PGK -2 studnie – gł. odwiertu-36 m / wyd. jednej studni 60 m³/db

Stary Klukom – PGK – 2 studnie – gł. odwiertu 35 m / wyd. jednej studni 70 m³/db

Raduń – PGK – 2 studnie – gł. odwiertu 40 m / wyd. jednej studni 60 m³/db

Piasecznik – PGK – 2 studnie – gł. odwiertu 36 m / wyd. jednej studni 70 m³/db

Koplin – PGK – 2 studnie – gł. odwiertu 30 m / wyd. jednej studni 50 m³/db

Korytowo – PGK – 2 studnie – gł. odwiertu 36 m / wyd. jednej studni 50 m³/db

Kołki – PGK – 2 studnie – gł. odwiertu 35 m / wyd. jednej studni 60 m³/db

Krzowiec – PGK – 1 studnia – gł. odwiertu 40 m / wydajność 50 m³/db

Radaczewo – PGK – 2 studnie – gł. odwiertu 10 m / wydajność jednej studni 55 m³/db

Bonin – PGK – 1 studnia – gł. odwiertu 8m / wydajność 45 m³/db

Zamęcin – PGK – 2 studnie – gł. odwiertu 27 m / wyd. jednej studni 50 m³/db

Poza tymi studniami w miejscowościach Kołki i Korytowo są prywatne studnie przydomowe. Kołki (istnieje 6 prywatnych studni przydomowych o głębokościach odwiertów w granicach od 8 – 10 m i wydajności od 15 – 25 m³/db).

Korytowo (istnieje 9 prywatnych studni przydomowych o gł. odwiertów od 2 – 6 m i wydajności od 8 – 20 m³/db).

Dane na podstawie informacji UM i G Choszczno.

6. Klimat

Według podziału na krainy klimatyczne wg Prawdzica 1961 r., obszar gminy Choszczno należy do Krainy – Barlinecko – Wałeckiej.

Kraina obejmuje obszary sandrowe i równiny morenowe. Teren wzniesiony jest w granicach 60 – 120 m n.p.m. Okres wegetacyjny trwa 210-215 dni, okres zimy zaczyna się przed 31 XII i trwa 60-70 dni. Zaleganie pokrywy śnieżnej 30-50 dni, choć zdarzają się zimy zupełnie bezśnieżne, a okresy bezśnieżne są pospolite niemal corocznie i trwają średnio 40-60 dni. Średnia temperatura roczna w obrębie krainy występuje w granicach 7,1-7,9 °C, średnia stycznia - 1,6 °C. Temperatury dla okresu maj – lipiec wynoszą od 15-15,5 °C. Opady roczne – od 575-600 mm, a okresu maj – lipiec – od 180-200 mm. W dolinach rzecznych występuje duża częstotliwość wiosennych przymrozków. Kraina ta odznacza się najwyższą sumą opadów atmosferycznych, średnio w roku 170 dni z opadem, 40 dni z opadem śniegu najdłuższą zimą i najkrótszym okresem wegetacyjnym. Wiosna przychodzi ok. 14 dni później niż na zachodnich krańcach Polski, ale ok. 5-7 dni wcześniej niż w centrum Pojezierza Pomorskiego i na Kaszubach. Pogoda potrafi być tu zupełnie inna, niż wewnątrz pobliskiego kompleksu leśnego Puszczy Drawskiej.

7. Sozologia

a) gospodaraka wodno-ściekowa

Zakładem odprowadzającym ścieki znacząco oddziaływującym na jakość wód powierzchniowych jest biologiczna Komunalna oczyszczalnia ścieków w Choszcznie. Wyniki analityczne ścieków oczyszczonych (kontrola przeprowadzona w zakresie wód w 2000r.) utrzymują się poniżej parametrów określonych w pozwoleniu wodno prawnym.

Przeciętny dobowy odpływ ścieków to 3650 m³/d. Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Stobnica.

Gmina Choszczno nie posiada kompleksowego rozwiązania systemu oczyszczania i odprowadzania ścieków wiejskich.

b) gospodarka odpadami

Kontrole przeprowadzone w roku 2000 w zakresie gospodarki odpadami objęły na terenie gminy Choszczno następujące zakłady:

- Fabryka Maszyn Budowlanych „Bumar” w Choszcznie

Firma wytworzyła w 2000 r. 70,79 Mg odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych 18,79 Mg. W wyniku kontroli nie stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska.

- PGK Spółka z o.o. w Choszcznie
- PPU „WABET” w Choszcznie

Obie te jednostki podczas kontroli nie posiadały uregulowań wynikających z postanowień ustawy o odpadach. Celem kontroli była ocena postępowania z odpadami azbestowymi.

Na obszarze gminy Choszczno znajduje się składowisko odpadów komunalnych (czynne). w miejscowości Stradzewo o pow. 4,00 ha. Eksploatujący wysypisko - Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Spółka zo.o. - Choszczno, w roku 1999 ilość odpadów przyjętych wynosiła 6 984 ton, stan nagromadzenia 23 484ton. W roku 1999 stanu formalno-prawnego brak.

c) zanieczyszczenie atmosfery

Zakłady mające znaczny wpływ na stan zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego:

- Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej - Choszczno
- Zakłady Dzielarskie „EMITEX” – Choszczno
- Areszt Śledczy – Choszczno

Według informacji uzyskanej w urzędzie statystycznym z obszaru gminy w 2000 r. wyemitowano ogółem 61 t pyłu (ze spalania paliw 61 t), co stanowi 0,79% w województwie; 11610 t gazów (w tym: SO₂ - 54 t, NO - 21 t, CO₂ - 11484 t), co stanowi zaledwie 0,12% całkowitej emisji gazów.

Dane uzyskane na podstawie informacji UM i G Choszczno.

Dane do niniejszego rozdziału zaczerpnięto z raportów Wojewódzkiej Inspekcji Ochrony Środowiska za rok 1999 oraz 2000.

LITERATURA

Kondracki J. 1998. Geografia Regionalna Polski. PWN Warszawa.

II. WALORYZACJA BOTANICZNA

Celem waloryzacji botanicznej było rozpoznanie aktualnego stanu szaty roślinnej w mieście w różnych ekosystemach i fizjocenozach oraz wyszukanie cennych fragmentów przyrody, które nie mogą być narażone na zniszczenie w wyniku działań gospodarczych. Badaniami terenowymi objęto cały obszar miasta.

W opracowaniu szaty roślinnej główną uwagę skierowano na fitocenozy w ekosystemach charakterystycznych dla tego obszaru oraz na rejestrowanie gatunków roślin cennych, rzadkich bądź zagrożonych wyginięciem.

Gmina Choszczno pod względem struktury wykorzystania gruntów jest gminą rolniczą, stąd też większość terenów jest lub było wykorzystywanych jako grunty orne, łąki oraz pastwiska. W ostatnich latach w gminie obserwuje się tendencję do wycofywania z użytkowania najsłabszych gruntów ornych, a przede wszystkim użytków zielonych. Ma to dwojakie skutki - do pozytywnych należy zaliczyć zmniejszenie obciążenia chemicznego środowiska, mniejszą penetrację obszarów wartościowych przyrodniczo - ogólne "dziczenie" krajobrazu. Skutki negatywne to uruchomienie sukcesji na obszarach pól naturalnych, wartościowych biotopów, ukształtowanych pod wpływem wielowiekowej gospodarki człowieka - w szczególności w obrębie dolin rzecznych i zagłębię terenowych.

1. Dotychczasowy stan wiedzy o szacie roślinnej i florze gminy

Dotychczasowe rozpoznanie zasobów flory i roślinności gminy Choszczno jest znikome w porównaniu z innymi obszarami woj. zachodniopomorskiego. Znane są doniesienia florystyczne z okolic Choszczna z drugiej połowy XIX w. (Ascherson 1864; Paeske 1876; 1878; Warnstorff 1871;1872), materiały te, mające walor archiwalny, są w większości niedostępne.

Jedyną grupą ekosystemów, badaną szerzej w latach 60-tych XX w. były torfowiska (Jasnowski 1972; Jasnowski i in. 1974, Markowski; 1966, 1968, 1974; Jadczyk 1967). Wołajko 1982, 1996, 2000). Badane były niektóre stawki wiejskie (Bacieczko 1983).

Dendroflory kilku parków wiejskich gminy dotyczyła praca Sienickiej i Kownasa (1961), obszerniejsze informacje na ten temat zawarto w dokumentacjach wykonywanych na przełomie lat 70-tych i 80-tych XX w. na potrzeby Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

2. Naturalna roślinność potencjalna

Na terenie gminy Choszczno dominują przestrzennie siedliska żyznej buczyny niżowej. Są one związane z obszarem moreny dennej i czołowej. Tereny te, położone w części północnej południowej i zachodniej części gminy wykorzystywane są prawie w całości jako obszary gruntów ornych. Towarzyszą im siedliska grądów subatlantyckich bukowo-dębowo-grabowych, występujących tutaj w żyznej postaci pomorskiej. Siedliska olsu środkowoeuropejskiego związane są z dolinami rzecznyymi i podmokłymi zagłębieniami terenu, w sąsiedztwie większych jezior. Ważne, lecz zajmujące niewielkie przestrzenie, są siedliska łągów jesionowo-wiązowych, związane z dolinami niewielkich cieków.

3. Szata roślinna rzeczywista gminy Choszczno

Zestawienie zawarte w ANEKSIE prezentuje przegląd roślinności gminy. Łącznie stwierdzono występowanie 79 zespołów i zbiorowisk roślinnych, należących do 18 klas roślinności. Część to syntaksony pospolite lub słabo zagrożone w regionie, jednak 35 syntaksonów należy do rzadkich, znajdujących się na liście zagrożonych syntaksonów Wielkopolski. Stwierdzono: 4 zbiorowiska bezpośrednio zagrożone wymarciem (E), 15 zespołów i zbiorowisk narażonych (V) oraz 16 zbiorowisk o istniejącym, ale nieokreślonym zagrożeniu (I).

Stwierdzono występowanie zbiorowisk mezofilnych lasów liściastych, kwaśnych lasów dębowo-bukowych, lasów łągowych i grądowych, ciepłolubnych zbiorowisk okrajkowych i kserotermicznych muraw, oraz zbiorowiska źródliskowe, szuwarowe i wodne, łąkowe i ziołoroślowe. Do fitocenoz wykształconych w wyniku ingerencji człowieka należą świeże i umiarkowanie wilgotne łąki, jak też zbiorowiska wysokich bylin na przydrożach, zespoły ruderalne oraz segetalne, występujące w uprawach.

Typowo wykształcone ekosystemy okresowo wysychających "oczek" występują licznie na dennomorenowym obszarze gminy. Roślinność tworzą szuwary: pałkowe, jeżogłówkowe, oczeretowe, ponikła błotnego i in. W oczkach okresowo wysychających dno opanowuje zespół piszczadła wodnego i manny. W większych zbiornikach wodnych rozwijają się typowe zbiorowiska szuwarów wodnych: trzcinowych i oczeretowych, zespoły roślin o liściach pływających z grążelem i grzybieniami, oraz zbiorowiska pleustonowe. Do rzadkości należy zespół tworzony przez pływający wątrobowiec, stwierdzony w zbiorniku wodnym koło Chełpy. Innym cennym zespołem pleustonowym jest zespół rżęsowo - pływaczowy z pływaczem zwyczajnym.

Dobrze rozwinięta jest roślinność wodna i przybrzeżna większych jezior. Największy obszar zajmuje roślinność tworzona przez podwodne rdestnice, wywłóczniki i rogotki. Do osobliwości w skali regionu, lecz dość licznie reprezentowane na terenie gminy, należą podwodne łąki tworzone przez wapniolubne glony – ramienice. Spotykane są w jeziorach gminy jez. Stobno i jez. k. Suliszewa. Do rzadkości należy zespół budowany przez krynicznicę tępą.

Zbiorowiska łąkowe na terenie gminy Choszczno zawierały szereg cennych elementów flory m. in. duże populacje pełnika europejskiego i storczyków jak też goździk pyszny. Niestety wszystkie stanowiska tych interesujących łąk w okolicy Kołek, Rzecka, Korytowa, Choszczna i Smolenia już nie istnieją – są porzucone i zarastają trzcina i pokrzywą. Niewielkie fragmenty wilgotnych łąk spotkać można m.in. w rejonie Łaszewa.

Zaniechanie użytkowania rolniczego podmokłych łąk prowadzi do szybkich zmian sukcesyjnych. We wczesnych stadiach rozwijają się zbiorowiska ziołoroślowe, o bogatym i często interesującym składzie florystycznym. Na tym etapie znajduje się część łąk w rejonie jez. Stobno. Równolegle postępuje ekspansja turzyc i nitrofilnych szuwarów, poprzedzająca rozwój zarośli wierzbowych i młodników olszowych. W trakcie tego procesu dochodzi do utraty bioróżnorodności florystycznej.

Nieliczne stanowiska roślinności torfotwórczej ograniczone są do niewielkich fragmentów na obszarze leśnym, głównie w zachodniej części Gminy. Są to zbiorowiska mszarów wełniankowo-torfowcowych i turzycowisk - wskazane do ochrony w rezerwatach i użytkach ekologicznych. Obsuszone mszary przekształcają się z nietorfotwórcze zespoły boru bagiennego.

Do ciekawostek przyrodniczych gminy można zaliczyć kompleksy roślinności źródłiskowej. Są one głównie skoncentrowane w obrębie Doliny Iny i w mniejszym stopniu związane są z wodami podziemnymi ujawniającymi się w rynnach jeziornych i dolinach wód roztopowych. Ekosystemy źródłiskowe tworzą kompleksy przestrzenne obejmujące zbiorowiska podmokłych lasów: olsów i łęgów źródłiskowych z niewielkimi powierzchniowo płatami właściwej roślinności źródeł i ich odpływów. Są to skupienia wyspecjalizowanych mchów i wątrobowców i roślinności małych cieków, w których dominują gatunki manny, potocznika, rzeżuchy gorzkiej i przetaczników i trędownika skrzydlastego. Najciekawsze fragmenty ekosystemów źródłiskowych zaproponowano do ochrony w obrębie ZPK „Dolina Stobnicy”.

Roślinność muraw kserotermicznych wykształcona jest w gminie Choszczno bardzo fragmentarycznie. Rozwijają się najczęściej na siedliskach zastępczych, jak zbocza dróg i

skarpy zwirowni. Nagromadzenie murawek ciepłolubnych występuje w okolicy Rzecka i Korytowa.

Zbiorowiska leśne gminy zasadniczo odpowiadają siedliskom, na których się rozwijają. Najbogatsze strukturalnie i florystycznie są lasy łąkowe, które stanowią zrąb roślinności proponowanej do ochrony w rezerwach. Związane są przestrzennie z dolinami małych cieków – dopływów Iny. Występują też na torfowych, częściowo odwodnionych obrzeżach mis jeziornych. W źródłiskowych odmianach łągów spotkać można turzycę odległokłosą, rzeżuchę gorzką, potocznika wąskolistnego i śledziennicę skrętolistną. Do ciekawostek należą łągi ze znaczącym udziałem wiązu, rozwijające się na żyznych i wilgotnych glebach (okolice Radaczewa, brzeg jez. Korytowskiego).

Bagienne olsy związane są na terenie gminy Choszczno głównie z siedliskami wodno-gruntowymi, spotykanymi w obrębie kompleksów źródłiskowych oraz (na obrzeżach większych jezior) z terenami łądowiejących zatok z nieznacznie oscylującą wodą powierzchniową. Są to interesujące, puszczańskie układy biocenotyczne, o dużym znaczeniu jako ostoje fauny. W mniejszych zagłębieniach spotykane są płyty olsów torfowcowych.

Na najbardziej stromych zboczach jezior i wąwozów wykształciły się fragmenty typowych kwaśnych buczyn. W drzewostanie dominuje buk, zaś skąpe runo tworzone jest przez zielne gatunki ceniolubne. Na pozbawionych ściółki glebach prawie zupełnie nie występują mszaki.

Lasy bukowo-dębowe oraz lasy o zaburzonym składzie drzewostanu klasyfikowane jako bory mieszane zajmują umiarkowanie ubogie siedliska świeże lub lekko wilgotne.

Fitocenozy lasu grądowego zachowały się jedynie na niewielkich powierzchniach, na zboczach nad jeziorami. Najczęściej ich skład gatunkowy jest zaburzony, jak to ma miejsce np. nad jez. Żeńsko, gdzie licznie wprowadzono do drzewostanu dąb czerwony.

Katalog najważniejszych zbiorowisk leśnych gminy Choszczno uzupełniają różne odmiany lasów gospodarczych z dużym udziałem gatunków iglastych.

Na terenach rolnych i zurbanizowanych Gminy występuje roślinność związana ze skutkami działalności człowieka. Tworzą ją ekosystemy pól uprawnych, użytki zielone, układy roślinności segetalnej i ruderalnej.

Ze skrajami lasów, siedliskami ruderalnymi, zaniedbanymi parkami, ogrodami, cmentarzami itp. związane są zbiorowiska okrajkowe i ziołorośla nitrofilne. Należą one do klas ciepłolubnych zbiorowisk okrajnikowych i pospolitych roślin azotolubnych, wśród których jednakże spotkać można osobliwości florystyczne, zwykle obcego pochodzenia np. rdestowiec sachaliński.

Pozostałe typy fitocenoz gminy Choszczno związane są z uprawami polowymi różnych typów. Stanowią je efemeryczne zbiorowiska roślin jednorocznych i tzw. chwastów, tworzących układy przestrzenne z roślinnością okresowo wilgotnych, mulistych zagłębień śródpolnych. Interesujące fitocenotycznie wymokliska obserwowano na polach pomiędzy Raduniem a Korytowem.

Spośród typów fitocenoz zbliżonych do typów siedlisk naturalnych, których ochrona wymaga wyznaczenia obszarów szczególnie chronionych wg przepisów Unii Europejskiej (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z 21 maja 1992 r.) na terenie gminy Choszczno występują:

- twarde oligo-mezotroficzne wody z roślinnością bentosową formacji tzw. "łaki" ramienicowe (*Chara*) - stanowiska wymienione wyżej.

4. Występowanie chronionych siedlisk przyrodniczych

W gminie Choszczno stwierdzono występowanie siedlisk przyrodniczych, które zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001 roku zostały poddane ochronie. Sposobem ochrony tych siedlisk jest, według ustawy o ochronie przyrody, ustanowienie obiektów chronionych przewidzianych ustawą tam, gdzie wymienione siedliska mogą znaleźć dogodne warunki. Poniżej zaprezentowano, listę chronionych siedlisk i symbole obiektów przewidzianych do ochrony, omówionych szerzej w rozdziale V niniejszego opracowania.

Tabela I. Chronione siedliska i ich lokalizacja w proponowanych do ochrony obiektach w gminie Choszczno.

L.p.	Nazwa zbiorowiska / siedliska	Symbol obiektu
1.	las łąkowy	u zbiegu Stobnicy i Wardynki w przewidywanym zespole przyrodniczo-krajobrazowym „Dolina Stobnicy” ZPK-2, w przewidywanym rezerwacie „Dolona Wardynki” R-2, na obrzeżach jeziora Żeńsko - teren przewidywanego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Rynna jezior Klukom, Żeńsko i Raduń” ZPK-3,
2.	twardowodne oligomezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic	przewidywany użytek ekologiczny "Jezioro Stobno" UE-8
3.	torfowiska przejściowe i trzęsawiska	przewidywane użytki ekologiczne „Stradzewo” UE-2, „Mszar koło Moglicy” UE-3, „Dęby nad mszarem” UE-6 oraz przewidywany rezerwat

		„Mszar Bonin” R-3
4.	olsy i łożowiska	Nad jeziorem na terenie przewidywanego użytku ekologicznego „Gleżno” UE-10, koło Sulina w granicach przewidywanego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Sławęcina” ZPK-1, koło Radaczewa w przewidywanym rezerwacie „Łęgi koło Sławęcina” R-1, w okolicach Piasecznika obszar chronionego krajobrazu „Choszczno – Drawno” OCHK-D
5.	łęg jesionowo-olszowy	Na obrzeżach doliny Iny, przewidywanego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Dolina Stobnicy” ZPK-2 i przewidywanego rezerwatu „Dolina Wardynki” R-2, w dolinie strumieni koło Radaczewa w przewidywanym rezerwacie „Łęgi koło Sławęcina” R-1, między jez. Raduń i Klukom teren przewidywanego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Rynna jezior Klukom, Żeńsko i Raduń” ZPK-3, koło młyna Piasecznik obszar chronionego krajobrazu „Choszczno – Drawno” OCHK-D
6.	naturalne eutroficzne zbiorniki wodne	W gminie występują trzy kategorie jezior: - ramienicowe przewidywany użytek ekologiczny „Jezioro Stobno” UE-8 - mezotroficzne, przewidywany zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Jezioro Kołki” ZPK-5 - eutroficzne, wszystkie pozostałe jez. w gminie

5. Inwentaryzacja flory gminy

5.1. Ogólna charakterystyka flory

Na terenie gminy Choszczno udokumentowano występowanie **604 taksonów** (gatunków, podgatunków i odmian) roślin naczyniowych i kilkanaście gatunków mszaków. Listę wszystkich stwierdzonych gatunków naczyniowych zawiera Załącznik 1. Jest to flora niezbyt liczna, w porównaniu z innymi gminami (np. gmina Barlinek) co wynika z jednej strony z niewielkiego zróżnicowania siedlisk Gminy Choszczno, o zdecydowanie rolniczym charakterze, z drugiej zaś z braku naukowych badań botanicznych na tym terenie.

5.2. Charakterystyka chronionej flory

Podstawą prawną ochrony gatunkowej roślin stanowi w Polsce Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2001r. (Dz. U. Nr 106, poz. 1167).

W obrębie rozpoznanej flory stwierdzono występowanie gatunków będących: pod ochroną ścisłą, pod ochroną częściową, zagrożonych na Pomorzu (Żukowski, Jackowiak, 1995) oraz rzadkich i interesujących w skali regionalnej i lokalnej.

Na obszarze gminy Choszczno, w wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji, stwierdzono występowanie 13 gatunków objętych całkowitą ochroną prawną. Pod ochroną częściową znajduje się 21 gatunków, w tym 11 gatunków roślin naczyniowych i 10 gatunków mszaków. Część gatunków chronionych jest równocześnie rzadka: stwierdzono w tej grupie 1 gatunek występujący na Czerwonych listach w Polsce, 6 gatunków zagrożonych na Pomorzu i w Wielkopolsce, 7 gatunków zagrożonych w Meklemburgii i Brandenburgii.

W tabeli poniżej przedstawiono kategorie zagrożeń według czerwonych ksiąg i list roślin dla taksonów chronionych i zagrożonych wyginięciem na Pomorzu.

Poszczególne kategorie zagrożeń oznaczają:

- **Ex** - gatunki wymarłe i zaginione
- **E** - wymierające, których przeżycie jest mało prawdopodobne, jeśli nadal będą działać czynniki zagrożenia
- **V** - narażone. Jeśli nie przestaną działać czynniki powodujące zagrożenie, w niedalekiej przyszłości znajdą się w kategorii wymierających na Pomorzu Zachodnim.
- **R** - rzadko spotykane, tzn. o ograniczonych zasięgach geograficznych, o małych obszarach siedliskowych lub też występujące w dużym rozproszeniu; ustępujące ze swoich stanowisk, jeśli nie przestaną działać czynniki powodujące zagrożenie w przyszłości znajdą się w kategorii narażonych.
- **I** - gatunek o nieokreślonym zagrożeniu (E,V lub R).
- **K** - gatunek o zagrożeniu niedostatecznie znanym.

Dla czerwonych list Meklemburgii i Brandenburgii zastosowano następujące oznaczenia:

- 0 – gatunki wymarłe lub zaginione,
- 1 – gatunki zagrożone wymarciem,
- 2 – gatunki silnie zagrożone,
- 3 – gatunki zagrożone,
- 4 - dla Meklemburgii a R dla Brandenburgii – gatunki potencjalnie zagrożone,

? gatunki o nieokreślonym zagrożeniu.

Tabela II. Wykaz stanowisk gatunków chronionych i częściowo chronionych stwierdzonych na terenie gminy Choszczno.

(Inwentaryzacja 2001/2002)

Przyjęte skróty:

E – Europejska czerwona lista roślin,

PL – Lista roślin zagrożonych w Polsce (Zarzycki, Wojewoda, Heinrich 1992),

PZ - Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zach. i Wielkopolski (Żukowski, Jackowiak, 1995),

KB – Gatunki roślin naczyniowych objęte Konwencją Berneńską,

DH - Gatunki roślin naczyniowych objęte Dyrektywą Habitatową,

CL – czerwona lista m - Meklemburgii, b – Brandemurgii.

<i>Gatunki objęte ochroną ścisłą</i>									
Lp	Nazwa gatunku	E	PL	PZ	KB	DH	CL m/b	Lokalizacja	Liczba stanowisk
1.	Arcydzięgiel nadbrzeżny							przy moście nad Iną	1
2.	Orlik pospolity			V				ruiny kościoła w Radaczewie, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-5 „Jezioro Kołki”	2
3.	Kukułka szerokolistna			V			2/2	przewidywany użytek ekologiczny UE-8 „Jezioro Słowno”	1
4.	Rosiczka okrągłolistna		R	I			3/3	przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”, przewidywany użytek ekologiczny UE-3 „Mszar koło Moglicy”	3
5.	Kruszczyk szerokolistny							przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcín”	1
6.	Śnieżyczka przebiśnieg			I		V		ruiny kościoła w Radaczewie i cmentarz,	7

								Radaczewo k. Krzyża, park w Radaczewie, cmentarz Piasecznik 2, przewidywany użytek ekologiczny UE-1 „Młyn Piasecznik”, cmentarz Rzecko,	
7.	Bluszcz pospolity							cmentarz Piasecznik 2, Park w Sławęcinie, Radaczewo - stary cmentarz, stary cmentarz w Chełpie oraz parku, stary cmentarz w lesie k. Rzeczek, Gleżno - Park, Gostyczyn Park, Cmentarz Zamęcin, Antoniewo przy drodze, cmentarz Rzecko, Wardyń przy magazynie, i dom sołtysa, Cmentarz 1 przy drodze dojazdowej Wardyń, Raduń Park, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-4 „Jezioro Stobnica”, Zwierzyń cmentarzyk	17
8.	Grzybienie białe							Jezioro Korytowo Małe, Staw w Łaszewie, przewidywany użytek ekologiczny UE-4 „Jezioro Pławie”, przewidywany użytek ekologiczny UE-5 „Jezioro Suliszewo, przewidywany użytek ekologiczny UE-10 „Gleżno”, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcin”	8
9.	Grązel żółty							Jezioro Zajezerze wysychające oczko koło Piasecznika, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcin”, przewidywany użytek ekologiczny UE-5 „Jezioro Suliszewo”,	21

								jeziro koło Chełpy, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-3 „Rynna jezior Klukom, Żeńsko, Raduń”, Jezioro przy zwirowni koło Gleźna, jezioro przy Rzecku, Staw w Łaszewie, jezioro koło Łaszewa, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-4 „Jezioro Stobnica”	
10.	Paprotka zwyczajna							przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcín”, przewidywany użytek ekologiczny UE-3 „Mszar koło Moglicy”	2
11.	Cebulica dwulistna							przy drodze Choszczno - Piasecznik, Łaszewo oczko	2
12.	Pełnik europejski			V			1/1	przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-4 „Jezioro Stobnica”	1
13.	Barwinek pospolity							w lesie o charakterze grądu na północ od Stradzewa, Zwierzyn cmentarzyk	2
<i>Gatunki objęte ochroną częściową</i>									
1 . 1 4 .	Konwalia majowa							park w Radaczewie, Park w Sławęcínie, brzeg lasu kompleks źródliskowy, przydroże w lesie o charakterze grądu na północ od Stradzewa, las okolice Sławęcína, lasy nad jeziorem Gardzko, lasy wokół przewidywanego użytku ekologicznego UE-4 „Jezioro Pławie, w przewidywanym zespole przyrodniczo – krajobrazowym ZPK-2 „Dolina Stobnicy”	12

2 . 1 5 .	Goździk kartuzek						3/3	przydroże przy lesie koło Rzeczek, przewidywany użytek ekologiczny UE-10 „Gleźno”, ciepłe zbocze w Rzecku	4
3 . 1 6 .	Kruszyna pospolita							jezioro Zajezerze, przewidywany rezerwat R-1 „Łęg koło Sławęcina”, oczko śródpolne na północ od Piaseczna, przewidywany użytek ekologiczny UE-3 „Mszar koło Moglicy” i okolice, przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”, przewidywany użytek ekologiczny UE-6 „Dęby nad mszarem”, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcín”, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-2 „Dolina Stobnicy”, okolice Gleźna, Radunia Korytowa, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-4 „Jezioro Stobnica”, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-5 „Jezioro Kołki”	31
4 . 1 7 .	Przytulia wonna							przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcín”, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-4 „Jezioro Stobnica” okolice Mogilicy i Jeziora Graduń	
5 . 1 8 .	Kocanki piaskowe							przydroże przy lesie koło Rzeczek, murawka koło Chełpy, przydroże koło Gleźna, zwirownia koło Gleźna, koło jez. przy Rzecku, ugory koło Korytowa, stara zwirownia koło Gleźna, bagno + wysokie zbocze nad jeziorem,	12

								przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Sławęcín”, na terenie OC-2	
6 . 1 9 .	Przylaszczka pospolita, trojanek							park w Kołkach	1
7 .	Cis pospolity			R			4/0	park w Sławęcínie w Stradzewie w Pakości, Roztoczu, park w Kołkach, Gostyczyn	6
8 .	Wilżyna ciernista						3/3	zwirownia k. Gleźna	1
9 . 2 0 .	Bobrek trójlistkowy						/3	torfowisko przy jeziorze w Piaseczniku, oddz. 279h, torfowisko przy jeziorze za Gleźnem, przewidywany użytek ekologiczny UE-8 „Jezioro Stobno”, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-5 „Jezioro Kołki” , mszar obok Górek	7
1 0 . 2 2 .	Porzeczka czarna							przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcín”przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-2 „Dolina Stobnicy”, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-4 „Jezioro Stobnica”, łąka podmokła Rzecko przewidywany rezerwat R-2 „Dolina Wardynki” krawędź doliny Iny na północ od Stradzewa, jezioro koło Chełpy	16
1 1	Kalina koralowa							przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”,	15

2 4 .								przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcín”, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-3 „Rynna jezior Klukom, Zeńsko, Raduń”, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-4 „Jezioro Stobnica” przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-5 „Jezioro Kołki”, okolice Mogilicy, Łaszewa, Raduń, Bonina, jezioro koło Chełpy, jezioro przy Rzecku, park w Gleźnie	
-------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

MSZAKI

1.	<i>Aulacomnium palustre</i>							przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”, przewidywany użytek ekologiczny UE-2 „Stradzewo” przewidywany użytek ekologiczny UE-3 „Mszar koło Moglicy”, przewidywany użytek ekologiczny UE-6 „Dęby nad mszarem” na północ od Zdrojna	6
2.	<i>Calliergon cuspidatum</i>							jezioro Gleźno	1
3.	<i>Polytrichum commune</i>							przewidywany użytek ekologiczny UE-3 „Mszar koło Moglicy”	1
4.	<i>Sphagnum fallax</i>							przewidywany użytek ekologiczny UE-2 „Stradzewo”, przewidywany użytek ekologiczny UE-3 „Mszar koło Moglicy” przewidywany użytek ekologiczny UE-6 „Dęby nad mszarem”, na południowy-wschód od Bonina i na północ od Zdrojna	5
5.	<i>Sphagnum fimbriatum</i>							przewidywany użytek ekologiczny UE-2	4

								„Stradzewo”, przewidywany użytek ekologiczny UE-6 „Dęby nad mszarem”, przewidywany zespół przyrodniczo- krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcín	
6.	<i>Sphagnum magellanicum</i>							przewidywany użytek ekologiczny UE-3 „Mszar koło Moglicy” i przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”	2
7.	<i>Sphagnum nemoreum</i>							jezioro Zajezerze	1
8.	<i>Sphagnum palustre</i>							przewidywany użytek ekologiczny UE-2 „Stradzewo” przewidywany użytek ekologiczny UE-3 „Mszar koło Moglicy”	2
9.	<i>Sphagnum recurvum</i>							przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”	1
10.	<i>Sphagnum squarrosum</i>							na wschód od przewidywanego rezerwatu R-3 „Mszar Bonin”, przewidywany użytek ekologiczny UE-2 „Stradzewo”, przewidywany użytek ekologiczny UE-10 „Gleżno”, przewidywany zespół przyrodniczo- krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcín”, Jezioro Gleżno	

5.3. Charakterystyka ginącej i zagrożonej flory

W trakcie inwentaryzacji stwierdzono występowanie gatunków roślin zagrożonych wyginięciem, wykazywanych w tzw. „czerwonych księgach” gatunków oraz gatunków uznawanych za interesujące i rzadkie w skali regionalnej. Lista tych taksonów, obejmuje także gatunki, mające nieliczne stanowiska na terenie gminy Choszczno.

Uwzględniając, scharakteryzowane wcześniej, gatunki chronione, stwierdzono 2 gatunki występujące na Czerwonych Listach w Polsce, 14 gatunków zagrożonych na Pomorzu i w Wielkopolsce, i 41 gatunków zagrożonych w Meklemburgii i Brandenburgii. Jest to ilość niewielka, ale porównywalna ze wskaźnikami uzyskiwanymi dla innych gleb rolniczych, funkcjonujących w obrębie podobnych typów krajobrazów. Na terenie gminy Choszczno nie stwierdzono gatunków z listy CORINE i wykazywanych przez Konwencję Berneńską.

Duża powierzchnia gminy i brak badań botanicznych na jej terenie każe sądzić, że w przyszłości lista gatunków i stanowisk interesujących roślin ulegnie dalszemu rozszerzeniu.

Tabela II-3. Wykaz stanowisk gatunków flory ginącej i zagrożonej wymarciem na obszarze gminy oraz flory będącej przedmiotem zainteresowania Konwencji Berneńskiej i Dyrektywy Habitatowej.

(Inwentaryzacja 2001/2002)

Przyjęte skróty:

PL – Lista roślin zagrożonych w Polsce (Zarzycki, Wojewoda, Heinrich 1992),

PZ - Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zach. i Wielkopolski (Żukowski, Jackowiak, 1995),

KB – Gatunki roślin naczyniowych objęte Konwencją Berneńską,

DH - Gatunki roślin naczyniowych objęte Dyrektywą Habitatową,

CL – czerwona lista m - Meklemburgii, b – Brandemurgii.

Lp	Nazwa gatunkowa	Kategoria zagrożenia					Lokalizacja	Stwierdzenie w sezonie 2001/2002 Uwagi
		PL	PZ	KB	DH	CL m/b		
1.	jodła pospolita, jodła biała		V			/1	na zachód od drogi Stradzewo – Sławęcín; Wickowo – park; Wardyń - park	3 stanowiska
2.	klon polny, paklon		R			/3	Zamęcín; na zachód od rogi Choszczno – Drawno; Chełpa - park	3 stanowiska
3.	krwawnik pannoński					/3	przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-5 „Jezioro Kołki”	1 stanowisko
4.	przywrotnik połyskujący					2/1	przewidywany zespół przyrodniczo-	2 stanowiska

							krajobrazowy ZPK-3 „Rynna jezior Klukom, Żeńsko, Raduń”, Raduń	
5.	modrzewnica zwyczajna		V			3/2	przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”	2 stanowiska
6.	łopian gajowy		R				przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-3 „Rynna jezior Klukom, Żeńsko, Raduń”	1 stanowisko
7.	zawciąg pospolity, laseczki					3/	przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-5 „Jezioro Kołki”; na południe od Gleźna	2 stanowiska
8.	owsica omszona					3/3	na południe od Smolenia	1 stanowiska
9.	drzączka średnia					2/3	na wschód od Korytowa	1 stanowisko
10.	łączeń baldaszkowy					/3	przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-3 „Rynna jezior Klukom, Żeńsko, Raduń”, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-4 „Jezioro Stobnica”	2 stanowiska
11.	czermień błotna					/3	przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin” i jego okolice, przewidywany użytek ekologiczny UE-2 „Stradzewo” przewidywany użytek ekologiczny UE-3 „Mszar koło Moglicy”, przewidywany użytek ekologiczny UE-6 „Dęby nad mszarem”, przewidywany użytek ekologiczny UE-10	11 stanowisk

							„Gleźno”, przewidywany zespół przyrodniczo- krajobrazowy ZPK-1 „Ślawęcín”, na zachód od Radunia; Gleźno - park	
12.	rzęśl wielkoowocowa	I	V/E				na północny – wschód od Kołków	1 stanowisko
13.	turzyca tunikowa					2/3	przewidywany użytek ekologiczny UE-10 „Gleźno”; na północny – wschód od Korytowa; przewidywany zespół przyrodniczo- krajobrazowy ZPK-2 „Dolina Stobnicy”	3 stanowiska
14.	turzyca wiosenna					3/3	Wardyń – park; Rzecko	2 stanowiska
15.	turzyca dwustronna		V			3/	przewidywany użytek ekologiczny UE-8 „Jezioro Stobno”	1 stanowisko
16.	turzyca gwiazdkowata					2/3	przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”	1 stanowisko
17.	turzyca nitkowata					2/2	przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”, przewidywany użytek ekologiczny UE-10 „Gleźno”, okolice Górki	3 stanowiska
18.	turzyca bagienna	V	V			2/2	przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”	2 stanowiska
19.	turzyca pospolita					3/3	przewidywany użytek ekologiczny UE-6 „Dęby nad mszarem” na północny – wschód od Korytowa	2 stanowiska
20.	turzyca wczesna					1/	na północny – wschód od Korytowa	1 stanowisko
21.	turzyca dzióbkowata					3/3	przewidywany rezerwat R-3 „Mszar	4 stanowiska

							Bonin”, przewidywany użytek ekologiczny UE-3 „Mszar koło Moglicy”; na północny – wschód od Mogilnicy	
22.	rogatek krótkoszyjkowy		V				przewidywany użytek ekologiczny UE-7 „Mokradło koło Rzeczek”,przewidywa ny użytek ekologiczny UE-10 „Gleźno”; na południe od Pakości	3 stanowiska
23.	szczwół plamisty		R				Piasecznik; przy drodze Korytowo – Goleza; Rzecko; na południowy – wschód od Rzecka; okolice Gleźna; na południowy – zachód od Rzczki; na południe od Zwierzynia; na zachód od Starego Klukomia; Kleszczewo; Sławęcín; okolice UE - 10	11 stanowisk
24.	kokorycz pusta					/3	Gleźno – park	1 stanowisko
25.	welnianka pochwowata					/3	przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”, przewidywany użytek ekologiczny UE-2 „Stradzewo” przewidywany użytek ekologiczny UE-3 „Mszar koło Moglicy”, okolice Piasecznika	6 stanowisk
26.	wiązówka bulwkowata					2/	na północny – wschód od Korytowa	1 stanowisko
27.	okrężnica bagienna					3/3	na północny – wschód od Kołków; na południe od Kołków; okolice przewidywanego użytku ekologicznego	10 stanowisk

							UE-3 „Mszar koło Moglicy”; oczko wodne na południowy – zachód od Piasecznika, okolice Jeziora Raduń, przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”, przewidywany użytek ekologiczny UE-7 „Mokradło koło Rzeczek”, przewidywany użytek ekologiczny UE-8 „Jezioro Stobno”, przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcín”	
28.	wąkrota zwyczajna					3/	na północ od Zdrojna, okolice Jeziora Wielka Chojnica	2 stanowiska
29.	oman łąkowy					3/3	na południowy – wschód od Kołków	1 stanowisko
30.	sit drobny					2/	na północ od Zdrojna	1 stanowisko
31.	tymotka Boehmera					3/3	okolice Rzeczek; okolice Korytowa	2 stanowiska
32.	topola czarna		V			/1	Przybrzeże Jeziora Piasecznik Mały;; na południe i północny wschód od Kołków; Gostyczyn – park; na zachód od drogi Smoleń – Choszczno; na południowy zachód od Korytowa; na północ od Gleźna; Sławęcín; na północny wschód od Korytowa; parki w : Roztoczu, Chełpie, Gleźnie, Wardyniu, Starym Klukomiu; przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-3 „Rynna jezior Klukon, Żeńsko, Raduń	15 stanowisk

33.	pięciornik piaskowy					2/3	Rzecko	1 stanowisko
34.	pięciornik błotny					3/3	na północ od Zdrojna; oczko wodne na południowy zachód od Piasecznika; oczko wodne na zachód od Gleźna; przewidywany użytek ekologiczny UE-3 „Mszar koło Moglicy; przewidywany użytek ekologiczny UE-10 „Gleźno; przewidywany użytek ekologiczny UE-8 „Jezioro Stobno; przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcín”;	10 stanowisk
35.	jaskier wielki					3/2	przewidywany użytek ekologiczny UE-4 „Jezioro Pławie”; przewidywany użytek ekologiczny UE-8 „Jezioro Stobno”; przewidywany użytek ekologiczny UE-10 „Gleźno”	3 stanowiska
36.	przygiełka biała		V/E			2/2	przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”	1 stanowisko
37.	szałwia łąkowa					3/3	na zachód od Rzeczeki	1 stanowisko
38.	krwiściąg mniejszy					3/3	na północny – wschód od Korytowa	2 stanowiska
39.	skalnica ziarenkowata					3/	na północny – wschód od Korytowa; Rzecko	2 stanowiska
40.	bagnica torfowa		V/E			2/1	przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”	1 stanowisko
41.	lepnicza wąskopłatkowa					2/3	przewidywany użytek ekologiczny UE-10 „Gleźno”	1 stanowisko

42.	pływacz zwyczajny					3/3	Jeziro Zajezerze na zachód od Piasecznika przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-5 „Jeziro Kołki; na północny zachód od Golczy; przewidywany użytek ekologiczny UE-5 „Jeziro Suliszewo”; przewidywany użytek ekologiczny UE-8 „Jeziro Stobno”; przewidywany użytek ekologiczny UE-10 „Gleżno”	7 stanowisk
43.	zurawina błotna		V			/3	przewidywany użytek ekologiczny UE-3 „Mszar koło Moglicy”; przewidywany użytek ekologiczny UE-2 „Stradzewo”; przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”	4 stanowiska
44.	kozłek bzy		I				przewidywany rezerwat R-1 „Łęg koło Sławęcina; przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-2 „Dolina Stobnicy”	2 stanowiska
45.	dziewanna drobnokwiatowa					3/	na północny – wschód od Rzeki	1 stanowisko

Wykaz gatunków flory ginącej i zagrożonej wymarciem mające nieliczne stanowiska na terenie gminy Choszczno:

- szparąg lekarski
- licznik drobnoowocowy
- dzwonek brzoskwiniolistny
- dzwonek jednostronny
- turzyca najeżona
- turzyca leśna
- świerżbęk bulwiasty
- niciennica drobna

- bodziszek łąkowy
- zachyłka trójkątna
- kłosówka miękka
- niecierpek himalajski
- sit chudy
- mysiurek maleńki
- lepieźnik różowy
- gorysz pagórkowy
- żankiel zwyczajny, rannik
- sitowie Tabernemontana
- trędownik oskrzydłony
- rojnik murowy
- mlecz błotny
- jeżogłówka pojedyncza
- fiołek błotny

5.4. Charakterystyka flory będącej przedmiotem zainteresowania Konwencji Berneńskiej i Dyrektywy Habitatowej

Na terenie gminy Choszczno nie stwierdzono gatunków z listy CORINE i wykazywanych przez Konwencję Berneńską. Jedyne gatunki będące przedmiotem zainteresowania Dyrektywy Habitatowej – śnieżyczka przebiśnieg ma na terenie gminy szereg stanowisk o zdecydowanie antropogenicznym pochodzeniu, gdyż gmina Choszczno leży poza naturalnym zasięgiem tego gatunku.

5.5. Charakterystyka flory wymarłej na obszarze gminy

W trakcie niniejszej inwentaryzacji i waloryzacji aktywnie poszukiwano stanowisk roślin wskazywanych we wcześniejszych opracowaniach. Ze względu na fakt, że doniesienia florystyczne dotyczyły niemal wyłącznie gatunków torfowiskowych (Markowski i Jasnowski), właśnie ta grupa gatunków stała się podstawą porównań. Nie odnaleziono łącznie 35 gatunków. Pełna lista gatunków flory wymarłej stwierdzonych w gminie Choszczno, zawiera tabela 1a w ANEKSIE. Wśród nich są gatunki chronione, zagrożone i rzadkie, ustępujące ze stanowisk na obszarze kraju i Europy, a także kilka gatunków pospolitszych, notowanych m.in. w parkach wiejskich. Do wyników tej analizy należy podchodzić z ostrożnością, gdyż nie zawsze udało się odnaleźć konkretne stanowisko, opisane nieprecyzyjnie w publikacjach sprzed lat. Istnieje również możliwość, że część stanowisk podawanych z dawnego powiatu choszczeńskiego znajduje się poza granicami gminy Choszczno. Faktem jest natomiast, że kilka konkretnych obiektów torfowiskowych uległo w

ostatnim okresie całkowitemu zniszczeniu, a większość parków podworskich została zdewastowana.

5.6. Charakterystyka flory będącej przedmiotem zbioru dla celów leczniczych

Zasoby roślin farmakopealnych na terenie gminy Choszczno są małe. Jedynym gatunkiem, którego populacje w stanie dzikim umożliwiają ewentualne kontrolowane pozyskanie, jest kruszyna pospolita. Większe skupienia tej rośliny obserwowano na terenie oddziałów leśnych Nadleśnictw Choszczno i Drawno.

5.7. Charakterystyka gatunków ekspansywnych i stanowiących zagrożenie dla innych cennych gatunków

W trakcie badań w gminie Choszczno obserwowano przenikanie niektórych neofitów do zbiorowisk roślinnych. Często obserwowano niecierpek drobnokwiatowy – *Impatiens parviflora*, sporadycznie niecierpek himalajski. Spośród tych gatunków jedynie ekspansywny niecierpek drobnokwiatowy może stanowić zagrożenie dla rodzimych gatunków roślin, wypierając je i zajmując ich miejsce w lokalnych fitocenozach.

5.8. Charakterystyka i analiza zmian w składzie flory gminy jakie zaszły na przestrzeni czasu

Analizując zmiany składu florystycznego, jakie zaszły na terenie gminy Choszczno na przestrzeni ok. 40 lat, można stwierdzić, że są to zjawiska typowe dla podobnych obszarów Polski północno-zachodniej na terenach tzw. Ziemi Odzyskanych. W grupie gatunków podawanych w literaturze, a nieodnalezionych na terenie gminy, znajdują się przedstawiciele flory siedlisk, których areał uległ w gminie znacznej redukcji bądź całkowitemu zniszczeniu.

Można wyróżnić dwie główne grupy gatunków: rośliny oligo- i mezotroficznych torfowisk węglanowych i mszarnych oraz egzotyczne rośliny drzewiaste, wprowadzone do flory parkowej. Większość utraconych gatunków to rośliny zagrożone w dużym stopniu na całym obszarze kraju lub w regionie.

6. Charakterystyka flory wymagającej podjęcia działań konserwatorskich

W świetle zestawionych danych archiwalnych i aktualnych rodzą się postulaty dotyczące potrzeb i zakresu działań konserwatorskich w odniesieniu do flory. Działania te powinny być prowadzone co najmniej dwukierunkowo: powinna być realizowana ochrona w obrębie istniejących i projektowanych obiektów przestrzennych oraz realizowana polityka w celu utrzymania bądź restytucji kluczowych dla flory siedlisk na obszarach gminy nie objętych bezpośrednią ochroną. Dla wyznaczonych obiektów powinny zostać sporządzone profesjonalne plany ochrony i ich rozstrzygnięcia szczegółów, powinny decydować o formie i intensywności zabiegów ochronnych, dopasowane do wymagań konkretnych gatunków.

Równoległe do prac związanych z powoływaniem obiektów i ich ochroną należy wspomóc wysiłki na rzecz utrzymania bądź odtworzenia form gospodarowania w środowisku dających szansę przetrwania gatunków, w tym „gatunków specjalnej troski”. Chodzi o utrzymanie mozaiki siedlisk w ramach tradycyjnego krajobrazu rolniczego. Głównym przedmiotem aktywności powinny być murawy ciepłolubne oraz wilgotne łąki, w szczególności na siedliskach zasilanych przez wody gruntowe i zasobnych w wapń. Konieczne jest stworzenie programu wsparcia organizacyjnego i materialnego dla właścicieli i użytkowników takich terenów. W takim zintegrowanym programie powinny uczestniczyć różne podmioty: właściciele gruntów, administracja rządowa, samorząd gminny i administracja Lasów Państwowych. Konieczne będzie zapewne uruchomienie zewnętrznych środków pomocowych.

6.1. Charakterystyka flory o cechach pomnikowych, chronionej lub zasługującej na ochronę jako pomniki przyrody

Drzewa o cechach pomników przyrody występują najczęściej w parkach i we wsiach, niekiedy zaś w alejach przydrożnych. Podstawą zakwalifikowania jako pomnik przyrody poszczególnych gatunków drzew było kryterium obwodów w pierśnicy i związanego z nim wieku. W gminie Choszczno istnieje 39 drzew uznanych za pomniki przyrody. Proponuje się objąć tą formą ochrony następujących 64 obiektów - drzewa rosnące pojedynczo lub w grupach oraz aleje, które opisano w rozdziale V. Pod względem ilości okazałych drzew gmina Choszczno jest bogata, stąd też należy chronić wszelkie istniejące zadrzewienia i drzewa pojedyncze.

6.2. Charakterystyka zagrożeń i perspektyw gatunków roślin chronionych, zagrożonych wyginięciem i rzadko spotykanych

Analiza flory chronionej, zagrożonej i rzadkiej na terenie gminy Choszczno potwierdza ogólne trendy obserwowane w stosunku do tych roślin na terenie kraju i regionu. Można stwierdzić że w wypadku większości roślin chronionych nie będących równocześnie roślinami zagrożonymi, sytuacja jest stabilna, a charakter siedlisk i sposób ich użytkowania zabezpiecza możliwość przetrwania tych gatunków na terenie gminy.

Odmienne wygląda sytuacja roślin należących do wysokich kategorii zagrożenia. Uwarunkowania, wpływające na dynamikę ich populacji, natomiast proponowane kierunki działań ochronnych omówiono w rozdz. 6.

7. Charakterystyka zieleni parkowej, cmentarnej i innej związanej z ludzkimi osiedlami

7.1. Parki miejskie, wiejskie, pałacowe i dworskie

Gmina Choszczno należy do najbogatszych na Pomorzu Zachodnim pod względem liczby zabytkowych założeń pałacowo-parkowych. Stwierdzono występowanie 19 parków dworskich i 1 miejskiego z czego 6 wpisanych zostało do Rejestru Zabytków. 17 obiektów posiada dokumentację dendrologiczno-techniczną, znajdującą się w zasobach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Rozporządzeniem Wojewody Gorzowskiego z dn. 1.03.1993 (Dz. Urz. Woj. Gorzowskiego Nr 3, poz. 33 z dn. 30.03.1993 r.) tereny na obszarach wsi pokryte drzewostanami o charakterze parkowym uznano za parki wiejskie.

Ich drzewostan o cechach pomnikowych zestawiono w tabeli II-4. W wielu miejscowościach gminy znajdują się fragmenty zieleni, będące pozostałością po cmentarzach wycofanych z użytkowania. Część z tych obiektów stanowi fragmenty większych układów zieleni, w tym zespołów pałacowo-parkowych.

Tabela II-4. Wykaz parków gminy Choszczno stwierdzonych w trakcie inwentaryzacji w sezonie 2001/2002 r.

L.p.	Lokalizacja	Powierzch-	Nazwa parku, rodzaj, oraz ewentualny właściciel
-------------	--------------------	-------------------	--

	*Nr. rej. zabytków	nia [ha]	
1.	Piasecznik	0,8	<p>Park dworski, o charakterze zadrzewienia naturalnego położonego między jeziorami (Małym i Dużym). Założony w drugiej połowie XIX w. własność AWRSP. Park w chwili obecnej prawie nie istnieje. Większość drzew została po II wojnie wycięta pod prowizoryczny wybieg dla bydła, zajmujący prawie połowę dawnego założenia parkowego. Pojedyncze drzewa zachowały się wokół dworu i przy południowo-wschodniej granicy parku. Przy jeziorze park przechodzi w nadbrzeżny łęg. Drzewostan tworzą dęby (jeden okaz pomnikowy), klony, lipy jesiony i wiązy. Łącznie stwierdzono 7 gat. drzew, w tym 1 gat. iglastych i 3 gat. krzewów. Park jest zaniedbany a stan zdrowotny drzewostanu można określić jako średni. Wiązy w parku dotknięte są chorobą wiązową.</p>
2.	Choszczno Park miejski im. Moniuszki.	2,09	<p>Park powstał w latach 40- tych XIX w jako miejski park krajobrazowy. Zachowany starodrzew z okazałymi dębami, wiązami, lipami, klonami i kasztanowcami. Istnieją dawne alejki spacerowe. Przy granicy wschodniej zachowany odcinek średniowiecznego miejskiego muru obronnego.</p>
3.	Radaczewo *: 282/79	4,30	<p>Park pałacowy założony w XIX w. jako park krajobrazowy typu naturalistycznego. Park utworzono na niewielkim wzniesieniu otoczonym mokradłami, których wody odpływając na północ zasilają pas łęgu w dolinie strumienia. Nie istniejący dziś pałac zamykał od północy dziedziniec, wzdłuż którego istnieją budynki gospodarcze wybudowane w latach 1872-73 (Grecki, 1978). Od północnego-zachodu prowadzi aleja dojazdowa z kasztanowców. Park w części północnej został uszczuplony przez zabudowania hodowlane. Na dużym obszarze od strony południowej i północnej dokonano zrębu drzewostanu, pozostawiając jedynie nieliczne stare i grube drzewa. Zatarło to układ przestrzenny parku. Odtworzenie dawnego zarysu dróg parkowych i polan jest możliwe jedynie w części środkowej parku.</p> <p>W przeszłości park należał do najciekawszych obiektów tego typu w regionie. Rejestrowano w nim ok. 40 gatunków drzew i krzewów, w tym szereg interesujących gatunków egzotycznych: dąb błotny, lipa amerykańska, lipa srebrzysta, orzesznik pięciolistkowy, tulipanowiec amerykański, jodła kaukaska, jałowiec wirginijski. W chwili obecnej w drzewostanie dominują dęby i buki, w tym buki w odmianie czerwonołistnej i dęby w odmianie piramidalnej. Wiele z nich posiada wymiary pomnikowe, przekraczające 6 m obwodu. Skład dendroflory uzupełniają jesion, jarzębina, jawor, brzoza, dąb czerwony, trójglicznia. W porównaniu ze stanem uprzednim park niemal zupełnie zdewastowany</p>
4.	Sławęcín	6,40 ha	<p>Park pałacowy założony w XIX w. Pow. 6,40 ha w tym wód 0,20 ha, własność gminy. Dobrze zachowany starodrzew, drzewa o charakterze pomnikowym (dąb szypułkowy, platan, klon pospolity, modrzew). Największy udział w starym drzewostanie, liczącym kilkaset okazów w wieku 120-200 lat mają dęby, buki,</p>

			świerki, jesiony, lipy i kasztanowce.
5.	Stradzewo *nr. 279/79	2,40	Park o charakterze pałacowym i przykościelnym. Własność AWRSP. Powstanie parku przykościelnego datowane jest na XVII w., natomiast części przypałacowej na II połowę XIX w. Wschodnia część parku, znajdująca się w bezpośrednim sąsiedztwie dobrze zachowanego pałacu jest najbogatsza pod względem florystycznym. W całym parku stwierdzono występowanie ok. 30 gat. roślin drzewiastych. Dominują kasztanowce, lipy, dęby, klony oraz drzewa iglaste, niektóre z nich w wieku 140-180 lat. Wśród starodrzewu okazy lipy drobnolistnej o obw. 5,60 i 4,50 m, dąb (4 m), stare buki, klony, cisy. Gatunki egzotyczne reprezentowane są przez cyprysik Lawsons, żywotnik i daglezię. Park dobrze utrzymany, pod opieką użytkowników pałacu.
6.	Pakość	1,70	Park dworski z drugiej połowy XIX w., obecnie własność prywatna. Istnieje dwór, w zmienionej formie. Zachowana jest część starodrzewu, głównie dęby w wieku 100-140 lat, stanowiące ok. 80 % drzewostanu.. W pn.-zach. narożniku znajduje się mały cmentarz. Na terenie parku wyróżniono 8 gat. drzew liściastych (dąb szypułkowy, dąb czerwony, brzoza, lipa, jesion, klon, kasztanowiec), 3 gat. drzew iglastych (cis, modrzew i świerk) i 4 gat. krzewów. Park mocno zaniedbany, długi okres służył jako wybieg dla bydła.
7.	Radlice	2,0	Park dworski, o cechach parku naturalistycznego, założony w połowie XIX w., własność gminy. Częściowo zachowane budynki gospodarcze i starodrzew. Zachowane są 3 szt. głogu o formie drzewiastej, rosnące przy dawnej bramie wjazdowej oraz egzemplarze drzew z założenia pierwotnego i szpaleru otaczającego zespół parkowy. Łącznie stwierdzono 8 gat. drzew liściastych, 1 gat. iglasty i 4 gat. krzewów. Dominują dęby i jesiony w wieku 100-140 lat. Okazy pomnikowe osiągają 160-200 lat. Stan zdrowotny drzewostanu jest dobry. Układ założenia czytelny, ale park bardzo zaniedbany i zaśmiecony.
8.	Roztocze	2,50	Park dworski, założony w XIX w., własność AWRSP. Z pierwotnego założenia dworskiego zachowała się część budynków inwentarskich i starodrzewu. Drzewostan w dobrym stanie zdrowotnym, jednolity pod względem wieku (90-140 lat), mało urozmaicony pod względem florystycznym. Występują drzewa rodzime: topola czarna, grab, jesion, kasztanowiec, klon, lipa, cis (na polanie parkowej), modrzew i świerk. Park nieużytkowany i zaniedbany, część północna zabagniona.
9.	Chelpa	0,70	Park dworski założony prawdopodobnie w II połowie XIX w, choć niektóre starsze egzemplarze drzew sugerują, że już wcześniej wzdłuż granic założenia istniały pojedyncze zadrzewienia, własność AWRSP. Dwór i zabudowania gospodarcze zniszczone w czasie II wojny światowej (ruiny rozebrano w latach 50-tych) a grunty rozparcelowano. Park o swobodnym układzie, założony z użyciem wyłącznie drzew rodzimych. Obecnie zachowany w pierwotnych granicach, lecz

			jego układ wewnętrzny jest zatarty. Zachowany starodrzew z okazami o wymiarach pomnikowych (140-180 lat) tworzony przez lipę drobnolistną i szerokolistną, kasztanowce, buk, dąb szypułkowy i bezszypułkowy, jesion, klon, jawor, grab, robinie. Łącznie stwierdzono 12 gat. drzew liściastych, 2 gat. drzew iglastych i 4 gat. krzewów. Park zaniedbany, zarośnięty krzewami śnieguliczki i bzu lilaka.
10.	Rzeczka		Pozostałość drzewostanu parku pałacowego, założonego prawdopodobnie w XIX w. W latach 60-tych XX w. park niemal w całości wycięto. Pozostało jedynie niewielkie skupienie drzewostanu, szpalery wiązowe wokół sadu i aleja lipowa przy drodze dojazdowej. W drzewostanie dominuje wiąz polny, robinia, lipa, jawor, kasztanowiec. Wiek starych drzew szacuje się na 140-160 lat.

11.	Gleźno * nr 283/79	4,43	Park pałacowy, będący własnością gminy (działka 61/1). Powierzchnia obecna 4,13 ha, w tym dwa stawki położone w części południowo-wschodniej. Pałac uległ całkowitemu zniszczeniu w czasie II wojny światowej, pozostały po nim piwnice i fundamenty. Zachowała się aleja lipowa z połowy XVIII w. W połowie XIX w. rozplanowano układ naturalistycznego parku o pow. ok. 6 ha (Grecki, 1978). W osi parku, w sąsiedztwie południowego stawu znajduje się aleja dębów, na nich kwitnące bluszcze. Na jej końcu znajduje się podziemna krypta (rozkopana). Na terenie parku znajdują się liczne okazy drzew starszych niż 150 lat, w tym jeden egzemplarz miłorzębu. Oprócz lip (pow. 200 lat) do najstarszych należą dęby (ok. 20 % drzewostanu), kasztanowce, klony i jesiony. Łącznie stwierdzono 30 gatunków drzew (w tym 4 gat. iglaste; krzewy i pnącza – 9 gat.). Park zaniedbany, w sąsiedztwie wsi wycinane drzewa, ustawiona ogrodzona pasieka.
12.	Wickowo (Płokach)	1,2	Park w sąsiedztwie folwarku w Wickowie powstał prawdopodobnie pod koniec XIX w. Obecna powierzchnia założenia – 1,2 ha, w tym stawek 0,05 ha. Własność AWRSP. Na południe od dworu założono niewielki park, składający się niemal wyłącznie z gatunków rodzimych. Ze względu na położenie na otwartym, płaskim terenie, oprócz funkcji rekreacyjnej park miał znaczenie wiatrochronne. Drzewostan dobrze zachowany, tworzony przez buk, klony, kasztanowiec, lipę szerokolistną, robinie, świerk, wiąz polny oraz jodłę pospolitą – łącznie stwierdzono 9 gat. drzew liściastych, 2 gat. iglaste i 3 gat. krzewów. Park zaniedbany, zarośnięty krzewami (śnieguliczka, bez czarny) oraz podrostem drzew. Od strony zabudowań gospodarczych wykorzystywany jako składowisko maszyn rolniczych i miejsce lokalizacji klatek dla zwierząt hodowlanych.
13.	Gostyczyno		Pozostałość założenia parkowego położona po południowej stronie wsi. Drzewostan otacza niewielkie oczka wodne. W ich sąsiedztwie dorodne topole czarne. W sąsiedztwie ruin po zabudowaniach znajdują się dwa cisy o wymiarach pomnikowych. W drzewostanie dęby, lipy, kasztanowce, klony.

			Masowo rozwijają się welony powojnika. Całość porzucona i zaniedbana, penetrowana przez pasące się krowy.
14.	Wysokie	2,40	Park pałacowy przekształcony z dawnego ogrodu parkowego, założony na początku XIX w. Powierzchnia 1,73 ha w tym wód 0,18 ha, własność prywatna. Zachowała się pierwotna topografia terenu i starodrzew. Łącznie stwierdzono w parku 23 gatunki roślin drzewiastych. Większość drzew w wyrównanym wieku (ok. 130-150 lat) i w dobrym stanie zdrowotnym. Liczbowo dominują klony, robinie, wiąz szypułkowy, grab, lipa drobnolistna, buk, jesion i jawor. Pojedynczo występują także dwa pozostałe krajowe gatunki wiązów, wierzba biała, dąb bezszypułkowy, szypułkowy, daglezwia, modrzew i świerk. Brak okazów o cechach pomników przyrody, najgrubszy dąb ma ok. 2,80 m obwodu. Park opuszczony i w znacznym stopniu zdegradowany.
15.	Wardyń * nr 281/79	2,40	Park dworski o charakterze naturalistycznym, własność gminy. Z pierwotnego założenia parkowego niewiele pozostało. Zachowany nieliczny drzewostan w sąsiedztwie kościoła oraz zabudowań gospodarczych (oraz w obrębie ogrodzenia hydroforni) znajduje się w dobrej kondycji. W drzewostanie występuje dąb piramidalny, kasztanowiec, dąb szypułkowy, buk, dąb czerwony, lipa drobnolistna, robinia, topola czarna, wiąz górski, klon, jawor, jesion i modrzew. Park zdewastowany przez ludność, częściowo zamieniony na ogródki i wysypisko w sąsiedztwie kościoła.
16.	Korytowo * nr. 291/79	2,40	Park o charakterze dworskim założony w pierwszej połowie XVII wieku, własność prywatna. Pierwotnie park składał się z renesansowego ogrodu ozdobnego, który był położony w sąsiedztwie pałacu w środkowej części półwyspu jez. Korytowskiego. Dla podniesienia walorów widokowych usypano kopiec z dużą płaszczyzną tarasu górnego. W stronę jeziora rozciągał się park – ukształtowany z roślinności wysokiej, przechodził wzdłuż brzegów jeziora w promenadę leśną. W roku 1756 przebudowano rezydencję i park w stylu wczesnego baroku. Kolejna przebudowa miała miejsce w wieku XIX. Taras górny kopca obsadzono pierścieniem klonów i wprowadzono drzewa na skarpach. W 1901 r. na przeciwległym brzegu jeziora, przy dawnej promenadzie, wybudowano grobowiec rodzinny. Do chwili obecnej zachował się układ komunikacyjny, większość budynków założenia dworskiego, drzewostan swobodny w dolnej części parku i szpaler klonów. Przerzedzona aleja dojazdowa do dworu złożona jest ze 170-letnich lip. Cechą charakterystyczną drzewostanu jest brak gatunków iglastych. W drzewostanie dominują oba gatunki rodzimych dębów, klony, olsza czarna, kasztanowce, lipy: drobnolistna i szerokolistna, wiąz górski, topola biała, grab, jesion i inne rodzime gatunki drzew. Łącznie stwierdzono 13 gatunków drzew i 6 gatunków krzewów. Na terenie parku zbudowano prowizoryczne kurniki, składowane były śmieci. Park bardzo zaniedbany.

17.	Krzowiec		Niewielki obszar zadrzewień na zapleczu zabudowań gospodarczych od strony północnej. Jest to prawdopodobnie pozostałość większego założenia pałacowo-parkowego, w którego skład wchodził jeszcze szpaler dębów przy drodze do osady folwarcznej i aleja dojazdowa od drogi Suliszewo – Kołki. W chwili obecnej w dobrym stanie zachował się szpaler dębowy. Całość porzucona i zdewastowana.
18.	Golcza	1,00	Park dworski, fragment założenia parkowo-pałacowego pochodzącego z pierwszej połowy XIX w., własność prywatna (p. Konopelski). Po rozparcelowaniu majątku po II wojnie światowej park stał się własnością prywatną. Park przylega od północy do zabudowań dawnego dworu. Zachowany układ parku, drzewostan o zróżnicowanym wieku. Występuje starodrzew budowany przez dąb (40%), lipę (10%), kasztanowiec i jesion, wiele z nich w wieku 140-240 lat, oraz młodsze drzewa, w tym zalesienie świerkowe ok. 80 lat. Łącznie w parku stwierdzono 11 gat. drzew liściastych, 3 gat. drzew iglastych i 3 gat. krzewów. Stan zdrowotny drzewostanu jest dobry. Układ parku czytelny.
19.	Kołki	3,40	Park pałacowy, założony na pocz. XIX w. z zachowanym pałacem oraz niewielką częścią zabudowy gospodarczej. Pow. 3,40 ha, w tym 3 stawy o pow. 0,40 ha. Własność AWRSP. Park usytuowany jest na wschód od pałacu. Dobrze zachowany układ parkowy przypuszczalnie z początku XIX w. (lub dużo starszy), o czym świadczy wiek drzewostanu (180-220 lat), a pojedyncze egzemplarze starsze. Występuje grupa 3 cisów. Drzewostan w stanie dobrym, z wyjątkiem części zachodniej parku, gdzie występują drzewa martwe i obumierające. Tworzą go dęby (40%), kasztanowce, lipy, klony, olsze, jesiony (po 10%), pozostałe gat. 10%. Łącznie stwierdzono 16 gatunków drzew liściastych, 4 gat. iglastych i 6 gatunków krzewów. Park zaniedbany i opuszczony, rozwinięty podrost drzew. Na terenie powstało dzikie wysypisko śmieci, gruzu i resztek roślinnych.
20	Stary Klukom * nr 280/79	4,00	Park dworski o pow. 4,0 ha w tym wód 0,15 ha, własność gminy. Dwór i pozostałości budynków gospodarczych zostały rozebrane. Drzewostan o zróżnicowanym wieku od 200 do 400 lat. Tworzą go wiekowe dęby, buki i świerki, występują także: dąb czerwony, głóg, modrzew, daglezwia, kasztanowce czerwone. Pomnikowe okazy dębów szypułkowych (obwody pow. 7,0 m) oraz jesionów. Park w dobrym stanie, prowadzone prace porządkowe (wycinany podrost i krzewy).

Większość z wymienionych obiektów zdziczała i straciła dawną funkcję reprezentacyjno-użytkową. Największym ich walorem jest obecnie znaczenie przyrodnicze i krajobrazowe (skupiska cennego drzewostanu ze starodrzewem i licznymi drzewami o rozmiarach pomnikowych, korzystny wpływ na regulację stosunków wodnych przyległych gruntów, ostoja ptactwa, kształtowanie mikroklimatu najbliższej okolicy). Na skutek

wieloletnich zaniedbań i użytkowania niezgodnego z ich pierwotną funkcją, nastąpiło w parkach wiele niekorzystnych zmian. Generalnie parki są zarośnięte samosiewem drzew i krzewów, zaniedbane, w niektórych dokonuje się samowolnego wycinania starych drzew na opał. Wszystkie parki zabytkowe wymagają uporządkowania i ochrony wg wskazań WKZ.

W parkach mających szansę na zachowanie lub odtworzenie ich walorów zabytkowych należy kierować się następującymi zasadami:

- pielęgnować stan zdrowotny drzew, zachowując jednakże pewne egzemplarze uszkodzone na skutek starości, lub nawet martwe - są one elementem krajobrazowym i biocenotycznym,
- z większą troską dobierać nowe nasadzenia, w oparciu o założenia kompozycyjne,
- zachować pewne enklawy dzikości, jako siedliska dla różnorodnych organizmów zwierzęcych i różnych gatunków roślin,
- usunąć część krzewów i samosiejek pospolitych gatunków,
- porządkowanie dysharmonijnego krajobrazu i komponowanie zabudowy zgodnie z wymogami ochrony walorów krajobrazowych, strefy ochrony ekspozycji i krajobrazu kulturowego (na obszarach zurbanizowanych),
- zachowanie lub przywrócenie swobodnego dostępu do wody,
- kanalizowanie ruchu turystycznego,
- ochronę walorów przyrodniczych, zwłaszcza o cechach krajobrazu naturalnego przed zmianą stosunków wodnych, zubożeniem szaty roślinnej, dewastacją powierzchni ziemi.

7.2. Zieleń przykościelna, cmentarna i pocmentarna

W wielu miejscowościach gminy Choszczno zieleń przykościelna, cmentarna i pocmentarna często wkomponowana jest w układ przestrzenny powiązany z dawnymi założeniami parkowo-pałacowymi. Często jedynym sposobem wyróżnienia zieleni pocmentarnej jest analiza map archiwalnych. Na terenie gminy zinwentaryzowano cmentarze w miejscowościach: Kołki I i Kołki II, Korytowo I i Korytowo II, Pakość, Piasecznik I i Piasecznik II, Radaczewo, Rzeczeki, Suliszewo, Zamećcin, Wardyń i Zwierzyn. Stanowiska flory i drzew pomnikowych stwierdzonych na cmentarzach zestawiono w rozdziale IV niniejszego opracowania.

7.3. Aleje i pomniki przyrody

Na terenie gminy jest 36 okazów drzew będący pomnikami przyrody

- Radaczewo - dziewięć dębów szypułkowych
- Piasecznik - dąb szypułkowy
- Sławęcín – platan klonolistny, dąb szypułkowy, modrzew europejski
- Radaczewo - dąb szypułkowy, cztery buki zwyczajne i cztery dęby szypułkowe
- N-ctwo. Choszczno L-ctwo Sławęcín - sześć dębów szypułkowych
- Stradzewo – pięć modrzewi europejskich, cyprysik groszkowy, dąb szypułkowy, cis pospolity, buk zwyczajny, klon zwyczajny, dwie lipy drobnolistne
- Radlice – cztery dęby szypułkowe
- Chełpa - lipa drobnolistna
- Roztocze - dąb szypułkowy, lipa drobnolistna
- Rzecko - dwa jesiony wyniosłe, klon zwyczajny
- Suliszewo - dąb szypułkowy
- Miasto Choszczno - wiąz szypułkowy, cyprysik nutkajski, osiem dębów szypułkowych, lipa drobnolistna, buk zwyczajny, dwie topole czarne
- Korytowo - dąb szypułkowy
- Stary Klukom – dwa dęby szypułkowe

Dodatkowo proponuje się objąć ochroną pomnikową kolejnych 59 okazów drzew oraz 5 alej:

Pojedyncze drzewa i grupy drzew

Wiąz szypułkowy - N-ctw. Choszczno

- Dwa wiąz szypułkowe - Kolonia Piasecznik
- Jesion wyniosły, dwie wierzby białe i kasztanowiec zwyczajny - przewidywany użytek ekologiczny UE-1 „Młyn Piasecznik”
- Kasztanowiec zwyczajny, topola czarna, dwa dęby szypułkowe - Piasecznik
- Dąb szypułkowy, dwa wiąz szypułkowe - przy drodze z Radaczewa do Sławęcína
- Wiąz górski - Radaczewo
- Topola czarna i dąb szypułkowy - Sławęcín
- Dąb szypułkowy - okolice Radaczewa
- Wiąz szypułkowy, dąb szypułkowy i dąb szypułkowy - przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcín”
- Olsza czarna, klon jawor, trzy jesiony wyniosłe - przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-2 „Dolina Stobnicy”

- Wiąz szypułkowy i dąb szypułkowy – okolice przewidywanego użytku ekologicznego UE-4 „Jezioro Pławie”
- Dąb szypułkowy - przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”
- Lipa drobnolistna i kasztanowiec zwyczajny – Chełpa
- Dąb szypułkowy - przewidywany rezerwat R-2 „Dolina Wardynki”
- Lipa drobnolistna - przy drodze z Choszczna do Pakości
- Dąb szypułkowy i lipa szerokolistna - Suliszewo
- Trzy dęby szypułkowe – okolice przewidywanego rezerwatu R-3 „Mszar Bonin”
- Sześć dębów szypułkowych i trzy dęby szypułkowe - okolice przewidywanego użytku ekologicznego UE-6 „Dęby nad mszarem”
- Wierzba biała - okolice Rzecka
- Dąb szypułkowy – okolice przewidywanego użytku ekologicznego UE-10 „Gleźno”
- Dąb szypułkowy – Krzowiec
- Topola czarna – okolice przewidywanego rezerwatu R-2 „Dolina Wardynki”
- Jesion wyniosły – Kołki
- Kasztanowiec zwyczajny - przy drodze z Radunia do Wardynia
- Kasztanowiec zwyczajny – Rudniki
- Dąb szypułkowy - przy drodze z Radunia do Wardynia
- Lipa drobnolistna – Korytowo
- Klon zwyczajny – okolice przewidywanego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego ZPK-4 „Jezioro Stobnica”
- Grab zwyczajny i kasztanowiec zwyczajny - Raduń
- Wierzba biała – Kołki
- Topola czarna , wierzba biała, wierzba biała, topola czarna - okolice miejscowości Kołki
- Lipa drobnolistna i klon polny - Zamećin
- Buk zwyczajny – okolice przewidywanego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego ZPK-3 „Rynna jezior Klukom, Żeńsko, Raduń”
- Jesion wyniosły, klon srebrzysty, wiąz polny - Zwierzyń

Aleje

- Aleja przy drodze z Choszczna do mostu na Inie (i dalej do Recza), dł. alej 5,5 km
- Aleja dł. 0,2 km, k. Stradzewa, 250 m przed skrzyżowaniem

- Aleja przy drodze polnej k. Stradzewa, dł. alej 0,8 km
- Aleja obustronna przy drodze głównej Choszczno - Drawno, dł. alej 12 km
- Droga we wsi Wardyń

Szczegółowa lista i opis zarówno istniejących pomników przyrody, jak i proponowanych zamieszczono w rozdziale V.

8. Podsumowanie waloryzacji botanicznej

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji terenowej oraz analizy literatury, operatów leśnych oraz innych dokumentów i materiałów stwierdzono, że we florze gminy występuje:

- 604 gatunki roślin naczyniowych, 17 gatunków mszaków oraz 2 gatunki grzybów i 2 gatunki glonów.
- 34 gatunki roślin naczyniowych chronionych, z tego 13 ściśle i 21 częściowo (Rozp. MŚ o ochronie gatunkowej roślin z 11 września 2001 r.),
- 10 gatunków mszaków chronionych częściowo, (Rozp. MŚ o ochronie gatunkowej roślin z 11 września 2001 r.),
- 46 gatunków roślin rzadkich, ginących lub zagrożonych wyginięciem wpisanych na którąś z czerwonych list, tj. krajową, regionalną (Pomorza Zachodniego),
- 22 gatunki roślin naczyniowych uznanych za rzadkie na terenie gminy przez autorów inwentaryzacji,
- 8 zbiorowisk roślinnych uznanych za chronione (Rozp. MŚ o ochronie siedlisk z 14 sierpnia 2001),
- 39 istniejących pomników przyrody
- opisano 20 parków, w tym 6 obiektów wpisanych do rejestru.

W celu ochrony walorów szaty roślinnej gminy zaproponowano sieć obiektów chronionych jak: rezerваты, użytki ekologiczne oraz zespoły przyrodniczo krajobrazowe. Niektóre z tych obiektów powinny zostać włączone w Ekologiczny System Obszarów Chronionych (ESOCH) będący częścią sieci ogólnopolskiej EKONET-PL (rozd. V).

W oparciu o przeprowadzoną waloryzację roślinności gminy Choszczno można stwierdzić, że w jej obrębie występują zbiorowiska o znaczeniu, regionalnym oraz lokalnym.

III. WALORYZACJA FAUNISTYCZNA

Fauna Pomorza Zachodniego w porównaniu z innymi rejonami Polski, na których działają od lat silne ośrodki naukowe, została słabo poznana. Niewiele jest prac o występowaniu i rozmieszczeniu bezkręgowców, a spośród kręgowców jedynie ornitofauna jest stosunkowo dobrze opisana. Wykonana w sezonie 2001/2002 inwentaryzacja nie mogła więc, siłą rzeczy, uzupełnić tej ogromnej luki, ale dała poważny przyczynek do rozpoznania ogólnej wartości faunistycznej tego terenu.

Przeprowadzone lustracje terenowe i analiza istniejącej literatury przedmiotu pozwoliła wytypować najcenniejsze pod względem faunistycznym obszary i określić ich walory.

Położono również dość duży nacisk na środowiska wodne i wodno-błotne, albowiem, zgodnie z obecnym stanem wiedzy, tego typu tereny są z jednej strony najciekawsze przyrodniczo, cechują się największą różnorodnością gatunkową, a z drugiej strony bardzo szybko ulegają degradacji i zanikaniu na skutek gospodarczej działalności człowieka.

1. Ogólna charakterystyka faunistyczna gminy Choszczno

1.1. Dotychczasowy stan wiedzy o faunie gminy

Nie dotarliśmy do żadnych publikacji o faunie obszaru gminy Choszczno. Wszystkie publikacje, z jakich korzystaliśmy dotyczyły większych regionów (Polska północno - zachodnia) lub całego kraju. Były to:

- Buszko J., Masłowski J. 1993: Atlas motyli Polski. Warszawa.
- Filipiak J. 1999. Szczegółowe dane dotyczące miejsc połowu i składu ichtiofauny w badanych odcinkach cieków zlewni Iny. AR Szczecin. Maszynopis
- Głowaciński Z.(red) 1992. Polska Czerwona Księga Zwierząt. PWRiL Warszawa.
- Głowaciński Z. (red.) 2001. Polska Czerwona Księga Zwierząt. PWRiL. Warszawa
- Gromadzki M., Dyrz A., Głowaciński Z., Wieloch M. (red.) 1994. Ostoje ptaków w Polsce. Biblioteka Monitoringu Środowiska, Gdańsk.
- Tomiałojć L. 1990. Ptaki Polski - rozmieszczenie i liczebność. PWN, Warszawa.
- Włosik-Bienczak E. 1992. Małże z rodzin Sphaeriidae i Pisidiidae (Mollusca, Bivalvia) w północno-zachodniej Polsce. Lubuski Prz. Przyr. 3: 3-51.

Korzystaliśmy także z materiałów na temat Pojezierza Ińskiego (waloryzacje faunistyczne gmin Ińsko, Węgorzyno, Dobrzany, Chociwel, Dobra Nowogardzka i Recz) oraz

Drawieńskiego Parku Narodowego (tabele występowania gatunków zwierząt opublikowane na stronie internetowej Klubu Przyrodników www.lkp.org.pl)

2. Wyniki inwentaryzacji wybranych grup fauny

W punkcie tym spisano gatunki ujęte w: „Polskiej czerwonej księdze zwierząt”, „Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce”, „Polskim studium różnorodności biologicznej”, „Europejskiej czerwonej liście zwierząt i roślin zagrożonych wyginięciem w skali światowej”, „Czerwonej liście Brandenburgii”, „Czerwonej liście Meklemburgii” i „Czerwonej liście gatunków Pomorza Szczecińskiego” (Jasnowska, Zyska), a stwierdzone kiedykolwiek w obecnych granicach gminy.

2.1. Fauna bezkręgowców

Lasy zajmują zaledwie 16% powierzchni gminy. Należą w przewadze do Lasów Państwowych i administrowane są przez Nadleśnictwo Choszczno (przeważająca część gminy) i Drawno (wschodni kraniec gminy). Lasy gminy Choszczno są bardzo rozproszone, występują w postaci niewielkich kęp i ciągów nad ciekami wodnymi. Największy zwarty kompleks leśny położony jest we wschodniej części gminy koło Kołek na granicy z gminą Drawno. Rozproszenie lasów, rozbudowana granica polno – leśna jest korzystna z faunistycznego punktu widzenia, daje bowiem możliwość życia zwierzętom na terenach w przewadze polnych i intensywnie użytkowanych.

Na terenie gminy Choszczno stwierdzono występowanie 95 gatunków bezkręgowców. W tej liczbie 58 gatunków należy do gromady małże oraz 37 gatunków do gromady owady. Poniżej przedstawione zostały te gatunki, które znajdują się w grupie gatunków objętych ochroną gatunkową lub na listach gatunków zagrożonych i wymierających. Pełne listy gatunków, które zostały w trakcie inwentaryzacji odnalezione lub znane są z literatury zamieszczone są na końcu opracowania w ANEKSIE 3.

Tabela III-1. Cenne gatunki bezkręgowców w gminie Choszczno

MIĘCZAKI

Łącznie na terenie gminy stwierdzono 18 chronionych lub będących na czerwonych listach gatunków bezkręgowców, z tej liczby 7 podlega ochronie gatunkowej i 1 gatunek objęty ochroną przez konwencje, dyrektywy.

* stwierdzenia literaturowe lub wiarygodne informacje

Mięczaki								
L.p.	Nazwa polska	Czerwone Listy					Status ochronny w Polsce	Stwierdzenie w trakcie inventaryzacji
		E	PL	PZ	M	B		
1.	skójką malarska		V		3	4	OG	* stwierdzona na Pojezierzu Ińskim i w Drawieńskim PN, wysoce prawdopodobne występowanie w gminie Choszczno
2.	skójką gruboskorupowa	V	E		1	1	OG	odnaleziona w trakcie badań przy wpływie kanału z jez. Klukom do jez. Raduń
3.	szczeżują wielka		E		3	3	OG	* stwierdzona na Pojezierzu Ińskim i w Drawieńskim PN, wysoce prawdopodobne występowanie w gminie Choszczno
4.	szczeżują pospolita							* stwierdzona na Pojezierzu Ińskim i w Drawieńskim PN, wysoce prawdopodobne występowanie w gminie Choszczno
5.	racicznica zmienna					4		odnaleziona w trakcie badań w jez. Klukom
6.	kulkówka						OG	* stwierdzona w jez. Klukom przez Włosik - Bieńczak
7.	kruszynka		V		3		OG	* stwierdzona w jez. Klukom przez Włosik - Bieńczak
8.	groszkówka		V		2	3	OG	* stwierdzona na Pojezierzu Ińskim i w Drawieńskim PN, wysoce prawdopodobne występowanie w gminie Choszczno
9.	groszówka jajowata		R			4		* stwierdzona w jez. Klukom przez Włosik - Bieńczak
10.	groszówka drobna		V		2	4		* stwierdzona na Pojezierzu Ińskim i w Drawieńskim PN, wysoce prawdopodobne występowanie w gminie Choszczno

11.	<i>Pisidium pseudosphaerium</i>		R		1	3		* stwierdzona na Pojezierzu Ińskim, wysoce prawdopodobne występowanie w gminie Choszczno
12.	groszówka blada					4		* stwierdzona w jez. Klukom przez Włosik - Bieńczak
13.	groszówka lśniąca					4		* stwierdzona w jez. Klukom przez Włosik - Bieńczak
14.	groszówka kulista		R			4		* stwierdzona na Pojezierzu Ińskim i w Drawieńskim PN, wysoce prawdopodobne występowanie w gminie Choszczno
15.	groszówka pospolita					3		* stwierdzona w jez. Klukom przez Włosik - Bieńczak
16.	groszówka malutka		R		2	2		* stwierdzona na Pojezierzu Ińskim i w Drawieńskim PN, wysoce prawdopodobne występowanie w gminie Choszczno
17.	<i>Pisidium lilljeborgii</i>		V			1		* stwierdzona na Pojezierzu Ińskim i w Drawieńskim PN, wysoce prawdopodobne występowanie w gminie Choszczno
18.	ślیمak winniczek						OG	stwierdzany w wilgotnych zaroślach na terenie całej gminy z wyłączeniem części wschodniej

MOTYLE

W trakcie prac terenowych stwierdzono występowanie 37 gatunków motyli na terenie gminy, z czego 1 gatunek chroniony, 5 gatunków z czerwonej listy.

Motyle								
L.p.	Nazwa polska	Czerwone Listy					Status ochronny w Polsce	Stwierdzenie w trakcie inwentaryzacji
		E	PL	PZ	M	B		
1.	paź krolowej		V		3			* stwierdzona na Pojezierzu Ińskim i w Drawieńskim PN, wysoce prawdopodobne

							występowanie w gminie Choszczno
2.	wietek gorczycznik		R				* stwierdzona na Pojezierzu Ińskim i w Drawieńskim PN, wysoce prawdopodobne występowanie w gminie Choszczno
3.	czterwończyk nieparek					OG	prawdopodobnie pojedynczy okaz obserwowany na nieużytkach koło Korytowa
4.	dostojka laodyce		R		1	1	* stwierdzona na Pojezierzu Ińskim i w Drawieńskim PN, wysoce prawdopodobne występowanie w gminie Choszczno
5.	rusałka wierzbowiec		R		3	2	* stwierdzona na Pojezierzu Ińskim i w Drawieńskim PN, wysoce prawdopodobne występowanie w gminie Choszczno
6.	rusałka żałobnik		R		3		obserwacja pojedynczego osobnika nad jez. Stobno

2.2. Kręgowce

Na obszarze gminy Choszczno w trakcie inwentaryzacji stwierdzono występowanie wielu cennych, jak i pospolitych gatunków kręgowców. Zinwentaryzowano i zgromadzono informacje o stanowiskach ryb, płazów, gadów i ssaków.

2.2.1. Ichtyofauna

Do ichtyofauny zaliczamy zwierzęta należące do dwóch gromad - kręgloustych i ryb. Tereny gminy Choszczno odwadniane są w północnej części przez rzeczkę Inę. Dopływ Iny - Stobnica i dopływ Stobnicy - Wąrdynka odwadniają środkowe i wschodnie fragmenty gminy. Obszary południowo zachodnie należą do zlewni Małej Iny. Na terenie gminy położonych jest 11 jezior o powierzchni powyżej 10 ha.

W literaturze nie podawano wyników z terenu gminy Choszczno. Jednakże mając na uwadze to, że część gminy położona jest nad rzeczką Stobnicą, lewym dopływem Iny można przytoczyć tu wyniki badań ichtyofauny tego obszaru. W trakcie inwentaryzacji w 2001 r. ichtyofaunę gminy Choszczno określono głównie z materiałów na temat Pojezierza Ińskiego

oraz Drawieńskiego Parku Narodowego oraz wywiadów z miejscową ludnością i na podstawie własnych obserwacji autorów waloryzacji faunistycznej.

Filipiak (1999) odłowił w badanych odcinkach cieków zlewni Iny następujące cenne gatunki ryb i kręgloustych:

- minóg rzeczny - odłowiony na Inie w rejonie mostu na północ od Piasecznika
- minóg strumieniowy - odłowiony na dopływie Iny w gminie Suchań , duże prawdopodobieństwo bytowania w strumieniach gminy Choszczno
- troć wędrowną - odłowiony na Inie w rejonie mostu na północ od Piasecznika również spotykana w czasie wędrówki w górę rzeki przez ludność miejscową
- pstrąg potokowy - bytuje w Inie w gminie Ińsko oraz odłowiony w gminie Suchań, w czystych i bystrych wodach strumieni w Choszcznie duże prawdopodobieństwo wystąpienia tego gatunku
- pstrąg tęczy - prawdopodobnie uciekinierzy z hodowli koło Chełpy w Wardynce, informacja od mieszkańców gminy
- kiełb - odłowiony na Inie w rejonie mostu na północ od Piasecznika
- sliz - odłowiony na Inie w rejonie mostu na północ od Piasecznika
- głowacz białopłetwy - odłowiony na Inie w rejonie mostu na północ od Piasecznika

Na podstawie wywiadów i obserwacji własnych autorzy operatu stwierdzono występowanie gatunków ryb:

- szczupak - obserwowany w Inie i Stobnicy, również informacje od wędkarzy o występowaniu tego gatunku w większości jezior na obszarze gminy
- ukleja - obserwowany w Inie i Stobnicy oraz informacje od wędkarzy o występowaniu w wielu ciekach na terenie gminy
- sum - jezioro Stobno i Klukom, informacje od miejscowych wędkarzy
- sandacz - jezioro Klukom i Raduń, informacje od miejscowych wędkarzy

Reasumując spośród tych gatunków:

- 3 są chronione na podstawie Konwencji Berneńskiej - minóg rzeczny, minóg strumieniowy, sum;
- 3 są chronione na podstawie Dyrektywy Siedliskowej - minóg rzeczny, minóg strumieniowy, głowacz białopłetwy;
- 2 opisane są w "Polskiej czerwonej księdze zwierząt" (Głowaciński, 2001): minóg rzeczny, minóg strumieniowy;

- 3 objęte ochroną gatunkową: minóg rzeczny, minóg strumieniowy, głowacz białopłetwy.

Pełen wykaz gatunków kręgloustych i ryb zawarto w ANEKSIE.

2.2.2. Herpetofauna

Herpetofaunę tworzą dwie gromady kręgowców - płazy oraz gady.

a) płazy

Płazy stanowią najbardziej zagrożoną wyginieciem grupę kręgowców. Wszystkie gatunki są chronione ściśle zgodnie z rozporządzeniem M.Ś. o ochronie gatunkowej zwierząt z dnia 26 września 2001r. Wszystkie gatunki są ujęte w "Czerwonej księdze zwierząt Pomorza Szczecińskiego" (Zyska 1996). Żaden z nich nie jest ujęty w europejskiej i polskiej czerwonej liście zwierząt zagrożonych wyginieciem, a jeden występuje w "Polskiej czerwonej księdze zwierząt" - traszka grzebieniasta.

Wszystkie stwierdzone w gminie płazy występują na listach załączników Konwencji Berneńskiej, a także większość w Dyrektywie Siedliskowej (p. rozdz. V).

Płazy są bardzo czułymi bioindykatorami stanu środowiska. Główna przyczyna ich wymierania to osuszanie drobnych zbiorników wodnych i niegospodarna chemizacja rolnictwa.

Na terenie gminy Choszczno stwierdzono występowanie **9 gatunków płazów i 1 mieszańca międzygatunkowego.**

Tabela III-1. Wykaz i charakterystyka występowania gatunków płazów stwierdzonych w gminie Choszczno w sezonie 2001/2002 r.

Płazy <i>Amphibia</i>			
L.p.	Gatunek	Status ochronny	Występowanie
1.	traszka grzebieniasta	OG	W trakcie prac terenowych nie były prowadzone specjalistyczne odłowy, stwierdzono na 2 stanowiskach, ale nie musi odzwierciedlać to stanu populacji w gminie, pojedyncze osobniki dorosłe, rozlewiska koło Golczy oraz oczka koło Krzowca. Bezpośrednich zagrożeń stanowisk nie stwierdzono.
2.	kumak nizinny	OG	Populacja kumaka znajduje w gminie sprzyjające warunki -

			duża ilość małych oczek wodnych i zbiorników głównie w części gminy na północny wschód od Choszczna, intensywnie użytkowana rolniczo i pozbawiona małych zbiorników część południowo zachodnia jest zdecydowanie uboższa; godowiska co najmniej kilkunastu osobników stwierdzono na 11 stanowiskach, bezpośrednich zagrożeń nie stwierdzono. Głosy godowe (grupy co najmniej kilkunastu samców: koło Golczy, oczka wodne koło Korytowa, Sulino przy drodze Kołki - Zieleniewo, mokradła koło Krzowca, kolonii Suliszewo, Łaszewa.
3.	grzebiuszka ziemna	OG	Grzebiuszka związana jest z lekkimi piaszczystymi siedliskami i w przeważającej części gliniaste i piaszczysto gliniaste tereny gminy nie stwarzają jej odpowiednich siedlisk, występuje na wschodnich, sandrowych krańcach gminy, stwierdzona na 2 stanowiskach na podstawie głosu godowego, okolice Kołek oraz Chojnowo brak danych do zdefiniowania zagrożeń.
4.	ropucha szara	OG	Pozbawiona odpowiednich siedlisk rozrodczych jest w południowo zachodniej części gminy, na pozostałym obszarze odnotowano 6 stanowisk godowych po kilka odzywających się samców: jez. Zgniłe, Mała Chojnica, oczko na południe od Rzecka, mokradła koło Stradzewa i Piasecznika, stawy koło Radunia. Bezpośrednich zagrożeń stanowisk nie stwierdzono.
5.	rzekotka drzewna	OG	Zdecydowanie mniej liczna i rzadziej spotykana niż na Pojezierzu Ińskim, czy chociażby w gminie Recz, stwierdzona na 4 stanowiskach godowych, bezpośrednich zagrożeń stanowisk nie stwierdzono. W gminie odnaleziono kilka stanowisk godowych: mokradła koło Sławęcina, koło Krzowca, Łaszewa oraz nad jez. Sulinowo - kilkanaście osobników.
6.	żaba jeziorkowa	OG	Gatunek pospolity w, odnotowano 11 większych godowisk od kilkudziesięciu do kilkuset samców: ciąg jez. Piasecznik, stawy nad Iną i koło Żeńska, jeziora: Pławie, Klukom, Sławęcín, Piasecznik, Witoszyńskie, Sulinowo, Ziemomyśl oraz koło m. Golcza. Bezpośredniego zagrożenia stanowisk nie stwierdzono.
7.	żaba śmieszka	OG	Zdecydowanie najrzadsza z żab zielonych w gminie, stwierdzona jedynie na 3 stanowiskach: stawy nad Iną, jez. Sulinowo, rozlewiska koło Golczy, sytuacja typowa w regionie (tj. na Pojezierzu Ińskim), są to stanowiska rozrodcze. Bezpośrednich zagrożeń stanowisk nie stwierdzono.
8.	żaba trawna	OG	Gatunek pospolity, odnotowano 12 większych godowisk kilkudziesięciu samców: rozlewiska koło Golczy, jeziora: Stobno, Zgniłe, Sławęcín, Piasecznik, Zajezierze, Piasecznik Duży, mokradła koło Bonina, Krzowca i Stradzewa oraz jeziorka koło Chełpy i Witoszyńskie. Bezpośredniego

			zagrożenia stanowisk nie stwierdzono.
9.	żaba moczarowa	OG	Gatunek pospolity, odnotowano 11 większych godowisk do kilkudziesięciu samców związanych głównie ze zbiornikami w lesie, mokradła koło Golczy, Bonina i Stradzewa, jeziora: Zgniłe, Mała Chojnica, Piasecznik, Zajezerze, Piasecznik Duży oraz jeziora koło Stradzewa, stawy koło Radunia. Bezpośredniego zagrożenia stanowisk nie stwierdzono.
10.	żaba wodna (<i>mieszaniec międzygatunkowy</i>)	OG	Obok żaby jeziorkowej najpospolitsza żaba zielona w gminie, największe godowiska odnotowano na 13 stanowiskach: ciąg jezior Chojnica i Piasecznika, mokradła koło Korytowa, oczka wodne pomiędzy Korytowem a Rzekiem oraz jeziora: Sulinowo, Stobno, Klukom, Raduń, Pławki i jeziora koło Chełpy, kolonii Sławęcín. Bezpośrednich zagrożeń stanowisk nie stwierdzono.

a) gady

W trakcie waloryzacji gminy Choszczno odnotowano **5 gatunków gadów**.

Wszystkie stwierdzone gatunki zostały ujęte w Czerwonej Księdze Zwierząt Pomorza Szczecińskiego. Natomiast żaden z nich nie jest ujęty na europejskiej i polskiej czerwonej liście. Ponadto stwierdzone tu gady są ujęte w Konwencji Berneńskiej, a tylko jaszczurka zwinka w Załączniku IV oraz żmija zygzakowata w Załączniku V Dyrektywy Siedliskowej, również wszystkie gatunki znajdują się na czerwonej liście Meklemburgii i Baranderburgii.

Tabela III-2. Wykaz i charakterystyka występowania gatunków gadów stwierdzonych w gminie Choszczno w sezonie 2001/2002 r.

Gady <i>Reptilia</i>			
L.p.	Gatunek	Status ochronny	Występowanie
1.	jaszczurka zwinka	OG	W odpowiednich biotopach spotykana nielicznie na terenie całej gminy, stwierdzona na 8 stanowiskach rozrodczych: nieużytki koło Korytowa i Piasecznika, góra Łysica koło Radaczewa oraz zarośla na południe od Radaczewa, las na stoku doliny Iny, a także koło m. Radlice i Kołek, ale jej populacja jest z pewnością bardziej liczna, co najmniej kategorii "często spotykany". Nie stwierdzono bezpośrednich zagrożeń.
2.	jaszczurka żyworodna	OG	Stwierdzona nielicznie na terenie całej gminy, na 6 stanowiskach: usypiska kamienne koło Korytowa, nieużytki koło Kołek oraz w m. koło Antoniewa, przy drodze Rzeczeko - Chełpa i na krawędzi doliny Iny koło Starzewa, w/w stanowiska są miejscami rozrodu, ale jej populacja jest z pewnością bardziej liczna. Nie stwierdzono bezpośrednich zagrożeń.

3.	padalec zwyczajny	OG	Stwierdzony na 5 stanowiskach: m. koło Korytowa, Sulina i Stradzewa oraz rozjechany osobnik na drodze Suliszewo-Lubieniów, brak danych do określenia wielkości populacji miejscowej i ewentualnych zagrożeń.
4.	zaskroniec zwyczajny	OG	Najpospolitszy gatunek gada w gminie, występuje we wszystkich wilgotnych siedliskach, stwierdzony na 11 stanowiskach rozrodczych w liczbie do kilkudziesięciu osobników - jeziora: Raduń, Stobno, Plewki, ciąg jez. koło Golczy, dolina Iny i Wadrynki oraz jeziorko koło Chełpy, stawy rybne koło Radlic, mokradło koło Bonina, populację z całą pewnością można zaliczyć do kategorii często spotykany, a nawet pospolity. Bezpośrednich zagrożeń stanowisk nie stwierdzono.
5.	żmija zygzakowata	OG	Najrzadziej spotykany gad w gminie, stwierdzony jedynie na 2 stanowiskach we wschodniej, zdecydowanie suchszej, części gminy to jest: koło m. Kołki oraz rozjechany osobnik na drodze Zieleniewo-Kołki, brak danych do wiarygodnego oszacowania stanu populacji, ale nie wydaje się prawdopodobne by liczebność przekroczyła znacznie granice kategorii "rzadki" zagrożeniem przy niskiej liczebności populacji może być śmiertelność na drogach.

2.2.3. Ornitofauna

Ptaki wśród zwierząt, są najczęstszym obiektem badań albowiem są stosunkowo łatwe do obserwacji. Na rzecz ich ochrony działa bardzo liczny krąg naukowców, a przede wszystkim amatorów. Stanowią najbardziej zróżnicowaną pod względem gatunkowym grupę zwierząt kręgowych.

Na terenie gminy Choszczno w trakcie inwentaryzacji stwierdzono występowanie **148 gatunków ptaków**. Z ogólnej sumy 148 gatunków **64 zakwalifikowano jako lęgowe i prawdopodobnie lęgowe**. Ich pełen wykaz zawarto w ANEKSIE.

Poniżej omówiono gatunki zaliczane do najcenniejszych.

L - gatunek lęgowy

pL- gatunek prawdopodobnie lęgowy

P - gatunek przelotny

Tabela III-3. Wykaz i charakterystyka występowania najcenniejszych gatunków ptaków

gminy Choszczno stwierdzonych w trakcie inwentaryzacji w sezonie 2001/2002.

Ptaki Aves				
L.p.	Gatunek	SOch	Wyst.	Uwagi
1.	perkozek	OG	L	Gatunek stwierdzony w gminie na 6 stanowiskach: zalewisko koło Golczy, stawy koło Radunia, Radlic, jez. Stobno oraz mokradło koło Krzowca, kolonia Sulino (pojedyncze osobniki i pary w okresie lęgowym, pary z młodymi); warunki terenowe dają możliwość występowania w kategorii często spotykany; nie stwierdzono bezpośrednich zagrożeń stanowisk lęgowych.
2.	perkoz dwuczuby	OG	L	Jeden z częściej spotykanych ptaków wodnych, stwierdzony na 14 stanowiskach najczęściej po kilka par na jednym zbiorniku; nie stwierdzono bezpośrednich zagrożeń na większości stanowisk lęgowych. Pary z młodymi zaobserwowano na jez. Stobno, Klukom, Żeńsko, Raduń, Korytowo, Stobnica, Wielka Chojnica, zalewiska koło Kolczy oraz osobniki w okresie lęgowym widziano na jez. Korytowo, Kołki, Wielka Stobnica, Sulinowo, Sławęcín, Ziemomyśl.
3.	perkoz rdzawoszyj	OG	L	Preferuje płytkie, żyzne zbiorniki, odnotowany na 5 stanowiskach: mokradło koło Krzowca, zalewiska koło Golczy, stawy koło Radunia, na Inie, jez. Stobno, ale jego populacja w gminie może osiągać liczbę kilkunastu do kilkudziesięciu par, zagrożeń nie stwierdzono na stanowiskach lęgowych. -
4.	kormoran (czarny)	czOG	P	Na terenie gminy nie stwierdzono kolonii lęgowych, żerujące osobniki młodociane i w okresie przelotów obserwowane na jez. Stobno, Klukom, Raduń.
5.	bąk	OG	L	Występowanie gatunku ogranicza powierzchnia rozległych trzcinowisk w gminie, odzywające się samce odnotowano na 5 stanowiskach: jez. Stobno, Sławęcín, Sulinowo, rozlewiska koło Golczy, stawy w dolinie Iny. Bezpośrednim zagrożeniem dla gatunku może być koszenie trzciny.
6.	czapla siwa	Ł	P	Na terenie gminy nie stwierdzono kolonii lęgowych, najbliższa znana kolonia lęgowa znajduje się w gminie Bierzwnik nad jez. Smolary. Osobniki w okresie całego roku obserwowane głównie podczas żerowania na jez. Stobno, Klukom, Żeńsko, Raduń, Mała Chojnica, Zgniłe, Stobnica, rozlewiska koło Golczy.
7.	bocian czarny	OG,OS	pL	Odnaleziono gniazdo nie zajęte w tym sezonie, w okolicy tego gniazda zaobserwowano bociany regularnie, zapewne istnieje inne gniazdo lęgowe, którego nie udało się odnaleźć.
8.	bocian biały	OG	L	Na terenie gminy stwierdzono 18 gniazd bocianich zlokalizowanych w następujących miejscach: Piasecznik, Sławęcín, Gleźno, Zamęcín, Nowe Żeńsko, Zwierzyń, kolonia Suliszewo, Kołki, Krzowiec, Korytowo, Golcza, Rzecko, Suliszewo, Chępa, Bonin, Stradzewo, Choszczno, duża

				powierzchnia użytków zielonych użytkowanych ekstensywnie daje możliwość wzrostu populacji. Bezpośrednich zagrożeń stanowisk lęgowych nie stwierdzono
9.	łabędź niemy	OG	L	Lęgi stwierdzone na 15 stanowiskach, lokalna populacja lęgowa może wynosić do 20-25 par, w gminie panują dobre warunki dla grup osobników nieplodnych (zbiorniki wodne i uprawne pola nad nimi); bezpośrednich zagrożeń stanowisk lęgowych nie stwierdzono. Zaobserwowane pary lęgowe na jez.: Stobno, Klukom, Raduń, Korytowo Małe, Sławęcín, Żeńsko, mokradło koło Kaszewa, stawy koło Klukomia, Radlic na Stobnicy, również spotkano gniazda nad jez.: Zgniłe, Stobnica, Sulinowo, Piasecznik Duży, Pławie, rozlewiska koło Golczy. Miejsce zimowania grup do 30 osobników nad jez. Klukom koło miasta. Nieplodna grupa żerująca 26 osobników w okresie wiosennym i letnim - jez. Ziemomyśl.
10.	łabędź krzykliwy	OG	P	Spotykany na przelotach i zimą we wschodniej części gminy, nie stwierdzony na zbiornikach wodnych.
11.	gęś zbożowa	Ł	P	Przelotne grupy w czasie wiosennych i jesiennych przelotów spotykane na jez. Stobno, na uprawianych polach w okolicy Gleźna i Zamęcina w dolinie Małej Iny, Koło Radaczewa
12.	gęś białoczelna	Ł	P	Przelotne grupy w czasie wiosennych i jesiennych przelotów spotykane na jez. Stobno, na uprawianych polach w okolicy Gleźna i Zamęcina w dolinie Małej Iny, Koło Radaczewa.
13.	gęś gegawa	Ł	L	Lęgi potwierdzone na 5 stanowiskach: jeziora Stobno, Sulinowo, rozlewiska koło Golczy, Pakości, lokalna populacja lęgowa może sięgać 30-35 par; bezpośrednich zagrożeń stanowisk nie stwierdzono, zagrożeniem potencjalnym może być koszenie trzciny.
14.	świstun	OG	P	Obserwacje kilku par z przelotów wiosennych nad jez. Stobno.
15.	krakwa	OG	L	Jedna z rzadszych kaczek w gminie, zdecydowanie rzadziej spotykana, niż na przykład na Pojezierzu Ińskim, stwierdzona na 4 stanowiskach: pary w okresie lęgowym rozlewiska koło Golczy, na jez. Klukom, pary prawd. lęgowe na jez. Stobno oraz widziano gniazdo koło Korzowca. Bezpośrednich zagrożeń nie stwierdzono.
16.	cyraneczka	Ł	L	Stwierdzona na 5 stanowiskach: pary lęgowe oraz rodziny z młodymi widziano na jez. Sulinowo, Stobno, Zgniłe, stawy koło Radunia, rozlewiska koło Golczy, lokalna populacja może wynosić kilkadziesiąt par. Bezpośredniego zagrożenia stanowisk nie stwierdzono.
17.	krzyżówka	Ł	L	Gatunek obserwowany na większości zbiorników wodnych w okresie całego roku.
18.	cyranka	OG	L	Jedna z rzadziej obserwowanych w gminie kaczek, stwierdzona na 3 stanowiskach: pary w okresie lęgowym na

				jez. Stobno, Sulinowo oraz rozlewiska koło Golczy, populację lęgową szacujemy na kilkanaście par. Bezpośrednich zagrożeń stanowisk lęgowych nie stwierdzono.
19.	głowienka	Ł	L	Stwierdzono pary lęgowe na 5 stanowiskach: jez. Sulinowo, Stobno, stawy koło Radunia, oczka koło Łaszewa, Krzewca, lokalna populacja może wynosić kilkadziesiąt par. Bezpośredniego zagrożenia stanowisk nie stwierdzono.
20.	czernica	Ł	L	Stwierdzona na 4 stanowiskach pary lęgowe na jez. Sulinowo, Sławęcín, Ziemomyśl, stawy koło Radunia, lokalna populacja może wynosić kilkanaście par. Bezpośredniego zagrożenia stanowisk nie stwierdzono.
21.	gągoł	OG	L	Gatunek ten stał się powszechnie występującą kaczką, lęgającą się pojedynczo w pobliżu większości zbiorników wodnych, stwierdzony w gminie na 10 stanowiskach: jez. Wielka Chojnica, Raduń, Klukom, Stobnica, Korytnica, Kołki, Zajezerze, Sławęcín, rozlewiska koło Golczy, Stradzewa, ale populacja lokalna może dochodzić do kilkudziesięciu par, bezpośrednich zagrożeń nie stwierdzono, ale mocno limitować lęgi mogą braki dziupli lęgowych; wskazane rozwieszenie budek dla utrzymania i poprawy stanu populacji.
22.	nurogęś	OG	P	Brak obserwacji z okresu lęgowego, ale istnieje duże prawdopodobieństwo lęgów (lęgowy na Pojezierzu Ińskim i w DPN), brak miejsc lęgowych jest jednym z powodów niskiej liczebności gatunku w regionie, wskazane wywieszanie budek lęgowych Stwierdzono w okresie przelotów wiosennych na jez. Raduń, Stobno, Klukom.
23.	trzmiełojad	OG	pL	Nie odnaleziono żadnego gniazda tego gatunku, ale jest to jeden z najtrudniejszych gatunków do odszukania, osobniki w okresie lęgowym i rodzina z młodymi słabo lotnymi obserwowane były na 3 stanowiskach: okolice Krzywca, Kołek, Pakości, ale lokalna populacja może liczyć do kilkunastu par. Bezpośrednich zagrożeń nie stwierdzono.
24.	kania czarna	OG, OS	pL	W trakcie prac terenowych gniazd nie stwierdzono lęgów, liczebność populacji w regionie jest bardzo niska, ale w gminie występują dobre żerowiska dla tego gatunku, istnieje więc możliwość lęgów. Pojedynczy polujący osobnik w okresie lęgowym, nieużytki koło Korytowa.
25.	kania rdzawa	OG, OS	pL	Stwierdzona w 5 rewirach na terenie gminy koło Kszewa, Antoniewa, Radaczewa i Piasecznika gniazdo koło Klukomia.
26.	bielik	OG, OS	P	Na terenie gminy nie stwierdzono żadnego stanowiska lęgowego i ze względu na charakter lasów i zadrzewień, z dużym prawdopodobieństwem można wykluczyć gniazdowanie tego gatunku w gminie Choszczno, osobniki polujące obserwowane często nad jeziorami.

27.	błotniak stawowy	OG	L	Gatunek znajduje w gminie sprzyjające warunki - duże powierzchnie wód z trzcinowiskami, stwierdzono pary lęgowe na 10 stanowiskach: jez. Zgniłe, Korytowo Małe, Sulinowo, Stobno, Sławęcín, Ziemomyśl, Raduń, Piasecznik Duży, mokradła koło Łaszewa, Krzowca. Bezpośredniego zagrożenia stanowisk nie stwierdzono, potencjalnym zagrożeniem może być koszenie trzciny.
28.	błotniak zbożowy	OG	P	W trakcie prac terenowych nie odnaleziono lęgów tego gatunku obserwowany jedynie na przelotach głównie w pasie Kaszewo - Zieleniewo - Suliszewo.
29.	jastrząb gołębiarz	OG	L	Odnaleźliśmy 1 użytkowane gniazdo koło kolonii Sławęcín, lokalna populacja liczy na pewno co najmniej kilka par; bezpośrednim zagrożeniem dla poszczególnych par mogą być metody zabezpieczania drobiu na wsiach, nie mają one jednak większego znaczenia w skali populacji. Polujące osobniki zaobserwowano koło Golczy, Stradzewa i Piasecznika.
30.	krogulec	OG	L	Gniazdo krogulca ze względu na wielkość należy do trudno wykrywalnych, miejscowa populacja lęgowa wynosić może do 10 par, zagrożeń nie stwierdzono. Pojedyncze osobniki w okresie lęgowym spotkano koło Korytowa i Choszczna.
31.	myszolów zwyczajny	OG	L	Najpospolitszy ptak drapieżny stwierdzony na 12 stanowiskach lęgowych, zagrożeń stanowisk nie stwierdzono. Zaobserwowano zajęte gniazda: nad jez. Mała Chojnica, Piasecznik, Raduń oraz koło m. Kołek, Bonin, Kaszewa, stawy koło Stobnicy, buczyny koło Piasecznika.
32.	myszolów włochaty	OG	P	Pojedyncze osobniki stwierdzane wielokrotnie podczas zimowania pomiędzy Kaszewem a Suliszewem.
33.	orlik krzykliwy	OG, OS	pL	Zaobserwowano 2 rewiry: koło Golczy i Krzowca. Gatunek bardzo rzadki w gminie.
34.	rybołów	OG, OS	P	Podczas inwentaryzacji nie stwierdzono lęgów tego gatunku, wielokrotnie obserwowano natomiast osobniki polujące, oddalające się w kierunku gniazd w gminie Drawno i Bierzwnik, gniazdowanie w granicach gminy oceniamy jako bardzo mało prawdopodobne.
35.	pustułka	OG	L	Lokalną populację lęgową można szacować na kilka par, gniazda poza terenami zurbanizowanymi trudne do wykrycia, jedyne stanowisko lęgowe stwierdzone w Choszcznie, lokalną populację można szacować na 10 par lęgowych, bezpośrednich zagrożeń dla gatunku nie stwierdzono. Para w okresie lęgowym obserwowana wielokrotnie w okresie lęgowym koło Gleźna Golczy, Korytowa, pojedyncze osobniki widziano koło Wardynia, Stradzewa, Piasecznik - Radaczewo.
36.	kobuz	OG	pL	Brak danych do oszacowania stanu populacji w gminie. Wielokrotna obserwacja pojedynczego ptaka w okresie lęgowym, Golcza.

37.	kuropatwa	Ł	L	Gatunek związany z krajobrazem polnym o niskiej intensywności upraw, stwierdzony na 6 stanowiskach w gminie, bezpośrednim zagrożeniem dla gatunku jest intensyfikacja, chemizacja upraw oraz wzrost populacji lisów i jenotów, w celu utrzymania lokalnej populacji kuropatw należy ograniczać liczebność drapieżników. Stado rodzinne zaobserwowano na polach koło Kaszewa, Zwierzyń, jez. Sulinowo, pojedynczy osobnik koło Zamęcina.
38.	przepiórka	OG	L	Gatunek nielicznie obecny na terenach polnych całej gminy, stwierdzony na 9 stanowiskach szacujemy, że miejscowa populacja może wynosić do 20-25 par, bezpośrednim zagrożeniem dla gatunku jest intensyfikacja, chemizacja upraw oraz wzrost populacji lisów i jenotów, w celu utrzymania lokalnej populacji należy ograniczać liczebność drapieżników. Głosy godowe słyszano na polach koło Korytowa, Sławęcina, Zwierzynia, Zamęcina, Piasecznika, nad jez. Sulinowo.
39.	bażant	Ł	-	Brak danych do oceny stanu populacji. Pojedynczy osobnik koło Sławęcina.
40.	wodnik	OG	L	Gatunek zarośniętych zbiorników, stwierdzony na 4 stanowiskach: jez. Stobno, Sulinowo, Piasecznik Duży, rozlewiska koło Golczy. Bezpośrednich zagrożeń nie stwierdzono.
41.	derkacz	OG	L	Gatunek ten znajduje w gminie duże powierzchnie odpowiednich biotopów – nieużytkowane łąki i ugorowane pola, stwierdzono 12 odzywających się samców na 5 stanowiskach głównie w dolinie Iny i na wilgotnych nieużytkach i ugorach, koło Sulęcina i Piasecznika oraz koło Kołek, Krzowca, Korytowa. Bezpośrednim zagrożeniem stanowisk zwłaszcza w dolinie Iny może być wypas i koszenie łąk.
42.	kokoszka wodna	OG	L	Gatunek występujący w dużym rozproszeniu, na terenie gminy stwierdzony na 3 stanowiskach: jez. Piasecznik Mały, Stobno oraz koło Golczy, zagrożeń nie stwierdzono.
43.	żuraw	OG	L	W czasie prac terenowych pary lęgowe obserwowane na 12 stanowiskach, można przyjąć, że populacja w gminie wynosi kilkadziesiąt par lęgowych; teren gminy intensywnie wykorzystywany jest podczas zbiorów jesiennych ze względu na duży areal uprawianych pól, zbierają się tu i żerują żurawie z terenu daleko większego niż obszar gminy. Obserwacje par zajmujących rewiry lęgowe i dorosłych ptaków wodzących młode: na wschód od Kołek, nad jez. Stobnica, Piasecznik, dolina Iny, mokradło koło Krzowca. Zbiórki jesienne grup do 200 osobników: pola koło Rzeczek, Suliszewa, Piasecznika, jez. Sulinowo.
44.	czajka	OG	L	Lęgi stwierdzone na 5 stanowiskach: rozlewiska koło Golczy, mokradła i bagienka koło Pakości i Rzecka, nad jez. Sulinowo, Wioszyńskim, w okresie przelotów stada do kilkuset

				osobników obserwuje się na terenie całej gminy.
45.	bekas kszyc	OG	L	Stwierdzony na 7 stanowiskach: lokalna populacja znajduje wiele sprzyjających terenów, liczebność szacujemy na liczbę około 20 par, stanowiska lęgowe mało zagrożone. Tokujące samce zaobserwowano: na jez. Sulinowo, Zgniłe, dolina Iny koło Piasecznika i Sławęcina oraz koło Stradzewa, łąki koło Kołek.
46.	słonka	Ł	L	Liczne strumienie i tereny wilgotne tworzą korzystne warunki dla tego gatunku, limituje populację niska lesistość, stanowiska lęgowe mało zagrożone. Osobniki na ciągach i osobniki w typowych rewirach lęgowych: dolina jez. Stobnicy, dolina Wardynki koło Krzowca, dolina Iny oraz koło m. Kołek, Golczy i Chełpy.
47.	kulik wielki	OG	pL	Stwierdzenia literaturowe obserwacja osobników w okresie lęgowym nad jez. Sulinowo.
48.	brodziec samotny	OG	L	Gatunek związany z terenami podmokłymi i zadrzewionymi, obfitość rzek i strumieni stwarza sprzyjające warunki dla samotników, stwierdzony na 8 stanowiskach, ale lokalną populację można szacować na 20 par, bezpośrednich zagrożeń stanowisk nie stwierdzono. Pary i pojedyncze osobniki w typowych rewirach lęgowych: nad Stobnicą i Wardynką, nad Iną koło Sławęcina, nad jez. Stobno, koło m. Bonin, Golczy, Piasecznika, dębina koło Kaszewa.
49.	mewa śmieszka	OG	P	Nie stwierdzono kolonii lęgowych na terenie gminy, wiosną na jez. Stobno obserwowano zgromadzenia do kilkuset osobników, w okresie lęgowym polujące osobniki spotyka się nad większością zbiorników wodnych.
50.	mewa pospolita	OG	P	Lęgów nie stwierdzono, obserwacja pojedynczych osobników nad jez. Stobno.
51.	rybitwa zwyczajna	OG	P	Lęgów nie stwierdzono, pojedyncze osobniki obserwowane nad jez. Stobno, Sulinowo.
52.	rybitwa czarna	OG	P	Lęgów nie stwierdzono, pojedyncze osobniki obserwowano nad jez. Stobno, Klukom, Wielka Chojnica.
53.	gołąb siniak	OG	L	Gatunek rzadki w gminie, stwierdzony na 4 stanowiskach, niewielka liczba odpowiednich biotopów – starych buczyn, bezpośrednim zagrożeniem dla gatunku w gminie są zręby i wycinki w buczynach. Odzywające się samce: nad jez. Raduń, buczyny koło kolonii Sławęcina i Brałęcina oraz koło m. Sławęcina.
54.	turkawka	OG	pL	Stwierdzono 3 gatunki w gminie: koło Kaszewa, Korytowa i Sławęcina, istnieje możliwość lęgów, w regionie pojawiła się stosunkowo niedawno, ale od kilku lat występuje regularnie, brak danych do sprecyzowania zagrożeń.

55.	płomykówka	OG	pL	Nie stwierdzono bezpośrednio obecności osobników tego gatunku, ale istnieje możliwość, że lęgnie się w starych budynkach w gminie w liczbie do kilku par, zagrożeniem dla gatunku jest niszczenie starych budynków z dostępnymi strycharzami oraz remonty i przebudowy. Informacje o lęgach w ruinach od mieszkańców Golczy.
56.	pójdźka	OG	pL	Obserwacja pojedynczego osobnika nad Wardynką.
57.	sowa uszata	OG	L	Stwierdzona na 2 stanowiskach, populacja gminy liczy z pewnością co najmniej 10 par, brak danych do określenia zagrożeń. Resztki ptaka znalezione w lesie koło Golczy, głos usłyszano koło Chełpy.
58.	lelek kozodój	OG	pL	Gatunek związany z ubogimi siedliskami borowymi, obserwowany tylko we wschodniej części gminy, już na terenach sandrowych, brak danych do określenia zagrożeń. Zaobserwowano 6 osobników na siedzących nocą na rozgrzanym asfalcie Kołki - Sulice, osobnik rozjechany przez samochód na drodze Kołki - Brzeziny.
59.	jerzyk	OG	L	W naszym regionie gatunek miejski, związany z wyższymi budynkami, stwierdzony w gminie na 2 stanowiskach, zagrożenia - remonty dachów, likwidacja szpar i szczelin. Grupy rodzinne zaobserwowano: w Choszczynie i Raduniu.
60.	zimirdek	OG	L	Duża ilość cieków i jezior odpowiada temu gatunkowi, stwierdzony na 7 stanowiskach: nad Wardynką koło Korytowa, nad jez. Stobno, Raduń, nad Iną koło Sławęcina oraz koło m. Piasecznik. Bezpośrednich zagrożeń nie stwierdzono, możliwość zniszczenia siedlisk lęgów podczas prac melioracyjnych.
61.	krętogłów	OG	L	Stwierdzony na podstawie głosu godowego nielicznie na terenie całej gminy na 5 stanowiskach.
62.	dzięcioł zielony	OG	L	Stwierdzony podczas prac terenowych na 3 stanowiskach: rodzina z młodymi słabo lotnymi w okresie lęgowym koło Sławęcina, pojedyncze osobniki koło Piasecznika i Golczy, ale osiąga z pewnością liczebność kilkudziesięciu par, nie stwierdzono bezpośrednich zagrożeń.
63.	dzięcioł czarny	OG	L	Mała stosunkowa lesistość limituje liczebność tego gatunku w gminie, stwierdzony na 7 stanowiskach: dziupla nad jez. Stobnica, koło Stradzewa, Piasecznika, Bonina, Chełpy, Sławęcina. Do bezpośrednich zagrożeń należą zręby w starych drzewostanach, co ma podwójne znaczenia ze względu na małą powierzchnię lasów w gminie.
64.	skowronek borowy (lerka)	OG	L	Stwierdzony na terenach polnych całej gminy.
65.	brzegówka	OG	L	Odnalezione jedno stanowisko w gminie i raczej wyklucza się istnienie dalszych stanowisk (brak odpowiednich siedlisk),

				stanowisko zagrożone eksploatacją żwiru i zmianą konfiguracji ściany. Kolonia złożona z kilku nerek w ścianie małej żwirowni koło Gleźna.
66.	pliszka żółta	OG	L	Stwierdzona w trakcie badań na 4 stanowiskach, występuje nielicznie prawdopodobnie na całym obszarze.
67.	pliszka górską	OG	pL	Stwierdzona na jednym stanowisku w gminie, możliwość lęgów większej liczby par ze względu na występowanie bystrych wód o charakterze górskim.
68.	kląskawka	OG	pL	Stwierdzona na jednym stanowisku w gminie, teoretycznie poza zasięgiem występowania w ostatnich latach kolonizuje Pomorze Zachodnie, stwierdzone lęgi w Szczecinie i na Pojezierzu Ińskim, brak danych do ustalenia zagrożeń, pojedynczy osobnik w okresie lęgowym koło Kołek.
69.	świerszczak	OG	L	Gatunek znajdujący w gminie sprzyjające warunki - duże obszary łąk ekstensywnie użytkowanych z zaroślami, stwierdzony w gminie na 13 stanowiskach, typowy głos: dolina Iny koło Piasecznika i Sławęcina, u ujścia Stobnicy, koło Stradzewa, łąki koło Krzowca i Kołek oraz nad jez. Stobno i Sulinowo, dolina małej Iny, koło m. Łaszewo. Zagrożeń nie stwierdzono.
70.	strumieniówka	OG	L	Gatunek znajdujący w gminie sprzyjające warunki - duże obszary łąk ekstensywnie użytkowanych z zaroślami, stwierdzony w gminie na 11 stanowiskach - liczebność nieco niższa niż świerszczaka, zagrożeń nie stwierdzono. Typowy głos: dolina Iny koło Piasecznika i Sławęcina, u ujścia Stobnicy, łąki koło Krzowca, Kołek, nad jez. Stobno, Sulinowo, koło Łaszewa, Kaszewa, dolina małej Iny.
71.	brzęczka	OG	L	Rozległe trzcinowiska, będące odpowiednim dla brzęczki biotopem występują właściwie tylko w wymienionych 4 miejscach: trzcinowiska nad Stobnem, nad Sulinowem oraz jez. Sławęcina, stawy nad Iną.
72.	rokitniczka	OG	L	Gmina obfituje w odpowiednie siedliska, notowana rzadziej niż świerszczak i strumieniówka.
73.	trzciniak	OG	L	Występuje w rozległych trzcinowiskach z lustrem otwartej wody, odnotowany na 10 stanowiskach, potencjalnym zagrożeniem jest niszczenie a zwłaszcza koszenie trzciny. Słyszano głos godowy: nad jez. Stobno, Chojnica Wielka, Raduń, Sulinowo, Sławęcina, Piasecznik, Małe Korytowo, Piasecznik Duży, dolina Iny koło stawów, mokradła koło Pakości.
74.	muchołówka mała	OG	L	Rzadka w gminie ze względu na brak lasów a w szczególności buczyn, stwierdzona na 2 stanowiskach we fragmentach lasów bukowych: koło Sławęcina i Piasecznika. Bezpośrednim zagrożeniem są prace leśne w tych drzewostanach, a w szczególności zryby.

75.	wąsatka	OG	L	Informacja od mieszkańca Choszczna o lęgach kilku par w trzcinowiskach nad jez. Stobno oraz własne obserwacje rodzina z młodymi nad jez. Stobno.
76.	remiz	OG	-	W latach 80 gniazdował nad jez. Kiełpino, Ziemomyśl i Stobno, obecnie gatunku nie stwierdzono.
77.	dzierzba gąsiorek	OG	L	Krajobraz rolniczy z licznymi zadrzewieniami i zakrzaczeniami jest odpowiedni dla tego gatunku, stwierdzony na 12 stanowiskach, zagrożeń nie stwierdzono. Osobniki w typowych miejscach lęgów oraz rodziny z podlotami: nieużytki koło Korytowa, nad jez. Sulinowo, Stobno, koło m. Golcza, Kołki, Kaszewa, Zwierzynia, Stradzewo, Gleźno, Radaczewo, Piasecznik, Zamęcin.
78.	dzierzba srokosz	OG	L	W regionie nielicznie ale regularnie lęgowy gatunek, stwierdzony na 5 stanowiskach: koło Chełpy, Kaszewo, kolonia Korytowo i Suliszewo, Radaczewo, częste obserwacje osobników zimujących na całym terenie. Zagrożeń nie stwierdzono.
79.	gawron	OG	L	Kolonia lęgowa Choszczno w parku (obecnie zlikwidowana).
80.	kruk	OG	L	W trakcie prac odnaleźliśmy 7 rewirów lęgowych, ale szacujemy lokalną populację lęgową na kilkanaście par, zagrożeń bezpośrednich nie stwierdzono. Gniazda, uczące się latać młode: nad Iną koło Piasecznika i Stadzewa, koło Starego Klukomia, Korytowa, Radaczewa oraz m. Chełpa.
81.	potrzyszcz	OG	L	Obserwowany na terenie całej gminy – tereny polne, głównie na liniach elektrycznych i telefonicznych, nieliczny.

2.2.4. Najważniejsze miejsca gromadzenia, zimowania i lęgowe ptaków

Na terenie gminy Choszczno stwierdzono zimowisko łabędzia niemego, grupa do 30 osobników na jez. Klukom koło miasta. Miejscem gdzie gromadzi się pewna, niezbyt wysoka liczba ptaków w czasie przelotów jest jezioro Stobno, Raduń i Klukom a także na uprawianych polach w okolicy Gleźna i Zamęcina w dolinie Małej Iny oraz koło Radaczewa, w pasie Kaszewo - Zieleniewo - Suliszewo. Gromadziły się tu następujące gatunki ptaków: gęś zbożowa, gęś białoczelna, świstun, nurogęś, błotniak zbożowy, myszołów włochaty, mewa śmieszka (ok. kilkuset osobników), żuraw (ok. 200 osobników).

Natomiast na terenie gminy znajdują się miejsca lęgowe ptaków są to:

- większość jezior i ich rozlewiska, które występują w granicach administracyjnych gminy, występuje w nich duża liczba ptaków np.: łabędź niemy, cyraneczka, głowienka, gągoł, błotniak stawowy, myszołów zwyczajny, perkoz dwuczuby, perkozek itd.

- dolina Iny koło Piasecznika i Sławęcina - bekas krzyk, żuraw, słonka, zimorodek, strumieniówka;
- stawy koło Radunia, Radlic oraz w dolinie Iny - bąk, perkoz dwuczuby, perkozek, czernica;

2.2.5. Teriofauna

Ssaki są najtrudniejszą do zbadania grupą zwierząt, dlatego w trakcie inwentaryzacji stwierdzono obecność tylko dziewięciu gatunków. Jednakże w "sąsiedztwie" gminy Choszczno istnieje Drawieński Park Narodowy jest więc wysoce prawdopodobne występowanie na terenie gminy sprzyjających dla wielu ssaków biotopów należy uznać, iż ich liczba jest znacznie większa.

Poniżej przedstawiono cenniejsze gatunki stwierdzone w trakcie inwentaryzacji, jak i gatunki o występowaniu których uzyskano wiarygodne informacje lub też dane o ich występowaniu znajdują się w literaturze.

Tabela III-4. Wykaz i charakterystyka występowania najcenniejszych gatunków ssaków w gminie Choszczno stwierdzonych w trakcie inwentaryzacji w sezonie 2001/2002.

Ssaki				
L.p.	Gatunek	SOch	Wyst. na terenie gm.	Uwagi
1.	jeź	OG	Tak	W trakcie prac odnotowany na 4 stanowiskach, ale z pewnością występuje na terenie całej gminy jako gatunek często spotykany. Bezpośrednim zagrożeniem zwłaszcza we wsiach i miastach może być uprzętanie i palenie liści oraz gałęzi. Zaobserwowano rodzinę z młodymi m. Korytowo, pojedyncze osobniki w ogrodzie Choszczno, m. Rzecko oraz martwy osobnik na szosie koło Choszczna.
2.	zając szarak	Ł	Tak	Obecny na terenach polnych całej gminy, odnotowany na 7 stanowiskach: pojedyncze osobniki koło Choszczna, Korytowa, Zwierzynia, Krzowca, koło jez. Sulinowo, rozjechany na drodze koło Suliszewa. Bezpośrednich zagrożeń nie stwierdzono, oprócz wysokiej liczebności lisów i jenotów i intensyfikacji rolnictwa, w celu utrzymania i ewentualnie wzrostu miejscowej populacji należy kontrolować liczebność drapieżników (odstrzał).
3.	wiewiórka	OG	Tak	Stwierdzona w gminie na 7 stanowiskach: nad jez. Stobnica, lasy w okolicach Chełpy, lasy na wschód od

				kolonii Sławęcín oraz park w Sławęcínie w Radaczewie, koło m. Bonin, rozjechany osobnik na moście na Stobnicy. Bezpośrednich zagrożeń nie stwierdzono.
4.	bóbr europejski	czOG	Tak	Nie stwierdzono do tej pory miejsc rozrodu na terenie gminy, ale występują na Inie ślady penetracji terenu; po reintrodukcji bobry są stałym elementem fauny Pojezierza Ińskiego, skąd mogą łatwo wzdłuż Iny kolonizować nowe tereny, bobry obecne są także w zlewni Drawy i stamtąd też mogą pojawić się nowe rodziny, ale brak bezpośredniego połączenia wodnego proces może przedłużyć. Pojedyncze zgryzy obserwowane na Inie w pobliżu mostu na północ od Piasecznika.
5.	lis	Ł	Tak	Odnaleziono 9 kompleksów użytkowanych nor lisich, ale miejscowa populacja jest z pewnością liczniejsza, bezpośrednich zagrożeń nie stwierdzono, w ostatnich latach obserwuje się ustępowanie pod wpływem jenota. Stwierdzono nory: przy jez. Karpino, koło Krzowca nad Wardynką, koło kolonii Korytowo i Piasecznika w pobliżu Iny, skarpa na jez. Korytowo Małe, kępa lasu koło Bonina, na zapleczu jez. Choszczeńskiego od strony Ziemomyśla, a także koło Brzezin i Kaszewa.
6.	jenot	Ł	Tak	W ostatnich latach notuje się wyraźny wzrost liczebności populacji w regionie, w gminie Choszczno jenot jest jeszcze wyraźnie rzadszy od lisa, odnaleziono 2 kompleksy użytkowanych nor, zagrożeń nie stwierdzono. Odnalezione nory: kępa lasu przy torach koło Choszczna, nad Wardynką przy granicy gminy z Drawnem, martwy osobnik rozjechany na torach w obrębie miasta Choszczna przy wyjeździe do Dolic.
7.	szop pracz		-	Informacja od J. Gida z N-ctwa Choszczno o odstrzelonym na terenie gminy osobniku, którego myśliwy zastrzelił jako jenota i przyniósł do preparatora w 2000 r.
8.	borsuk	Ł	Tak	Odnaleziono 4 kompleksy użytkowanych nor, kompleksy nor są znacznie rozbudowane i stare, świadczy to o tym, że miejscowa populacja jest silna i utrzymuje się od wielu lat. Stwierdzone nory: nad Iną koło Stradzewa, nad jez. Piasecznik Duży oraz koło Bonina i Klukomia.
9.	wydra	OG	Tak	Ślady obecności wydr obserwowaliśmy na 8 stanowiskach, gęsta sieć rzek i strumieni tworzy sprzyjające warunki temu gatunkowi, bezpośrednich zagrożeń nie stwierdzono. Obserwacje kału i śladów: stawy na Stobnicy, Wradyńka koło Korytowa i poniżej

				Kołek, na Inie koło Stradzewa i Piasecznika, na cieku z Radaczewa, jez. Sulinowo, Mała Ina.
10.	kuna domowa (kamionka)	Ł	Tak	Obserwowana na 1 stanowisku, ale z doniesień mieszkańców i myśliwych wynika, że nielicznie występuje w całej gminie, brak danych do określenia zagrożeń. Rozjechany osobnik na torach w Choszcznie.
11.	tchórz zwyczajny	Ł	Tak	Ślady w błocie stwierdziliśmy na terenie kompleksów leśnych wzdłuż cieków i nad stawami na 6 stanowiskach.

⇒ Wykaz gatunków, których wysoce istotne jest prawdopodobieństwo wystąpienia w gminie Choszczno:

- rzęsorek rzeczek
- rzęsorek mniejszy
- nocek duży
- nocek Natterera
- nocek Brandta
- mroczek posrebrzany
- nocek rudy
- mroczek późny
- karlik malutki
- karlik większy
- borowiec wielki
- gacek wielkouch
- nornik północny
- mysz leśna
- mysz zaroślowa
- gronostaj

Wszystkie wyżej wymienione gatunki występują w Drawieńskim Parku Narodowym oraz w gminie Recz sąsiadująca z gminą Choszczno. Autorzy operatu faunistycznego opierali się na wiadomościach i danych z DPN, a także Waloryzacja fauny gminy Recz (BKP). Dlatego też wykonawcy sądzą, iż istnieje duże prawdopodobieństwo wystąpienia w/w gatunków w gminie Choszczno, z uwagi na bliskość parku. Są to jednak tylko przypuszczenia.

W efekcie inwentaryzacji stwierdzono, że na terenie gminy Choszczno występują lub mogą występować gatunki ssaków chronionych, ginących lub zagrożonych wyginięciem, w tym:

- 5 gatunków oraz nietoperze zaliczanych do chronionych zgodnie z Rozporządzeniem MŚ z 26 września 2001r. (Dz. U. Nr 130, poz. 10232),
- 4 gatunki, tj. wydrę oraz nietoperze wykazano na Europejskiej czerwonej liście zwierząt zagrożonych wyginięciem (wg Wajdy i Żurka),
- 4 gatunki tj. wydrę i bóbr oraz nietoperze wykazano na Czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce (Głowaciński, 1992),
- 21 gatunków wpisanych do "Czerwonej księgi zwierząt Pomorza Szczecińskiego" (Zyska 1996),
- 19 gatunków wpisanych na listę Konwencji Berneńskiej,
- 3 gatunki, tj. wydra, bóbr europejski, tchórz zwyczajny oraz nietoperze wpisane są na listę Dyrektywy UE tzw. Siedliskowej,
- 21 gatunków wpisanych na czerwoną listę Meklemburską.

Pełen wykaz gatunków ssaków zawarto w ANEKSIE.

3. Charakterystyka fauny gatunków łownych lub będących przedmiotem pozyskania

⇒ Ssaki łowne

Na terenie gminy Choszczno występuje 11 gatunków ssaków łownych:

- zając
- piżmak
- lis
- jenot
- borsuk
- tumak
- kamionka
- tchórz
- dzik
- jeleń
- sarna

Z łowieckiego punktu widzenia najistotniejszymi gatunkami zwierzyny łownej są jelenie dziki i sarny.

Jeleń występuje na terenie gminy na obrzeżach głównie wschodnich i zachodnich, centralna część gminy, pozbawiona lasu, jest przez jelenie zdecydowanie rzadziej penetrowana. Na terenie gminy można wytypować dwie ostoje jeleni o randze regionalnej:

trzciniowiska nad jeziorem Stobno wraz z przylegającymi lasami (ostoja położona jest także na terenie gminy Dolice)

kompleks leśny koło Kołek (większa część ostoi leży na terenie gminy Drawno)

Dzik występuje na terenie całej gminy, ale zdecydowanie rzadziej we wschodniej jej części (ubogie siedliska borowe). Doskonałą ostoją dziczą o randze regionalnej są trzciniowiska nad jez. Stobno wraz z przyległymi lasami. Na terenie tym spotyka się dziki niezwykle okazałe i w dużej liczbie.

Sarna występuje na terenie całej gminy. Gatunkowi temu bardzo odpowiada polno - leśna struktura krajobrazu, jaka występuje w gminie Choszczno. Mniejsze zagęszczenia sarn występują we wschodniej części gminy (ubogie siedliska borowe) i w południowo - zachodniej (intensywne rolnictwo).

Zwierzynę drobną spotyka się na terenie całej gminy, najbardziej sprzyjające warunki znajduje ona jednak w części centralnej i północnej (mozaika krajobrazu polno - leśnego, jeziora, małe zbiorniki wodne, dolina Iny, Wardynki, Stobnicy, mało intensywna gospodarka rolna). Nory lisie, borsucze i jenocie zostały wcześniej już opisane w tabeli III- 4, roz ssaki. Pozyskiwane kuny to w przewadze kuny leśne. Zastanawia brak pozyskania jenota, chociaż gatunek ten występuje na terenie gminy coraz liczniej. Jenot może być przy nadmiernym rozroście populacji zagrożeniem dla wielu gatunków małych zwierząt, a w szczególności ptaków wodno - błotnych. Dlatego też liczebność jego populacji trzeba ograniczać silniej nawet niż w przypadku lisa. Na przykładzie pozyskania zwierzyny w obwodach łowieckich wyraźnie widać korzystny związek liczby pozyskiwanych drapieżników (lisów) z liczbą (pozyskanej) kuropatw, bażantów i zajęcy.

Populacja piżmaka na przestrzeni ostatnich 10 lat dramatycznie się zmniejszyła. Dziś piżmak jest w regionie, a także na terenie gminy Choszczno gatunkiem rzadkim. Problem ten

szerzej został opisany w rozdziale *Charakterystyka zmian w składzie i liczebności fauny na przestrzeni czasu*.

⇒ **Ptaki łowne**

Na obszarze gminy występuje 13 gatunków ptaków łownych:

- gęś gęgawa
- gęś zbożowa
- gęś białoczelna
- cyraneczka
- krzyżówka
- czernica
- głowienka
- kuropatwa
- łyska
- słonka
- grzywacz
- bażant
- czapla siwa

Największe koncentracje łysek, gęsi i kaczek łownych występują w rejonie jeziora Stobno, zarówno w okresie lęgów jak i na przelotach. Jezioro Stobno służy ptakom do lęgów i odpoczynku, a okoliczne pola uprawne jako bogate żerowiska. Łowne gatunki kaczek i łyski występują ponadto na wszystkich jeziorach w gminie, natomiast pola uprawne w rejonie Suliszewa i Rzecka są stałym przystankiem dużych grup ciągnących na przelotach gęsi (głównie zbożowych i białoczelnych).

Kuropatwy występują nielicznie na terenie całej gminy, ale żadne z kół łowieckich tu polujących nie wykazuje ich pozyskania. To samo dotyczy słonki.

Grzywacz jest na terenie gminy gatunkiem pospolitym, ale jego pozyskania jest bardzo niskie.

Poniżej przedstawiamy zestawienie zwierzyny pozyskanej w obwodach na terenie gminy Choszczno w sezonie łowieckim 2000/2001. Trzeba jednak pamiętać, że obwody łowieckie znacznie wykraczają poza granice gminy. Najlepiej charakteryzują pod względem łowieckim gminę Choszczno dane z obwodu nr 6, który prawie w całości leży w granicach gminy (rejon Sławęcín, Stradzewo, Choszczno).

3.1. Gospodarka łowiecka

Na terenie gminy Choszczno gospodarkę łowiecką prowadzą:

Koło Łowieckie	Nr obwodu	Nadleśnictwo	Położenie
Ryś Choszczno	74	Choszczno	zachodnia część gminy
Szarak Choszczno	10, 11	Choszczno / Drawno	południowo – wschodnia część gminy
Ryś Choszczno	5, 6	Choszczno	teren gminy od strony Recza
Hodowca Dolice	73	Choszczno / Dobrzany	teren w trójkącie Sławęcina - Choszczno - Piasecznik
Drawa Drawno	4	Drawno	rejon Suliszewo - Pamięcin

Głównie ze względu na znikomy udział lasów w powierzchni ogólnej, gmina Choszczno prezentuje średnie warunki do prowadzenia łowiectwa w odniesieniu do gatunków zwierzyny grubej. Najmniej sprzyjające warunki panują tu dla jelenia, lepsze dla dzika, dobre dla sarny.

Gmina Choszczno ma potencjalnie doskonałe warunki dla populacji gatunków zwierzyny drobnej (mozaika polno - leśna, wody, bogate żerowiska na uprawnych polach). Ich liczebność jest jednak niska, między innymi z uwagi na wysokie liczebności drapieżników - głównie lisa i jenota.

Tabela III-5. Pozyskanie zwierzyny łownej w obwodach w gminie Choszczno.

L.p	Gatunek	Nr obwodu łowieckiego							
		4	5	6	10	11	12	73	74
1.	Jelenie	18	11	-	12	10	11	36	28
2.	Sarny	55	125	39	312	166	165	85	170
3.	Dziki	29	21	11	25	15	36	50	123
4.	Lisy	-	30	10	25	20	80	200	38
5.	Borsuki	-	11	5	3	10	12	15	23
6.	Kuny	-	-	-	5	7	11	-	-
7.	Zające	-	25	30	15	17	42	70	45

8.	Jenoty	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	Piżmaki	-	-	-	2	2	-	-	-
10.	Bażanty	-	20	25	8	5	4	10	20
11.	Kuropatwy	-	-	-	10	18	4	-	-
12.	Gęsi	-	-	-	1	2	-	30	-
13.	Kaczki	-	-	-	54	36	9	100	-
14.	Słonki	-	-	-	-	-	-	-	-
15.	Grzywacze	-	-	-	2	2	-	-	-
16.	Łyski	-	-	-	-	-	-	-	-

3.2. Inne gatunki wykorzystywane gospodarczo

Ryby

Znaczenie gospodarcze spośród fauny **ryb** występujących w naturalnych ciekach i zbiornikach mają głównie gatunki:

- troć
- sandacz
- karp
- lin
- szczupak.

W ostatnich kilku latach znacznie poprawiły się warunki dla troci w Inie, obserwowane są regularnie osobniki wędrujące na tarło, daleko jednak zjawisku temu do pożądaných rozmiarów. Pozyskanie troci z Iny powinno być ograniczone.

Pozostałe gatunki ryb odławiane z jezior występują w stanach znacznie poniżej pojemności zbiorników. Sandacz występujący w gminie pochodzi jedynie z zarybień. Od zarybiania zależą również możliwe do uzyskania liczebności pozostałych gatunków ryb.

Winniczek

Ślimak ten występuje na terenie całej gminy z wyjątkiem wschodniej jej części. Nie dysponujemy danymi na temat pozyskania z terenu gminy. Przy objęciu ochroną całkowitą wszystkich osobników o wymiarze muszli do 3 cm włącznie i rygorystycznemu przestrzeganiu tego przepisu w skupach, nie powinny występować kłopoty z liczebnością miejscowej populacji.

3.3. Gatunki ekspansywne

Naszym zdaniem na terenie gminy Choszczno o ekspansji można mówić w odniesieniu do 4 gatunków:

- bóbr
- jenot
- norka amerykańska
- szop pracz

Bóbr w latach 1994 i 95 został introdukowany na Pojezierzu Ińskim w liczbie 9 rodzin. Rozwija się tam dynamicznie i wzdłuż rzek wypływających z Pojezierza odnotowywane są wędrówki i kolonizacja nowych terenów. Bobry ińskie wędrują wzdłuż Uklei, Krępy i Iny. W gminie Choszczno nie znaleziono do tej pory miejsc rozrodu, ale na Inie występują ślady żerowania.

Jenot pojawił się na Pomorzu Zachodnim i rozbudował liczną populację na przestrzeni ostatnich 20 lat. Na Pojezierzu Ińskim jego liczebność zrównała się z liczebnością lisa, a są miejsca, gdzie jenot jest już liczniejszy. W gminie Choszczno gatunek ten występuje jeszcze rzadziej, ale w tego typu krajobrazie ma lepsze niż lis możliwości zdobycia pokarmu. Wzrost jego liczebności stanowi zagrożenie dla małych zwierząt - zająca, kuropatwy, bażanta i wszystkich ptaków lęgnących się na ziemi, przede wszystkim kaczek.

Obecność **norki amerykańskiej** nie została bezpośrednio stwierdzona w trakcie waloryzacji. O jej obecności na terenie gminy świadczy wymownie bardzo niski stan populacji piżmaka, dla którego jest naturalnym wrogiem.

Doniesienia o obserwacjach **szopa pracza** pojawiają się w naszym regionie coraz częściej. Gatunek rozprzestrzenił się z Niemiec, gdzie rozmnożył się jako uciekinier z hodowli. W gminie Choszczno odstrzelono jednego osobnika (według informacji pana Jacka Gida z Nadleśnictwa Choszczno). Szop może być groźny dla ptaków drapieżnych, zwłaszcza rzadkich, którym może niszczyć lęgi w gniazdach oraz dla innych gatunków zwierzyny drobnej.

4. Charakterystyka fauny wymarłej na terenie gminy

Do gatunków wymarłych z terenu gminy Choszczno można zaliczyć dropia, o występowaniu którego do lat 60 - tych pisze Bereszyński w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt (Warszawa 2001). Stanowisko dropia koło Pyrzyc przetrwało nawet do roku 1975.

Autorzy nie posiadają danych literaturowych pozwalających przeprowadzić miarodajną analizę innych gatunków fauny wymarłej na terenie gminy Choszczno.

Z informacji mieszkańców gminy wynika, że na jej terenie po II wojnie światowej występował

sokół wędrowny, którego dziś nie ma w gminie. Zaliczenie tego gatunku do wymarłych nie jest jednak właściwe bo po akcjach reintrodukcji powraca on do lęgów na terenie Polski.

4.1. Charakterystyka zmian w składzie i liczebności fauny gminy na przestrzeni czasu.

Nie dysponujemy danymi, pozwalającymi przeprowadzić analizę zmian fauny gminy Choszczno w okresie dłuższym niż ostatnie 20 lat. W takiej skali czasu możemy uchwycić pewne trendy na podstawie własnych obserwacji oraz obserwacji osób zamieszkałych na tym terenie lub go odwiedzających. Do gatunków, które znacznie zmniejszyły liczebność lub wycofały się z terenu gminy należy **piżmak, remiz i królik**. W latach osiemdziesiątych gniazda remiza występowały nad jez. Ziemomyśl i jez. Stobno już rzadziej niż w latach siedemdziesiątych. Dziś obecności remiza na terenie gminy w ogóle nie udało się nam potwierdzić. Podobnie rzecz ma się z królikiem, który kiedyś był stałym elementem fauny gminy a dziś na jej terenie (podobnie jak w całym regionie) najpewniej nie występuje.

W tym okresie zmalały również naszym zdaniem liczebności pospolitych kaczek, takich jak **krzyżówka, głowienka, czernica**.

Odwrotny trend, wzrostu liczebności można zauważyć w odniesieniu do populacji **żurawia, derkacza, gęgawy, gągoła i troci**. Populacja żurawia nieznacznie, ale trwale przyrasta, gatunek pojawia się na coraz to nowych miejscach lęgowych. Wzrost liczby derkaczy jest kwestią ostatnich pięciu lat. Przyczyną wzrostu populacji derkacza może być załamanie rolnictwa i spowodowany tym wzrost powierzchni ugorów i nieużytków. Populacja gęgawy natomiast wydaje się wzrastać bardzo nieznacznie, ale sukcesywnie. Liczebność gągoła wzrosła zauważalnie w ostatnich dziesięciu latach i jest to trend ogólnopolski, o czym świadczy wykreślenie go z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt.

W miarę poprawy stanu czystości Iny i przebudowy budowli wodnych daje się zauważyć stopniowy powrót troci do jej wód i wędrówki na tarło w górę rzeki.

5. Podsumowanie

Przeprowadzona inwentaryzacja faunistyczna w gminie Choszczno pozwoliła na stwierdzenie bytowania 1 gatunku bezkręgowca i 6 kręgowców z Europejskiej Czerwonej

Listy Zwierząt oraz 16 gatunków bezkręgowców i 19 kręgowców z Polskiej Czerwonej Listy Zwierząt. Świadczy to o wysokich walorach biocenotycznych tego obszaru.

Gmina Choszczno jest typową gminą rolniczą o dobrze zharmonizowanym na większej części krajobrazie rolniczym tradycyjnym. Najcenniejsze siedliska fauny w gminie związane są z terenami podmokłymi - jeziorami, oczkami wodnymi, trzcinowiskami, które osadzone wśród uprawnych pól zapewniają dobrą bazę żerową. Występują tu gatunki, które preferują tereny o strukturze mozaikowej polno - leśnej takie jak orlik krzykliwy i kania ruda.

Reasumując na obszarze gminy wykazano bogaty skład gatunkowy zwierząt bezkręgowych i kręgowych. Wyróżniono 95 taksonów zwierząt bezkręgowych oraz 230 gatunków zwierząt kręgowych (ANEKS).

IV. PRZYRODA NIEOŻYWIONA

W tym rozdziale omówiono wyniki waloryzacji dotyczące obiektów przyrody nieożywionej i krajobrazu. Rozdziały poświęcone zagadnieniom dotyczącym strefy geologii, geomorfologii, hydrologii, gleb i klimatu oraz sozologii umieszczono w rozdziale I niniejszego opracowania. Obiekty przyrody nieożywionej występujące na terenie gminy nie są objęte obecnie żadną ochroną.

1. Obiekty geomorfologiczne

Obiekty geomorfologiczne gminy reprezentowane są przez mineralne formy geomorfologiczne jakimi są na przeważającym obszarze gminy wysoczyzny morenowe płaskie i faliste. Cechą charakterystyczną krajobrazu jest rozdolinienie terenu oraz występowanie jezior. W ten sposób kształtuje się prawie cały obszar gminy Choszczno. W szczególności: rejony miasta Choszczno, Sławęcina, Radlic, Wardynia, Radunia, Korytowa. Na obszarach zajętych przez jeziora zaznaczają się krawędzie rynien glacialnych. Doliny i rynny jeziorne mają wyraźny kierunek północnego zachodu - południowego wschodu.

Oprócz dużych jezior w krajobrazie morenowym, rozpowszechnione są na terenie gminy małe jeziora kształtu okrągłego, tzw. oczka, których geneza łączy się ze stopniem brył martwego lodu w materiale akumulacyjnym lodowca

Geomorfologiczna budowa terytorium gminy Choszczno jest dość zróżnicowana, a mianowicie w północno-zachodniej części znajduje się właściwy dla moreny czołowej krajobraz pagórkowaty, obniżający się ku dolinie strefy jeziornej, natomiast w części wschodniej – krajobraz równinny.

Cały prawie obszar gminy związany jest z moreną czołową. W lokalnych obniżeniach i zagłębieniach terenowych po ustąpieniu lodowca powstały z czasem torfowiska.

Wschodnie tereny gminy, rejon miejscowości Kołki, Krzowiec, Suliszewo zajęte są przez płaskie, piaszczyste utwory sandru.

Terytorium gminy Choszczno obejmuje tę część moren czołowych, gdzie wały wzniesień zmieniają kierunek z równoleżnikowego na południkowy i skręcają na północ. Stanowiły one obrzeże płatu lodowca skandynawskiego w pomorskiej fazie postoju.

1.2. Torfowiska i złoża torfowe

Torfowiska należą do młodych utworów geologicznych, których proces powstania to najnowsza historia w rozwoju geologicznym skorupy ziemskiej. Na ekosystem torfowiskowy składa się występująca na jego powierzchni szata roślinna, określająca rodzaj torfowiska oraz złoża torfowe, powstałe w wyniku akumulacji materii organicznej z porastających torfowisko torfotwórczych zbiorowisk roślinnych.

Torfowiska gminy Choszczno zinwentaryzowano w oparciu o opracowania Instytutu Ekologii i Ochrony Środowiska AR w Szczecinie. 1974 r.

Większość złóż torfowych na obszarze gminy to obiekty nieduże powierzchniowo. W gminie Choszczno reprezentowane są wszystkie trzy typy złóż torfowych (niskie, przejściowe, wysokie). Ok. 90% kubatury złóż torfowych stanowią torfy niskie. Rozmieszczenie przestrzenne torfowisk na terenie gminy nie jest równomierne. Największe torfowiska wypełniają doliny rzeki Iny, Stobnicy, Wardynki oraz baseny niektórych jezior. Istnieje duże gytowisko wokół zanikającego jeziora Stobno w okolicach miasta Choszczno.

Aktualnie żadnej kopalni torfu na skalę przemysłową na terenie gminy nie ma. Wiele starszych wyrobisk pokrywa wtórna roślinność torfotwórcza i odbywa się regeneracja złóż.

2. Obiekty punktowe przyrody nieożywionej

2.1. Głazy i gławowiska

Na obszarze gminy Choszczno nie zarejestrowano żadnych głazów ani gławowisk. Jedynie w Parku Moniuszki znajduje się głaz narzutowy z wyrytą datą wyzwolenia powiatu choszczeńskiego i tablicą upamiętniającą 50-lecie powojennego Choszczna.

2.2. Źródła i źródliska

Geomorfologia i rzeźba terenu gminy uniemożliwia występowanie na jej obszarze źródeł jak i obszarów źródliskowych pojawiających się w miejscach gdzie wody gruntowe wypływają z płytko zalegających poziomów wodonośnych. Na terenie gminy nie stwierdzono występowania źródeł i terenów źródliskowych.

Dane UM i G Choszczno (Wydział ds. Wsi, Rolnictwa i Ochrony Środowiska) nie potwierdzają istnienia ww. obszarów.

3. Odkrywki

Na terenie gminy nie stwierdzono żadnych odsłoneń w terenie reprezentujących wartość merytoryczną i dydaktyczną.

4. Walory krajobrazowe wód

Ostatnie zlodowacenie pozostawiło po sobie ciekawą i urozmaiconą rzeźbę terenu. Cała okolica obfituje w małe oczka, ciekły wodne i jeziora. Największym walorem tego terenu jest jednak szlak wodny prowadzący przez trzy jeziora: Klukom, Żeńsko i Raduń. Zbiorniki te są pochodzenia polodowcowego, stąd charakteryzują się długim i wąskim kształtem oraz stromymi brzegami. Rynnowe ułożenie jezior wpływa na ich malowniczość i piękno. Połączony kanałami szlak wodny o łącznej długości ponad 10 km i powierzchni 223 ha jest obszarem szczególnie bogatego występowania fauny i flory. Zatoki jezior porastają przeważnie trzciny, pałki wodne i sitowia, w wielu miejscach utrzymuje się rzęsa, rogatek, strzałka wodna a nawet białe grzybienie. Na podmokłych terenach, zwłaszcza w okolicach kanałów rosną trawy reprezentowane przez kostrzewę czerwoną i łąkową oraz olchy.

Brzegi jeziora Klukom są różne w zależności od położenia. W miejscach sąsiadujących z miastem jest on łagodny – brzeg północny, w pozostałych miejscach jest stromy, a nawet urwisty. Jezioro Żeńsko otaczają pola uprawne i łąki. Na brzegach rośnie brzoza i olszyna. Brzeg w przeważającej części jest wysoki i stromy. Jezioro Raduń brzegi jeziora ma strome, a w niektórych miejscach nawet urwiste. Tu można zaobserwować szczególne pofałdowanie terenu. Brzegi jeziora porośnięte są olszyną, która na południowym brzegu przechodzi w las mieszany. Jezioro otoczone jest w przewadze polami uprawnymi.

Jedynie jeziora Klukom, Żeńsko, Raduń i Korytowo Duże przedstawiają widoczną wartość krajobrazową z elementami krajobrazu o charakterze zbliżonym do naturalnego. Tereny wokół tych zbiorników wodnych posiadają dość dużą możliwość penetracji (dogodny dojazd lub dojście, obecność elementów „zachęcających” tj. np. plaże, punkty widokowe, ciekawe wnętrza krajobrazowe, rozległe widoki). Są to tereny ogólnodostępne z małą ilością elementów dysharmonijnych. Generalnie ich wygląd jest naturalny bądź zmieniony w nieznacznym stopniu.

Pozostałe jeziora na terenie gminy, takie np.: Piasecznik Duży, Stobno, Stobnica, Wielka Chojnica oraz wiele innych jezior bez nazwy również są miejscami bardzo urokliwymi, lecz ze względu na swoją niedostępność i małą możliwość penetracji (naturalne bariery – tereny

podmokłe, brak dróg utwardzonych), przedstawiają niewielką wartość krajobrazową pod względem widokowym.

5. Formy krajobrazowe

5.1. Elementy krajobrazu naturalnego

Na obszarze gminy Choszczno występują zarówno typy krajobrazu naturalnego, jak i krajobrazy przekształcone. Pod nazwą „krajobraz naturalny” rozumiemy typ krajobrazu o swoistej strukturze. Składa się na nią wzajemne powiązanie rzeźby powierzchni terenu, jej składu litogenicznego, stosunków wodnych, klimatycznych, biocenotycznych i glebowych, a także efektów gospodarki ludzkiej, których wyrazem jest modyfikacja warunków przyrodniczych. W sytuacji niewielkich terytoriów, jak to jest w przypadku gminy Choszczno, głównym czynnikiem krajobrazotwórczym jest rzeźba powierzchni ziemi.

W klasyfikacji krajobrazów wyróżniamy: krajobrazy górskie i nizinne. Na nizinach głównym czynnikiem krajobrazotwórczym jest typ genetyczny rzeźby. Według klasyfikacji typologicznej krajobrazów naturalnych Polski, dokonanej przez Kondrackiego (1978), na obszarze gminy Choszczno występują następujące rodzaje i gatunki krajobrazu:

Krajobraz dolin i równin akumulacyjnych:

- den dolinnych – pojawia się głównie w dolinach rzek Małej Iny, Iny, Stobnicy, Wardynki. Podstawowymi składnikami dolinnych ugrupowań gleb są mady, którym towarzyszyć mogą gleby semihydrogeniczne i hydrogeniczne. Te ostatnie dominują w niektórych, silnie zabagnionych odcinkach dolin rzecznych. Potencjalną roślinność stanowią łągi.

Krajobraz młodogłacjalny:

- pagórkowaty pojezierny – wyróżnia się występowaniem licznych jezior i zagłębień pojeziernych, charakteryzują go gliny, piaski i żwiry z przewagą gleb brunatnych. Pod względem formy użytkowania ziemi, w krajobrazie tym dominują pola uprawne oraz enklawy leśne. Potencjalnymi zbiorowiskami roślinnymi są bory mieszane, grądy, a w zagłębieniach torfowiska. Wody gruntowe znajdują się w równowadze, przy czym cechą charakterystyczną jest lokalnie wzmożone parowanie, z czym wiążą się okresowe zaburzenia równowagi hydrologicznej. Ten rodzaj i gatunek krajobrazu jest typowy dla prawie całego obszaru gminy z wyłączeniem terenów wschodnich (rejon miejscowości Kołki, Krzowiec, Suliszewo).
- sandrowy – w ugrupowaniu gleb na sandrach dominują z reguły strefowe gleby bielicoziemne, ale w miejscach obniżonych o płytkim zwierciadle wód gruntowych

spotyka się gleby murszaste i inne gleby hydrogeniczne. Pod względem użytkowania ziemi, w krajobrazie tym dominują pola uprawne oraz enklawy leśne. Potencjalną roślinność stanowią bory sosnowe i mieszane. Krajobraz charakterystyczny dla wschodnich terenów gminy Choszczno.

Krajobraz przekształcony, to krajobraz kulturowo – uprawowy, określane inaczej terminem krajobrazu rolniczego. Charakteryzuje się on znacznym stopniem urbanizacji, wśród naturalnych elementów przyrodniczych. Krajobraz rolniczy charakterystyczny jest dla większości terenów na obszarze gminy.

5.2. Elementy krajobrazu kulturowego

Na terenie gminy Choszczno znajduje się 19 parków dworskich i 1 miejski, z czego 6 z nich objętych jest wpisem do rejestru zabytków nieruchomych WKZ w Szczecinie (Tab. II-4). Do obiektów kulturowych zaliczyć można także pałace i dwory, obiekty sakralne oraz cmentarze. Wykaz tych obiektów przedstawiamy poniżej.

5.2.1. Pałace i dwory

Kołki – pałac pochodzący z II poł. XVIII w. Właścicielem obiektu jest AWRSP Oddział w Gorzowie Wlkp. Pałac posadowiony jest w środkowej części zespołu folwarcznego. Obiekt o pow. użytkowej ok. 1780 m² obecnie jest nie użytkowany. Obiekt jest ogólnie zaniedbany, w złym stanie technicznym. Ściany spękane, silne złuszczenia tynków. Więźba dachowa korpusu głównego zniszczona w 20%; pozostała część w ogólnie złym stanie technicznym. Obiekt podlega prawnym rygorom ochrony konserwatorskiej. Wymagany jest pilny remont kapitalny, po sporządzeniu projektu rewaloryzacji.

Korytowo – (**obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomych WKZ w 1979 r./ nr 291**). Pałac pochodzący z przełomu XVIII/XIX w. Użytkownikiem był Zakład Rolny w Korytowie. Obecnie stanowi własność prywatną. Budynek zlokalizowany w zachodniej części wsi, w ramach zespołu folwarcznego, wydzielonego od reszty wsi aleją dworską. Dwór posadowiony jest w południowo-zachodniej części zespołu, poza podwórzem gospodarczym, na skraju parku, którego centralną część zajmuje prostokątny kopiec z wysokopienną zielenią. Przed frontem pałacu podjazd z klombem, po wschodniej stronie aleja lipowa oraz późnogotycki kościół. Pałac charakteryzuje się masywną bryłą, o formie prostopadłościanu nakrytego dachem mansardowym. Elewacje budynku, z zastosowanymi elementami wystroju architektonicznego, nawiązują do baroku. Obiekt obecnie jest w trakcie remontu.

Stradzewo – (obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomych WKZ w 1990 r./ nr 344). Dwór pochodzący z ok. 1850 r. Dwór powstał w stylu neoklasycystycznym z elementami dekoracji w stylu arkadowym.

Użytkownikiem obiektu jest Zakład Rolny w Stradzewie. Po remoncie ukończonym w 1989 r. zlikwidowano mieszkania służbowe, pozostawiając w obiekcie biura i urządzając pokoje gościnne i salę świetlicową. Dwór w Stradzewie położony jest na skraju wsi od strony południowo-wschodniej i stanowi główny element zespołu dworskiego. W części południowo-wschodniej dwór otacza park a od strony zachodniej znajduje się kościół. Dwór jest budynkiem murowanym z cegły i posiada podpiwniczenie. Jest parterowy z użytkowym poddaszem. Fasadą został zwrócony w kierunku północno-wschodnim. Od strony elewacji bocznej zachodniej posiada dwukondygnacyjny alkierz założony na planie prostokąta a od strony elewacji bocznej wschodniej drewnianą, przeszkloną werandę na murowanym cokole. Budynek posadowiony jest na cokole oblicowanym kamieniem i kryty dachem dwuspadowym, pokrytym blachą. Obiekt zachowany jest w stanie bardzo dobrym. Konieczne jest natomiast uporządkowanie otoczenia budynku. Wskazane jest zagospodarowanie zieleni od strony północno-zachodniej dworu, na terenie dawnego parku oraz dziedzińca przed fasadą. Należy otworzyć osie widokowe poprzez wykonanie niewielkich alejek.

Wardyń - (obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomych WKZ w 1979 r./ nr 297). Dwór powstał w XVI w., przebudowywany był w XVIII, XIX i XX w. Właścicielem obiektu jest ARSP. Obiekt obecnie jest ruiną i nie jest użytkowany. Dwór posadowiony jest na południowym krańcu zespołu folwarcznego. Po południowej stronie dworu założony jest naturalistyczny park. Od strony północno-zachodniej dwór styka się z budynkiem mieszkalnym. Obiekt podlega prawnej ochronie konserwatorskiej. Należy zabezpieczyć obiekt przed postępującym zniszczeniem a następnie przeprowadzić kompleksową rewaloryzację dworu.

5.2.2. Obiekty sakralne

Do obiektów sakralnych, zarejestrowanych na terenie gminy zaliczono kościoły, zespoły cmentarno-kościelne oraz cmentarze. Są one dobrami materialnymi kultury, pochodzącymi z różnych okresów cywilizacyjnych Pomorza Zachodniego. Stanowią przykłady różnych nurtów w budownictwie oraz rozwoju kulturowym mieszkającej tu

ludności. Dane o własności oraz wpisie uzyskano na podstawie dokumentacji WKZ w Szczecinie

⇒ **Kościół**

Chełpa – kościół filialny p.w. MB Częstochowskiej. Właścicielem i użytkownikiem obiektu jest Parafia Rzym- Katolicka p.w. św. Maksymiliana Marii w Wardyniu. Czas powstania – XV/ XVI w., w 2 poł. XIX w dostawiono ceglana wieżę oraz przeprowadzono remont kościoła. Kościół zlokalizowany jest pośrodku wsi, przy skrzyżowaniu dróg śródmiejskich. Działka kościelna, na niewielkim wyniesieniu terenu, czworoboczna, wygradzona jest od południa i wschodu murem kamiennym; wjazd od południa przez historyczną bramkę w murze. Północna część działki obsadzona jest starodrzewem dębowym, z czytelnymi śladami pierwotnego cmentarza (mogiły). Ogólny stan techniczny obiektu dobry; budynek po generalnym remoncie w 1980 r. Obiekt o wartościach zabytkowych, waloryzujący architektoniczny krajobraz wsi, stanowi dominantę architektoniczną – podlega ochronie konserwatorskiej.

Choszczno – (**obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomości w 1979 r./ nr 244**). Rzymsko – katolicki kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP. Czas powstania – XIII/XIV w. Właścicielem obiektu jest Kuria Metropolitalna Szczecińsko-Kamieńska, natomiast użytkownikiem jest Rzymsko-katolicka parafia p.w. Narodzenia NMP w Choszcznie. Kościół położony jest w centrum historycznego układu urbanistycznego Choszczna, w obrębie południowej części Rynku. Od strony północnej kościoła, równoległe do jego osi, prowadzi ulica, odpowiadająca przebiegowi średniowiecznego traktu z Pomorza do Polski (ze Stargardu do Poznania). Teren przykościelny, pełniący do XVIII w. funkcję cmentarza, jest nie ogrodzony. Od strony wschodniej i południowej ogranicza go strefa współczesnej zabudowy miejskiej. Kościół osadzony na masywnych i głęboko wpuszczonych w grunt ławach fundamentowych z kamienia. Ściany obwodowe świątyni (za wyjątkiem dolnego fragmentu wieży z regularnych ciosów kamiennych) murowane z cegły ceramicznej, zróżnicowanej tak chronologicznie jak i kolorystycznie. Kościół choszczeński to monumentalna świątynia o rozczłonkowanej bryle, której elementy zróżnicowane są wysokościowo. Kompozycja architektoniczna elewacji wykazuje preferencję podziałów wertykalnych, utworzonych rytmem przepruć okiennych przypór i blend okiennych. W bocznej ścianie prezbiterium znajduje się najciekawszy i najcenniejszy z zabytków Choszczna – „ Drzewo Jessego”. Jest to płaskorzeźba z genealogicznym drzewem Chrystusa z początków

XIV w. Z Jessego – biblijnego ojca Dawida – wyrasta pień z gałązkami zakończonymi wizerunkami królów żydowskich. W centrum umieszczona jest pasja z ukrzyżowaniem Chrystusa, Marią, św. Janem Chrzcicielem. Choszczeńskie „Drzewo Jessego” jest rzadkością na skalę europejską.

Kołki – kościół filialny p.w. Św. Teresy Dzieciątka Jezus. Czas powstania – l. 70-te XIX w. Właścicielem obiektu jest Kuria Metropolitalna Szczecińsko-Kamieńska, użytkownikiem jest parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Nawiedzenia NMP w Brzezinach. Kościół zlokalizowany jest pośrodku wsi (na nawisium), po wschodniej stronie skrzyżowania dróg wiejskich. Działka siedliskowa niewielka, wieloboczna, wygradzona wysokim murem ceglany. Wejście od wschodu i zachodu przez dwie, dwuskrzydłowe bramy. Parcela obsadzona od wschodu i południa szpalerami lip, zaś po północnej stronie znajduje się niewielki plac wiejski ze szpalerem drzew liściastych. Kościół posadowiony pośrodku działki, zorientowany na osi zachód-wschód, zajmuje ok. 50% powierzchni parceli. Kościół w Kołkach jest świątynią salową, o neogotyckiej formie architektonicznej. Kościół stanowi dominantę owalnicowego układu przestrzennego wsi, a także jest elementem zabudowy o wartościach zabytkowych.

Korytowo – (obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomości WKZ w 1958 r./ nr 286). Kościół filialny p.w. Św. Stanisława Kostki. Czas powstania – koniec XIII – poł. XVI w. Właścicielem jest KM Szczecińsko-Kamieńska, a użytkownikiem parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Św. Maksymiliana Marii w Wardyniu. Kościół zlokalizowany jest w północno-zachodniej części wsi, w bezpośrednim sąsiedztwie zespołu pałacowego. Działka siedliskowa niewielka, pięcioboczna, wygradzona współczesną siatką (jedynie od południa murem kamiennym); wjazd od wschodu przez dwuskrzydłową oraz od północy przez jednoskrzydłową furtkę. Kościół posadowiony pośrodku działki, stanowi jedyny element architektonicznej kompozycji. Po południowej stronie kościoła znajduje się lipa o cechach pomnikowych, zaś wokół działki – od północy i wschodu – szpalery kasztanowców. Obiekt osadzony na podmurówce z kamieni polnych, zlicowanej z murem ścian obwodowych. Ściany obwodowe korpusu nawowego murowane z głazów narzutowych. Kościół w Korytowie to średniowieczna, kamienna świątynia gotycka, stanowiąca dominantę historycznego układu przestrzennego, a także element zabudowy o wartościach zabytkowych. Bezwzględnej ochronie podlegają wszystkie elementy historycznie ukształtowanej formy architektonicznej.

Piasecznik – (**obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomych WKZ w 1998 r./ nr 447**). Rzymско – Katolicki kościół parafialny p.w. Św. Andrzeja Boboli. Właścicielem jest KM Szczecińsko-Kamieńska, natomiast użytkownikiem jest parafia p.w. Św. Andrzeja Boboli w Piaseczniku. Kościół wzniesiony jest na północno-zachodnim krańcu wsi, po północno-wschodniej stronie drogi. Parcela kościelna, wyniesiona nieznacznie ponad poziom drogi, pełniąc pierwotnie funkcję cmentarza, ogrodzona murem kamiennym i obsadzona w zachodniej części pojedynczymi drzewami (dęby, kasztanowce, jesiony). Po południowej stronie świątyni zachowany kamienny obelisk, upamiętniający poległych w czasie I wojny światowej. Obiekt osadzony na lawach fundamentowych z kamieni polnych. Ściany obwodowe świątyni murowane z nieobrobionego kamienia narzutowego.

Radaczewo – (**obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomych WKZ w 1991 r./ nr 357**). Ruina – obiekt nieużytkowany. Czas powstania – poł. XVI w. Kościół – ruina zlokalizowany jest w północnej części wsi, po wschodniej stronie drogi. Działka siedliskowa regularna, prostokątna, ze śladami pierwotnego muru kamiennego, obsadzona starodrzewem liściastym (lipy, klony, wiązy). Ruina kościoła znajduje się w północnej części działki, otoczona licznymi podrostami i krzewami. Bezpośrednio po wschodniej stronie działki kościelnej znajduje się drugi cmentarz, z licznie zachowanymi (historycznymi) nagrobkami i mogiłami. Obiekt zachowany w stanie niezabezpieczonej ruiny. Obiekt o wartościach zabytkowych, waloryzujący krajobraz kulturowy wsi.

Raduń – (**obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomych WKZ w 1958 r./ nr 300**). Kościół parafialny p.w. MB Szkaplerznej. Czas powstania – XIII/XIV w. Właścicielem jest Archidiecezja Szczecińsko-Kamieńska, a użytkownikiem Rzymско-Katolicka parafia p.w. MB Szkaplerznej w Raduniu. Działka kościelna usytuowana w centrum wsi, w obrębie nawisła, na wyniesieniu terenu, ogrodzona murem kamiennym. Parcela prostokątna. Po południowej stronie świątyni – w obrębie ogrodzenia – zabytkowa (równowieczna kościołowi) bramka z cegły ceramicznej. Kościół jest jedynym elementem zabudowy działki kościelnej (pełniąc pierwotnie funkcję cmentarza). Od strony północnej parcela obsadzona wiązami, jesionami i lipami. Ściany obwodowe o niejednorodnej konstrukcji: dolna część – murowana z kostki granitowej, część górna wykonana z gotyckiej cegły.

Rzecko – kościół filialny p.w. Św. Antoniego z Padwy. Czas powstania – 1861-62 r. Właścicielem oraz użytkownikiem obiektu jest parafia Rzymско-Katolicka p.w. Św. Trójcy w

Suliszewie. Kościół zlokalizowany jest pośrodku wsi, na nawisii, na niewielkim wyniesieniu terenu. Działka kościelna w kształcie regularnego prostokąta, wygradzona współczesną siatką metalową i obsadzona starodrzewem liściastym (lipy, klony). Wjazd od zachodu przez dwuskrzydłową, metalową bramę. Kościół posadowiony jest w południowej części działki, zorientowany na osi zachód-wschód, z głównym ciągiem komunikacyjnym od zachodu. Kościół stanowi dominantę owalnicowego układu przestrzennego wsi. Obiekt o pierwotnej, neogotyckiej formie architektonicznej, stanowi element zabudowy o wartościach zabytkowych.

Sławęcin – (obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomych WKZ w 1963 r./ nr 485). Kościół filialny p.w. MB Ostrobramskiej. Czas powstania – kościół-1521 r.; wieża-1695 r. Właścicielem obiektu jest Kuria Szczecińsko-Kamieńska, natomiast użytkownikiem parafia p.w. Andrzeja Boboli w Piaseczniku. Kościół wzniesiony jest w północnej części osady, po zachodniej stronie głównej drogi wiejskiej. Działka kościelna jest prostokątna, ogrodzona płotem z prętów metalowych i częściowo metalową siatką. Od strony wschodniej granice działki obsadzone są lipą. Przy zachodniej stronie kościoła znajduje się drewniana dzwonnica z 1695 r. Teren przykościelny pierwotnie pełnił funkcję cmentarza. Ściany obwodowe korpusu nawowego murowane z kamieni polnych. Kościół w Sławęcinie należy do grupy niewielkich, salowych, późnogotyckich kościołów wiejskich, których ukształtowanie bryły sięga czasów romanizmu.

Stary Klukom – (obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomych WKZ w 1958 r./ nr 308). Kościół filialny p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego. Czas powstania – 2 poł. XV w - 2 poł. XIX w. Właścicielem i użytkownikiem obiektu jest parafia p.w. Błogosławionej Królowej Jadwigi w Choszcznie. Kościół posadowiony jest pośrodku wsi, przy rozwidleniu dróg, na śród wiejskim placu. Działka siedliskowa niewielka, wieloboczna, częściowo wydzielona od podwórza folwarcznego (od południa), obsadzona zwartymi szpalerami kasztanowców. Kościół usytuowany w południowej części działki, zorientowany na osi zachód-wschód, stanowi jedyny element kompozycji architektonicznej. Korpus nawowy osadzony na kamiennych ławach fundamentowych, bez architektonicznie wyodrębnionego cokołu. Ściany obwodowe korpusu nawowego murowane z nieobrobionych kamieni polnych. Ściany wieży wykonane z cegły ceramicznej. Kościół po remoncie (odbudowie) w l. 70-tych XX w. Późnogotycki kościół w Starym Klukomiu stanowi dominantę układu ruralistycznego oraz element zabudowy o wartościach zabytkowych.

Stradzewo – kościół filialny p.w. MB Częstochowskiej. Czas powstania – 1876 r. Właścicielem obiektu jest KM Szczecińsko-Kamieńska, natomiast użytkownikiem jest parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Narodzenia NMP w Choszczynie. Kościół posadowiony jest w środkowej części wsi, w obrębie czytelnego do dziś nawisza, na wyniesieniu terenu. Parcela przykościelna nie ogrodzona (skarpa od strony zachodniej wzmocniona kamieniami polnymi), dość intensywnie obsadzona drzewami liściastymi. Opiswany obiekt to neogotycki kościół salowy z prezbiterium usytuowanym w obrębie pięciobocznie zamkniętej apsydy. Przy szczycie zachodnim – umieszczona wieża, nakryta ostrosłupowym hełmem.

Suliszewo – (**obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomości WKZ w 1958 r./ nr 299**). Kościół parafialny p.w. Świętej Trójcy. Czas powstania – 2 poł. XV w. Właścicielem obiektu jest Kuria Metropolitalna, natomiast użytkownikiem jest parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Świętej Trójcy w Suliszewie. Kościół zlokalizowany jest pośrodku wsi będącej w typie widlicy, z dominującą kompozycją południkową. Działka kościelna usytuowana na niewielkim wyniesieniu terenu, czworoboczna, wygradzona od wschodu i południa kamiennym murem oporowym, zwieńczonym ceglany azurem, zaś od północy metalową siatką. Działka obsadzona świerkami, a w narożnikach starodrzewem liściastym (kasztanowce, dęby, jesiony). Kościół posadowiony pośrodku działki, zorientowany na osi zachód-wschód, stanowi jedyny element kompozycji architektonicznej. Po zachodniej stronie działki kościelnej (w przedłużeniu) usytuowany jest cmentarz (historyczny i współczesny). Ściany obwodowe korpusu nawowego murowane z kamienia narzutowego. Ściany wieży murowane, kamienno-ceglane, o zróżnicowanej konstrukcji. Dolne partie ściany południowej i północnej z głazów narzutowych w formie muru cyklopowego. Kościół w Suliszewie to późnośredniowieczna świątynia gotycka stanowiąca dominantę architektoniczną historycznego założenia przestrzennego. Obiekt o wartościach zabytkowych podlega ścisłej ochronie konserwatorskiej.

Zamęcin – (**obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomości WKZ w 1990 r./ nr 330**). Kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP. Czas powstania - kon. XV w. – 1888/89 r. Właścicielem obiektu jest KM Szczecińsko-Kamieńska, natomiast użytkownikiem jest parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP w Zamęcinie. Kościół zlokalizowany jest pośrodku wsi, po zachodniej stronie szosy Choszczno-Pełczyce. Działka siedliskowa czworoboczna, wygradzona wysokim murem kamienno-

ceglanym. Kościół posadowiony pośrodku działki (po przekątnej czworoboku), zorientowany na osi południowy zachód-północny wschód. Po wschodniej stronie kościoła znajduje się współczesna figura MB, osadzona na historycznym obelisku ofiar I wojny światowej. Działka porośnięta trawą, o lekko utwardzonych ciągach komunikacyjnych. Ściany obwodowe o zróżnicowanym materiale, konstrukcji i chronologii. Najstarsze są ściany wieży, wykonane z nieregularnych głazów narzutowych i tłuczni kamienno-ceglanego. Ściany długie korpusu nawowego murowane z częściowo obrobionych głazów granitowych; w ścianach tych wykorzystano budulec z pierwotnej świątyni. Kościół w Zamecinie stanowi interesujący przykład harmonijnego połączenia średniowiecznej substancji budowlanej (wieża), XIX – wieczną, neogotycką formą architektoniczną oraz współczesnymi, stylizowanymi nawarstwieniami (zakrystia, hełm wieży). Kościół waloryzuje krajobraz kulturowy wsi, stanowi dominantę architektoniczną o wartościach zabytkowych.

⇒ **Cmentarze i inne fragmenty cennych starodrzewi**

Choszczno I – cmentarz dawny, nieczynny, pochodzący z pocz. XIX w. Cmentarz znajduje się w południowej części miasta na terenie parku miejskiego. Teren równy, na wznórz opadającym do jeziora Klukom. Czytelność układu cmentarza jest zatarta. Nagrobki usunięte, drzewostan o charakterze parkowym. Zachowany starodrzew (kasztanowce, klon, akacja, sosna).

Choszczno II – cmentarz dawny, czynny, pochodzący z poł. XIX w. Cmentarz położony w zachodniej części miasta, na wzniesieniu, teren lekko opada w kierunku północnym. Otoczenie: zabudowa i ogrody. Charakter rozplanowania cmentarza jest regularny, czytelne granice układu wielokwaterowego. Starodrzew (klon, dąb, jesion, buk, lipa) w układzie alejowym, rzędownym. Miejscami murawa.

Choszczno III – cmentarz nowy, pochodzący z 1946 r. Cmentarz wojenny żołnierzy Armii Radzieckiej. Nieczynny. Położony jest w południowej części miasta przy szosie wyjazdowej w kierunku Gorzowa Wlkp. Teren równy otoczony polami. Charakter rozplanowania cmentarza jest regularny, o czytelnych granicach. Zadrzewienie ozdobne, pasy krzewów wzdłuż ogrodzenia.

Choszczno IV – cmentarz dawny, pochodzący z XIV w. Cmentarz przykościelny. Nieczynny. Położony w centralnej części starego miasta, otoczenie zabudowane, teren równy.

Czytelność układu cmentarza zatarta, brak nagrobków, drzewa z wtórnego zadrzewienia. Drzewa w dwóch rzędach przy kościele (lipy, buki).

Chełpa – cmentarz dawny, pochodzący z XIV w., przykościelny. Nieczynny. Położony w centralnej części wsi. Nagrobki usunięte lub zniszczone. Starodrzew – pojedyncze drzewa (dąb, lipa, klon) oraz krzewy, murawa i bluszcz.

Gleźno I – cmentarz dawny, pochodzący z poł. XIX w., nieczynny. Położony w północnej części wsi, na terenie równym w otoczeniu pól i łąki. Cmentarz w czytelnych granicach, pojedynczo zniszczone nagrobki, drzewostan zachowany w 30%. Zachowały się pojedyncze stare drzewa (kasztanowce, dęby, lipa), podrost dębu i bluszcz w runie.

Gleźno II – cmentarz dawny, pochodzący z XV w., przykościelny, nieczynny. Położony jest w centralnej części wsi wokół ruiny kościoła. Teren równy, otoczony zabudową wsi. Ze starodrzewu zachowały się pojedyncze drzewa (akacja, dąb, kasztanowiec, lipa).

Kołki I – cmentarz dawny z poł. XIX w., nieczynny. Położony w północnej części wsi, w odl. 300 m od drogi wiejskiej, od której prowadzi aleja lipowa. Teren równy, poza cmentarzem opada tworząc jar przy rzece. Nagrobki zniszczone, zachowane tylko pojedyncze. Ogólny stan zachowania zieleni na cmentarzu: dobry. Zwarty starodrzew (dęby, lipy, sosna, buk) cmentarza i aleja lipowa, zakrzewienie i bluszcz.

Kołki II – cmentarz dawny z poł. XIX w., komunalny, czynny. Cmentarz położony w południowo-zachodniej części wsi na równym terenie, w otoczeniu pola, lasu i zadrzewienia. Charakter rozplanowania cmentarza regularny z czytelnymi granicami układu. Pojedyncze nagrobki zniszczone. Starodrzew w postaci dębów w rzędzie przy murze cmentarnym.

Korytowo I – cmentarz dawny z XIII w., przykościelny, nieczynny. Cmentarz położony w zachodniej części wsi przy kościele, obok zespołu pałacowego na równym terenie. Granice układu cmentarza są czytelne, brak nagrobków, drzewostan w większości jest wycięty. Ze starodrzewu pozostały pojedyncze drzewa lipa i klon.

Korytowo II – cmentarz dawny z ok. 1840 r, nieczynny. Cmentarz położony w południowej części wsi. Teren nachylony w kierunku południowym, wyniesiony ok. 20 cm. Otoczenie:

zabudowa i pole. Układ cmentarza regularny, alejowo-kwaterowy o czytelnych granicach założenia. Liczne nagrobki skrzynkowe, stele, płyty i krzyże. Starodrzew (klony, buki, jesiony, kasztanowiec i dąb), ponadto zakrzewienie i bluszcz w runie.

Korytowo III – cmentarz dawny z poł. XIX w., nieczynny. Cmentarz położony po wschodniej stronie jeziora Korytowskiego Dużego, mniej więcej na osi barokowego parku pałacowego. Teren: skarpa zalesiona opadająca do jeziora. Cmentarz o czytelnym układzie przestrzennym ze zniszczonym grobowcem rodziny Schlieffen. Na terenie cmentarza brak zieleni cmentarnej.

Pakość – cmentarz dawny z poł. XIX w., nieczynny. Położony jest w północnej części osady w parku dworskim, na równym terenie. Czytelność układu cmentarza jest zatarta, bez nagrobków. Drzewostan parkowy, zakrzewienie śnieguliczki. Starodrzew złożony z dębów, klonów, lipy i modrzewia.)

Piasecznik I – (**obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomości WKZ w 1998 r./ nr 447**). Cmentarz przykościelny, dawny z XVI w., nieczynny. Położony w północno-zachodniej części wsi. Czytelność układu cmentarza jest zatarta, bez nagrobków. Zachowane są pojedyncze, stare drzewa (dąb, kasztanowiec, lipa, jesion). Na terenie cmentarza znajduje się pomnik poległych podczas I wojny światowej.

Piasecznik II – cmentarz dawny z poł. XIX w., komunalny, czynny. Położony jest w południowo-zachodniej części wsi przy szosie do Stargardu, na terenie równym, w otoczeniu pola. Cmentarz oddalony jest ok. 100 m od zabudowań wsi. Czytelne są granice pierwotnego układu przestrzennego. Starodrzew (lipy, jesiony, akacje) w postaci dawnych rzędów i alei.

Radaczewo I – (**obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomości WKZ w 1991 r./ nr 359**). Cmentarz przykościelny, dawny z pocz. XIX w., nieczynny. Położony jest w północnej części wsi przy szosie do Sławęcina. Teren równy, otoczenie: pole i cmentarz nieczynny. Czytelne są granice pierwotnego układu przestrzennego. Zachowały się pojedyncze płyty i krzyże nagrobne. Drzewostan zwarty, starodrzew (lipy, jesiony, klony, wiązy).

Radaczewo II – cmentarz dawny z poł. XIX w., nieczynny. Położony jest w północnej części wsi w pobliżu cmentarza przykościelnego. Charakter rozplanowania cmentarza jest regularny z czytelnymi granicami pierwotnego układu przestrzennego. Nagrobki zniszczone, a drzewostan przerzedzony. Zachowane pojedyncze drzewa starodrzewu (lipa, dąb świerk, akacja), poza tym luźne krzewy i runo bluszczu.

Radlice – cmentarz dawny z poł. XIX w., nieczynny. Położony jest w północno-zachodniej części wsi w linii zabudowań. Otoczenie: pastwisko i zadrzewienie. Nagrobki zniszczone, drzewostan w większości jest wycięty. Pozostały pojedyncze drzewa (jesion, akacja, świerk), podrost, zakrzewienie i bluszcz.

Raduń I – cmentarz dawny, pochodzący z XIV w., przykościelny, nieczynny. Położony jest w centrum wsi przy kościele parafialnym. Teren równy, otoczenie: zabudowania wsi. Czytelne granice układu cmentarza, brak nagrobków. Zachowały się pojedyncze drzewa (lipa, klon, wiąz) i murawa.

Raduń II – cmentarz dawny z poł. XIX w., nieczynny. Położony jest w północnej części wsi w rozwidleniu drogi z Wardynia, na równym terenie w otoczeniu pola. Nagrobki są usunięte. Drzewa częściowo wycięte, zachowany starodrzew (lipy, jesion, świerk), drzewa w rzędzie. Poza tym grupy krzewów i chwasty.

Rzecko I – cmentarz dawny z XIX w., przykościelny, nieczynny. Położony jest w centrum wsi przy kościele filialnym. Teren równy, otoczenie: zabudowania wsi. Czytelne granice układu cmentarza o układzie jednokwaterowym. Brak nagrobków, drzewostan przerzedzony. Zachowały się pojedyncze egzemplarze starodrzewu (lipy, jesiony, klon, wiąz).

Rzecko II – cmentarz dawny z poł. XIX w., komunalny, czynny. Położony jest w północnej części wsi przy szosie z Choszczna, na równym terenie, w otoczeniu pola, zadrzewień i tartaku. Nagrobki zniszczone. Zachowane są pojedyncze drzewa w alei i rzędach, podrost oraz runo.

Sławęcín I – cmentarz dawny z 1521 r., przykościelny, nieczynny. Położony jest w środkowej części wsi przy kościele filialnym, na równym terenie. Granice układu cmentarza są czytelne, brak nagrobków. Zachowane są pojedyncze drzewa starodrzewu (dąb, świerk).

Sławęcín II – cmentarz dawny z poł. XIX w., nieczynny od 1945 r. Położony jest w parku, w narożniku północno-wschodnim. Cmentarz miał charakter rodzinny właścicieli majątku. Charakter rozplanowania cmentarza jest nieregularny. Zachowane są tylko podziemne części grobowców. Zieleń cmentarna jest częścią parku pałacowego. Starodrzew dębowy i świerkowy.

Sławęcín III – cmentarz dawny z poł. XIX w., komunalny, czynny. Położony jest w południowo-zachodniej części wsi w odl. 400 m od siedliska, na równym terenie w otoczeniu lasu i pola. Połowę dawnego cmentarza wydzielono na cmentarz czynny. Czytelne są granice pierwotnego układu przestrzennego, zachowały się pojedyncze nagrobki. Drzewostan jest zwarty, starodrzew (dęby, kasztanowce, jesion, brzoza). Na terenie cmentarza występuje zakrzewienie oraz runo bluszczu.

Smoleń – cmentarz dawny z pocz. XX w., rodowy, nieczynny. Położony jest na łące pomiędzy drogą dojazdową do wsi z szosy choszczeńskiej a torami kolejowymi. Teren równy. Regularny charakter rozplanowania cmentarza, o czytelnych granicach pierwotnego układu przestrzennego. Zachowany grobowiec i starodrzew o zwartym drzewostanie (buki, lipy, dęby, klony, kasztanowce).

Stary Klukom I – cmentarz dawny z pocz. XIX w., przykościelny, nieczynny. Położony jest w centrum wsi przy kościele filialnym. Teren jest równy i przylega do parku pałacowego. Czytelne są granice pierwotnego układu cmentarza. Brak nagrobków. Starodrzew w postaci rzędu kasztanowców wzdłuż ogrodzenia.

Stary Klukom II – cmentarz dawny z poł. XIX w., nieczynny. Położony jest w polu w zachodniej części, w odległości 300 m od siedliska. Teren równy. Nagrobki zniszczone, większość usunięta. Drzewostan przerzedzony. Starodrzew w postaci pojedynczych drzew (kasztanowce, klony). Poza tym na terenie cmentarza znajduje się podrost, krzewy.

Stradzewo I – cmentarz dawny z poł. XVIII w., nieczynny. Położony jest przy kościele p.w. MB Częstochowskiej na wzniesieniu, od wschodu przyległym do dziedzińca i parku pałacowego. Charakter rozplanowania cmentarza jest swobodny, nagrobki umiejscowione są symetrycznie do osi kościoła, uszkodzone. Drzewostan zachowany w pełni w dawnym

układzie. Starodrzew (lipy, dęby, kasztanowce, jesiony, świerk, akacja) zachowany w dobrym układzie alejowym, rzędownym i grupowym.

Stradzewo II – cmentarz dawny z poł. XIX w., nieczynny. Położony w południowo-zachodniej części wsi przy drodze prowadzącej do szosy Recz-Choszczno. Teren równy, otoczenie: zagroda i pola. Charakter rozplanowania cmentarza regularny z czytelnymi granicami pierwotnego układu przestrzennego. Nagrobki usunięte, czytelny rzędowy układ mogił. Drzewostan przerzedzony. Zachowały się pojedyncze drzewa z dawnego szpaleru (jesiony, dęby, wiązy, lipy), gęsty podrost, zakrzewienie, w runie bluszcz.

Suliszewo I – cmentarz dawny z poł. XIX w., przykościelny, nieczynny. Położony jest przy kościele parafialnym w centrum wsi. Teren wzniesiony, otoczenie: zabudowania i cmentarz komunalny. Granice układu cmentarza czytelne, bez nagrobków. Starodrzew zredukowany. Zachowały się pojedyncze drzewa (jesion, kasztanowiec, dąb, akacja), uporządkowany krzewostan i murawa.

Suliszewo II – cmentarz dawny z poł. XIX w., komunalny, czynny. Położony jest w centrum wsi przy cmentarzu przykościelnym. Teren nachylony w kierunku zachodnim. Otoczenie: pola uprawne. Czytelne są granice układu cmentarza. Zachowana jest część nagrobków skrzynkowych i pojedyncze drzewa (lipy, dęby i jesiony). Poza tym na terenie cmentarza występuje zakrzewienie i murawa.

Zamęcín I – cmentarz dawny z poł. XIX w., przykościelny, nieczynny. Położony jest w centralnej części wsi przy kościele parafialnym, na równym terenie w otoczeniu zabudowań wsi. Charakter rozplanowania cmentarza regularny o czytelnych granicach pierwotnego układu przestrzennego. Brak nagrobków, zachowały się pojedyncze drzewa (lipy, akacje).

Zamęcín II – cmentarz dawny z poł. XIX w., komunalny, czynny. Położony jest w północnej części wsi przy szosie do Choszczna. Teren równy, otoczenie: pola uprawne. Cmentarz w czytelnych granicach o regularnym rozplanowaniu. Zachowane pojedyncze nagrobki i kwatery rodzinne. Drzewostan przerzedzony. Starodrzew (klony, wiązy, lipy, kasztanowiec, dąb) w rzędach i grupach. Poza tym zakrzewienie i runo.

Wardyn I – cmentarz dawny z XIX/XX w., ewangelicki, nieczynny. Położony jest w południowo-wschodniej części wsi, przy nowym osiedlu mieszkaniowym. Teren równy na lekkim wywyższeniu, otoczenie: nieużytki i garaże osiedla. Charakter rozplanowania cmentarza regularny z czytelnymi granicami pierwotnego układu przestrzennego. Nagrobki zniszczone. Drzewostan luźny, poza tym podrost i zakrzewienie.

Wardyn II – cmentarz dawny z poł. XIX w., nieczynny. Położony jest w północnej części wsi przy szosie z Choszczna. Teren równy, otoczenie: pola, do siedliska ok. 200 m. Nagrobki usunięte lub zniszczone. Drzewostan wycięty. Istnieją pojedyncze drzewa (jesiony, klony), runo bluszczu.

Wardyn III – cmentarz dawny z poł. XIX w., nieczynny. Położony jest w centralnej części wsi. Teren równy, lekko nachylony. Otoczenie: zabudowania, zadrzewienie. Czytelne granice układu cmentarza. Brak nagrobków. Na terenie cmentarza występuje rząd i grupy starych drzew (kasztanowce, jesiony), oraz roślinność zielna.

Zwierzyn – cmentarz dawny z pocz. XX w., nieczynny. Położony jest w południowo-wschodniej części wsi przy drodze polnej. Teren równy, otoczenie: boisko, zadrzewienie i pola. Czytelne są granice pierwotnego układu przestrzennego cmentarza. Pojedyncze nagrobki, liczne mogiły skrzynkowe. Zachowane pojedyncze drzewa (kasztanowce, lipy, klony) w układzie alejowym i rzędowym, poza tym luźne zakrzewienie i murawa.

5.2.3. Inne obiekty architektury kulturowej

Chełpa – zespół folwarczny – czas powstania XIX/XX w. Użytkownikami są gospodarze indywidualni. Obszar zajmowany przez historyczny folwark znajduje się w południowo-wschodniej części wsi. Przez jego teren przebiega droga prowadząca do wsi Rzecko. Zabudowania rozstawione są równomiernie po obu stronach osi urbanistycznej przebiegającej przez środek podwórza. Oś przebiega z zachodu na wschód. Bryły budynków rozstawione są swobodnie. Dominantą całego założenia historycznego był pałac, z którego zachowała się tylko część wschodniej przybudówki. Przy wjeździe na teren folwarku od strony zachodniej, na wzniesieniu stoi kościół ze ścianami z kamienia i wieżą z cegły ceramicznej. Park, w którym zachowały się ślady alei obsadzonych kasztanowcami, znajdował się na zapleczu pałacu. Park obecnie w dużej części porośnięty samosiejkami zatracił zupełnie pierwotny

wystrój. Zabudowę podwórza stanowią dość wysokie budynki wykonane z kamienia i w części z cegły ceramicznej. Zachowane stodoły to w części przyziemia budynki gospodarcze wykonane z cegły, w części piętra z poddaszem – konstrukcja drewniana obłożona deskami.

Gleźno – zespół folwarczny – pochodzący z XIX w. Użytkownikiem jest Zakład Przemysłu Paszowego w Wardyniu. Pierwotne założenie kompozycyjne ze względu na brak większości obiektów kubaturowych, prawie nie istnieje. Ocalałe pojedyncze obiekty: obora ze stajnią, zmodernizowana gorzelnia oraz stodoła – stanowią około czwartą część zespołu. Rozebrano stodoły, chlewnie, owczarnię oraz inne budynki. W parku zachował się jedynie niepełny drzewostan oraz fundamenty dworu.

Kołki – zespół folwarczny – pochodzący z XIX w. Użytkownikiem jest Państwowe Przedsiębiorstwo Gospodarki Rolnej w Choszczynie, Zakład Rolny Kołki. Zespół folwarczny wraz z dworem tworzy kompozycję zwartą, zorganizowaną wzdłuż drogi wiejskiej przebiegającej przez zespół. Z całości stanowiącej wewnątrz architektoniczne z szerokimi otwarciami, można wyodrębnić część zespołu południowo-wschodnią obejmującą: dwór, oborę, stodołę, ograniczoną od południa rowem z wodą, od zachodu zadrzewioną drogą, a od wschodu parkiem z alejkami spacerowymi i stawem jako wewnątrz krajobrazowe. W kierunku północnym od tego terenu, po tej samej stronie drogi, leżą obiekty gospodarcze. Po przeciwległej, zachodniej stronie drogi również obiekty gospodarcze, w większości nowe (wiata, szopa, cielętnik). Powstanie nowych obiektów nie naruszyło pierwotnych założeń kompozycyjnych.

Korytowo – zespół folwarczny – czas powstania 1865-1923. Użytkownikiem jest Zakład Rolny w Korytowie. Zespół jako całość tworzy kompozycję rozproszoną swobodną o wewnątrz architektonicznym z otwarciami szerokimi. Elementami krystalizującymi plan zespołu są osie kompozycyjne, drogi podwórza, dwór i jezioro. Dwór leży u zbiegu dwóch osi widokowych, jednej biegnącej wzdłuż dojazdowej do dworu alei drzew i drugiej, od zablokowanych obiektów, leżących przy drodze i przebiegającej koło drugiego ciągu zablokowanych budynków, leżących przy jeziorze. Dwór znajduje się w zachodniej części zespołu. Od strony elewacji tylnej dworu ciągnie się założenie parkowe, aż do brzegu jeziora. Całość zespołu usytuowana na terenie o zmiennej konfiguracji. Po przeciwnej stronie drogi wiejskiej, na terenie wyraźnie wznoszącym się, pobudowane są nowe obiekty. Nie naruszyły one jednak wyraźnie pierwotnej swobodnej kompozycji. Zabudowania wsi Korytowo usytuowane są na

południowy-wschód od zespołu, skąd rozchodzą się drogi: na wschód do Kołek i na zachód do Radunia.

Krzowiec – zespół folwarczny – pochodzący z XIX w. Użytkownikiem jest Zakład Rolny w Kołkach. Obejście folwarczne o wnętrzu architektonicznym tworzy kompozycję zorganizowaną w kształcie prostokąta z północno-wschodnią zwartą i zlicowaną zabudową. Teren jest nieogrodzony.

Radaczewo – zespół folwarczny – pochodzący z XIX w. Użytkownikiem jest Zakład Rolny Radaczewo, PPGR w Choszczynie. Zespół jako całość tworzy wnętrze krajobrazowe z dużym parkiem, szpalerami drzew przy dojeździe oraz grupami i pojedynczymi drzewami. W kompozycji swobodnej zespołu wyodrębnić można kilka układów zorganizowanych. Główne osie kompozycyjne układu dworskiego i kolonii mieszkaniowej utrzymały się. Z pierwotnego założenia brak dworu, na którego miejscu postawiono mały budynek mieszkalny, odchylony nieco od osi. W kolonii mieszkaniowej ubyłoby kilka domów a pobudowano nowe bloki, odpowiadające już współczesnym założeniom budowlanym. Nie zachowały się elementy strukturalne parku jak alejki, oczka wodne, ubyłoby drzew. Opisywane ubytki i powstanie nowych obiektów, nie naruszyło wyraźnie pierwotnego wnętrza krajobrazowego założenia.

Radlice – zespół folwarczny – pochodzący z XIX/XX w. Użytkownikiem jest spółka z o.o. TIMA. Pierwotnie zespół folwarczny składał się z czterech części. Posiadał trzy podwórza, w których znajdowały się budynki inwentarskie, mieszkalne i gospodarcze. Do dziś zachowało się w części jedno podwórze. Część główną założenia stanowił zespół pałacowo-parkowy. Wszystkie części założenia połączone brukowanymi drogami wewnętrznymi. Drogi dojazdowe do folwarku, jak i drogi wewnętrzne obsadzone są kasztanowcami. Zespół nie tworzył i nie tworzy jednolitego zespołu architektonicznego. Do dnia dzisiejszego pozostały tylko niewielkie ślady pierwotnego folwarku. Pałac rozebrany – pozostało skrzydło wschodnie. Budynki w podwórzach w większości nieużytkowane, popadają w ruinę. Park zaniedbany.

Smoleń – zespół folwarczny – pochodzący z I poł. XX w. Użytkownikiem jest Gospodarstwo Agencji Rolnej – Smoleń. Teren historycznego folwarku znajduje się w południowo-zachodniej części wsi. Założenie folwarczne obejmowało podwórze gospodarcze, zespół pałacowo-parkowy i kolonię mieszkaniową pracowników folwarku. Pałac i park już

nie istnieją. Zespół zatracił wiele cech pierwotnego założenia. Trudno dziś określić istnienie osi urbanistycznych i widokowych. Większość budynków jest przebudowana, zmieniony jest układ dróg dojazdowych, pobudowane są nowe domy mieszkalne i budynki gospodarcze. Zespół przedstawia znikomą wartość architektoniczną.

Stradzewo – zespół folwarczny – pochodzący z XIX w. Użytkownikiem jest Zakład Rolny w Stradzewie. Założenie składa się z dwóch części rozdzielonych drogą dojazdową do zespołu: północnej – obejście folwarczne i południowej, którą tworzy dwór z założeniem parkowym. Zespół gospodarczy wraz z dworem tworzy kompozycję zwartą, zorganizowaną wzdłuż osi wydłużonego prostokąta biegnącą od dworu leżącego na południu do nie użytkowanej owczarni na przeciwległym krańcu. Park dworski z przyległym od strony zachodniej drzewostanem kościelnym tworzy układ terenowy wkomponowany centralnie do zespołu. Postawienie nowych obiektów na starych fundamentach nie naruszyło pierwotnych założeń kompozycyjnych z wyjątkiem ich stylu.

Wardyń – zespół folwarczny – pochodzący z XIX w. Użytkownikiem jest Zakład Rolny Korytowo, Gospodarstwo Wardyń. Zespół architektoniczny głównie z szerokimi otwarciami, o kompozycji rozproszonej, swobodnej zorganizowanej wzdłuż osi widokowych i przebiegających dróg. Dwór leży na osi widokowej biegnącej z nieistniejącego kościoła – rozebrany po wojnie. Teren przed dworem jest zadrzewiony i wysadzony żywopłotem. Na południe od tego terenu rozciąga się park, w którym postawiono nowy kościół. Za dworem znajdują się ogrody z nieistniejącymi szklarniami. Na drugiej osi widokowej, biegnącej z bramy przy szosie, leży gorzelnia, usytuowana wewnątrz obejścia, zorganizowanego w kształcie prostokąta. Nowo postawione obiekty nie naruszyły wyraźnie pierwotnej swobodnej kompozycji, gdyż wznoszono je na starych fundamentach lub na terenie przyległym do pierwotnej zabudowy. Rozebranie kościoła przerwało oś widokową biegnącą z dworu. W drzewostanie parkowym niewielkie ubytki; pobudowanie na tym terenie kościoła, wpłynęło dodatnio na stan zachowania parku, ale spowodowało zmiany pierwotnych założeń parkowych.

Choszczno – obwarowania miejskie – (obiekt objęty wpisem do rejestru zabytków nieruchomości WKZ w 1979 r./ nr 245). Zachowane są tylko fragmenty muru obronnego: północny, południowy i zachodni. Mur został wzniesiony na przełomie XIII/XIV w. z kamieni i cegieł. Długość całego obwarowania wynosiła 1800 m przy 9 m wysokości. Do

miasta prowadziły trzy bramy: Kamienna, Wysoka i Młyńska. Z bramy Kamiennej, która rozpadła się w XVIII w., pozostał do dzisiaj rondel przedbramia z XVI w., zwany Barbakanem. Znajduje się on na rogu ulicy Piastowskiej i Wolności.

5.2.4. Ocena wartości stwierdzonych obiektów i propozycje ich ochrony

Zinwentaryzowane obiekty kulturowe na terenie gminy Choszczno w większości przypadków są obiektami o dużym znaczeniu historycznym. Są one w większości w średnim stanie technicznym, a niekiedy w nie zadawalającym (szczególnie te na obszarach wiejskich).

Ogólna ocena ich wartości przedstawia się następująco:

- opieka nad pałacami, dworami i innymi obiektami architektury jest zadawalająca, choć większość z nich wymagała by remontu i renowacji, a niektóre z nich odbudowy. Zespoły folwarczne są w większości nieużytkowane i opuszczone. Niektóre budynki niszczeją i ulegają dewastacji.
- obiekty sakralne (kościół, cmentarze) są w dobrym stanie technicznym na terenie gminy
- obszar gminy charakteryzuje się słabo rozwiniętą infrastrukturą turystyczną w stosunku do potencjału krajobrazowo-przyrodniczego. Tereny wartościowe krajobrazowo i kulturowo nie są w pełni wykorzystane (otoczenie i malownicze zakątki jezior, obecność obszarów chronionego krajobrazu).

Ogólnie na terenie gminy podstawowe działania ochronne powinny obejmować:

1. porządkowanie dysharmonijnego krajobrazu i komponowanie zabudowy zgodnie z wymogami ochrony walorów krajobrazowych, strefy ochrony ekspozycji i krajobrazu kulturowego (na obszarach zurbanizowanych);
2. zachowanie lub przywrócenie swobodnego dostępu do wody;
3. kanalizowanie ruchu turystycznego;

ochronę walorów przyrodniczych, zwłaszcza o cechach krajobrazu naturalnego przed zmianą stosunków wodnych, zubożeniem szaty roślinnej, dewastacją powierzchni ziemi.

6. Zagospodarowanie turystyczne gminy

Niewątpliwym atutem gminy Choszczno jest czyste, nieskażone przemysłem ciężkim środowisko. Ukształtowanie terenu stwarza wiele możliwości, zwłaszcza turystyczno-rekreacyjnych. Cała okolica obfituje w małe oczka, ciekł wodne i jeziora. Największym walorem tego terenu jest szlak wodny prowadzący przez trzy jeziora: Klukom, Żeńsko i

Raduń. Połączony kanałami szlak wodny o łącznej długości ponad 10 km i powierzchni 223 ha jest obszarem szczególnie bogatego występowania fauny i flory. Stanowi on szlak wodny doskonały do turystyki kajakowej. Od 1997 r. po jeziorze kursuje płaskodenny statek spacerowy „Wolwega” do przewozu turystów. W samych akwenach oprócz powszechnie egzystujących gatunków ryb, można spotkać również lina, okonia, szczupaka, węgorza i sandacza. Rynnowe ułożenie jezior wpływa na ich malowniczość i piękno. Widoczne są szerokie otwarcia i panoramy widokowe.

Jeziora jednak nie są jedyną atrakcją Choszczna. W mieście znajdują się trzy parki. Dwa z nich mają charakter spacerowo-wypoczynkowy, a trzeci – o pow. 13 ha to park leśny zwany Miejską Górą lub Małpiakiem. Omawiany park wraz z promenadą i plażą tworzy rozległy teren o charakterze spacerowo-wypoczynkowym. W parku leśnym znajduje się amfiteatr, a u podnóża od strony jeziora – kąpielisko z plażą, przystanią żeglarską i kajakową.

Choszczno posiada dwie promenady – jedną wzdłuż jeziora Klukom – o długości ok. 5 km, drugą – Wały Piastowskie usypane w XVIII w., pełniące funkcję fosy okalającej miasto – o długości 600 m. Aby dokładniej poznać tę okolicę pod względem krajobrazowym, trzeba wędrować promenadą nad jeziorem Klukom. Wycieczkę można rozpocząć w okolicy dworca kolejowego, gdzie znajduje się zachodni koniec tego zbiornika wodnego. Idąc nad jeziorem promenadą mija się zarosłe trzciną i sitowiem brzegi. Przy okazji można poobserwować licznie tu bytujące ptactwo wodne: łabędzie, perkozy, kaczki i wiele innych gatunków. Promenada prowadzi przez park, w którym znajduje się dużo starych drzew: potężne topole w obwodzie ponad 3 m, piramidalne dęby o smukłej koronie i inne. Wśród starodrzewia stoi tu urocza kapliczka Matki Boskiej. Przez park przepływa Młyńska Struga wypływająca z jeziora. W jej wodach żyły niegdyś białe amury, sprowadzane z Azji, niszczące zbyt szybko rozrastającą się roślinność wodną. Biegąc wzdłuż brzegu trasa doprowadza nas do przystani wodnej, a dalej do miejskiej plaży i przystani MOSW. Dalej szlak wkracza do zalesionej Miejskiej Góry, gdzie znajduje się amfiteatr. Wędrując dalej dochodzi się do kompleksu sportowo-rekreacyjnego.

Popularność ogólnopolskich imprez cyklicznych, jak: regaty kajakowe „Jesień”, bieg uliczny „Choszczeńska 10”, maraton pływacki na jeziorze Klukom, Kolarskie Kryterium Uliczne o memoriał red. Weissa, świadczy o sporym zainteresowaniu sportem i zdrowym trybem życia mieszkańców gminy.

Na terenie miasta Choszczno znajduje się kryta pływalnia „Wodny Raj”. Otwarcie kompleksu nastąpiło w kwietniu 2000 r. W kompleksie mieszczą się między innymi: basen sportowy,

basen rehabilitacyjny, wanny z hydro masażami, zjeżdżalnia wodna dł. 51,9m. Obiekt jest również doskonale przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Kryta pływalnia doskonale uzupełnia podstawę choszczeńskiej bazy rekreacyjnej.

Czyste jeziora i powietrze to walory, które Choszczno oferuje turystom. Podczas zagospodarowania rekreacyjno-turystycznego władze miasta pomyślały o bazie noclegowej, żywieniowej oraz o obiektach rekreacyjno-sportowych, do których należą: stadion miejski, dwie plaże strzeżone, strzelnica sportowa, Międzyszkolny Ośrodek Sportów Wodnych (kajakarstwo, siłownia, sauna, żeglarstwo), wypożyczalnia sprzętu wodnego na plażach.

Władze miasta mają wiele planów na przyszłość. W trakcie realizacji jest koncepcja budowy prywatnego, 18-dołkowego pola golfowego klasy Championship „Modry Las”, który wraz z hotelem i budynkiem klubowym będzie częścią Choszczeńskiej Osady Turystycznej nad jeziorem Raduń. Ma się ona znajdować wzdłuż północnego brzegu jeziora i będzie zajmować ogółem 200 ha powierzchni. Znajdować się tam będą prywatne zabudowania rekreacyjne, domki do wynajęcia, pole biwakowe, obiekty sportowe, place zabaw dla dzieci, kafejki, galerie, kluby...

W gminie znajduje się tylko jeden oznakowany szlak turystyczny. Jest to szlak zielony, o długości 16,7 km., który prowadzi z Choszczna do Recza. Wędrując przez te okolice można spotkać sarny, jelenie, zające i inną drobną zwierzynę. Trasa ta jest szczególnie ceniona przez miłośników turystyki pieszej.

Istotnym problemem jest brak dobrze rozwiniętej bazy noclegowej w gminie.

Na terenie gminy istnieje tylko jedno gospodarstwo agroturystyczne Rancho „Karino” w Starym Klukomiu. Gospodarstwo proponuje wypoczynek nad malowniczym jeziorem Klukom (noclegi, rekreacyjna jazda konna, przejażdżki bryczką, profesjonalna hipoterapia dla dzieci niepełnosprawnych, zielone szkoły).

7. Obszary zdegradowane

Współczesne procesy urbanizacyjne oraz inne oddziaływanie człowieka na środowisko przyrodnicze powodują negatywne konsekwencje, które pojawiają się w ekosystemach, które wskutek tego w znacznym stopniu odbiegają od swojej pierwotnej postaci. Takie obszary sozologia określa terminem terenów zdegradowanych.

7.1. Wysypiska śmieci

Wysypiska śmieci to konsekwencja działalności człowieka. W krajach wysoko zurbanizowanych proces składowania odpadów odbywa się na specjalnie wyodrębnionych i zagospodarowanych składowiskach, przy jednoczesnej segregacji składowanych materiałów i ich, w jak największym stopniu utylizacji.

Do niedawna powszechnym było twierdzenie, iż odpady produkowane przez ludność wsi nie stwarzają żadnych problemów.

Problem jednak istnieje w odniesieniu do takich odpadów powstających w znacznych ilościach na terenach wiejskich jak złom, gruz po rozbiórkowy, a w ostatnim czasie także masy odpadów z tworzyw sztucznych. Największym problemem są jednak opakowania po zużytych środkach ochrony roślin oraz zużyte baterie i akumulatory pochodzące z maszyn rolniczych.

Obecnie odpady komunalne pochodzące z terenu miasta i gminy składowane są na wysypisku, które jest zlokalizowane w obrębie wsi Stradzewo, w odległości 6 km w kierunku północno-wschodnim od miasta Choszczna.

Ponieważ do niedawna składowisko odpadów znajdowało się na obszarze chronionego krajobrazu (Choszczno – Drawno), zgodnie z rozporządzeniem Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 16.10.2000 r (Nr 5/2000), teren na którym znajduje się wysypisko śmieci został wyłączony z obszaru chronionego krajobrazu.

Budowę wysypiska śmieci rozpoczęto na podstawie Decyzji Zarządu M i G Choszczno z dnia 14.10.1993 r.

Na dzień dzisiejszy jest to nowoczesny obiekt składający się z dwóch kwater. Jego powierzchnia składowiskowa obliczona jest na 150.000 m³ i przystosowana do eksploatacji przez okres 25 lat.

Na wysypisko trafiają odpady z terenu miasta i gminy Choszczno dowożone przez samochody do odbioru śmieci należące do Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o. w Choszcznie. Odpady po przetransportowaniu na wysypisko śmieci poddawane są częściowej selekcji gdzie odzyskiwane jest szkło, tworzywa sztuczne i złom. Odzyskane w ten sposób surowce wtórne składowane są w specjalnie do tego przygotowanych kontenerach gdzie czekają na wywóz do punktów skupu.

Na terenie gminy nie zarejestrowano dzikich wysypisk śmieci.

7.2. Oczyszczalnie ścieków

W 1995 r. wybudowano i oddano do użytku mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków w Choszcznie. Obecnie jej przepustowość jest wykorzystywana w 86%. Obiekt jest wysokosprawną oczyszczalnią zapewniającą wysoki stopień oczyszczania ścieków w zakresie usuwania związków węgla, azotu i fosforu. Proces oczyszczania ścieków sterowany jest komputerowo. Osad nadmierny, po zabiegach odwadniania i higienizacji, wykorzystywany jest do celów rolniczych. Stan techniczno-eksploatacyjny oczyszczalni bez zastrzeżeń. Efektywność pracy oczyszczalni jest dobra, wyniki analityczne ścieków oczyszczonych utrzymują się poniżej parametrów określonych w pozwoleniu wodno prawnym.

Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Stobnica.

W związku z zakładaną kompleksową budową kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Choszczno zajdzie konieczność przyjęcia części ścieków z gminy na oczyszczalnię miejską. Wywoła to konieczność rozbudowy oczyszczalni o następną komorę i budowy urządzeń towarzyszących. Aktualnie UM w Choszcznie podjął działania w celu zwiększenia wykorzystania przepustowości oczyszczalni poprzez skanalizowanie i przyłączenie przyległych miejscowości do oczyszczalni w Choszcznie. W pierwszej kolejności do oczyszczalni ścieków w Choszcznie zostaną podłączone takie miejscowości jak: Smoleń, Raduń, Korytowo.

Gmina Choszczno nie posiada rozwiązanego kompleksowo systemu oczyszczania i odprowadzania ścieków wiejskich. Na terenie gminy funkcjonowały trzy oczyszczalnie ścieków – w Wardyniu, Smoleniu i Korytowie pozostałe po byłych PGR. Oczyszczalnie te od dłuższego już czasu nie pracują, a ze względu na stan techniczny nie nadają się do rozbudowy i modernizacji. Rozpatrywany jest więc system tłoczenia części ścieków z bliżej położonych terenów gminy, do oczyszczalni miejskiej oraz system oczyszczalni mniejszych, grupujących wydzielone miejscowości, z których ścieki tłoczone będą rurociągami tłocznymi do tych oczyszczalni.

Informacje uzyskane na podstawie danych UM i G Choszczno.

7.3. Kopalnie, żwirownie

Na terenie gminy Choszczno nie stwierdzono występowania żadnych kopalni.

Na obszarze gminy zinwentaryzowano tereny poeksploatacyjne żwiru w obrębie miejscowości Kolonia Sławęcín, Rzecko, Korytowo, Raduń.

Wszystkie wyrobiska są od dłuższego czasu nieczynne.

8. Zagrożenia dla przyrody nieożywionej i krajobrazu

Zagrożenia dla przyrody nieożywionej i krajobrazu wynikają z procesów urbanizacyjnych oraz antropogenicznej presji na środowisko przyrodnicze. Gmina Choszczno charakteryzuje się stosunkowo mało przekształconym środowiskiem w kierunku zmian negatywnych. Podstawowymi zagrożeniami na terenie gminy są:

- degradacja środowiska naturalnego;
- zaniedbane obejścia psują walory estetyczne wsi;
- zaśmiecanie terenów uprawowych, lasów, parków;
- samowolna wycinka starych drzew w parkach;
- zaniedbanie agrotechniki spowodowało częściowo degradację gleb;
- zły stan techniczny dróg, brak środków na remonty i modernizację;
- zły stan techniczny urządzeń melioracyjnych;
- zagrożeniem dla jezior są spływy zanieczyszczeń pochodzących z chemizacji produkcji roślinnej bezpośrednio z wodami opadowymi lub przez rowy melioracyjne;
- brak świadomości ekologicznej wśród mieszkańców gminy (obszary wiejskie);
- słaby stan techniczny obiektów zabytkowych, brak należytej opieki nad nimi i dbałości o dobra kulturowe;
- zbyt powolna modernizacja i restrukturyzacja wsi i rolnictwa;
- brak utylizacji odpadów;
- brak kanalizacji na terenach wiejskich;
- niedostateczna infrastruktura turystyczna;
- zła lokalizacja obiektów zniekształcających panoramy i zakłócających ekspozycję;
- nadmierne przekształcanie strefy brzegowej akwenów;
- wycinanie samowolne zadrzewień przydrożnych;
- przekształcanie stref pełniących funkcję korytarzy ekologicznych (wprowadzanie zabudowy kubaturowej, gradzenia);

9. Podsumowanie i wnioski

Ogromny wpływ na procesy zachodzące w biosferze wywiera obecnie człowiek, rozwijając w szybkim tempie przemysł, komunikację, intensyfikując gospodarkę rolną, przyspieszając wykorzystanie zasobów naturalnych naszej planety. Zanieczyszczenia przemysłowe, komunikacyjne i komunalne prowadzą do niszczenia terenów zielonych, lasów, zanieczyszczenia powietrza, wody.

Niewątpliwym atutem gminy Choszczno jest czyste, nieskażone przemysłem ciężkim środowisko. Obszar gminy to rejony atrakcyjne dla czynnego i biernego wypoczynku. Różnorodność form krajobrazowych i różnorodność przyrody sprawia, że każdy zakątek ma inną specyfikę i wywołuje inny nastrój. Czyste powietrze, lasy, jeziora, bogata flora i fauna dają możliwość znalezienia odpowiedniego miejsca zarówno amatorom błęgiego lenistwa, jak i tym, których pasjonują sporty wodne i długie wędrówki.

Gmina Choszczno posiada korzystne warunki do rozwoju turystyki, która powinna się rozwijać w sposób zrównoważony, zharmonizowany ze środowiskiem naturalnym

V. UWARUNKOWANIA OCHRONY PRZYRODY

Uwarunkowania ochrony przyrody tworzą splot elementów, na które składają się m.in.: sytuacja społeczno-gospodarcza, wymagania formalno prawne oraz stwierdzony stan środowiska przyrodniczego w mieście. Przedstawione w niniejszym opracowaniu wyniki inwentaryzacji przyrodniczej pozwalają wskazać na uwarunkowania związane ze środowiskiem przyrodniczym.

Na skutek przemian polityczno gospodarczych w ostatnich latach w naszym kraju bardzo zmienił się obraz gospodarki rolnej. Wpłynęło to w znaczący sposób na obraz szaty roślinnej w gminie. Użytki zielone obecnie nie są wykorzystywane w tak intensywny sposób, jak miało to miejsce jeszcze kilka lat temu. Są to najczęściej obszary torfowisk niskich, pocięte gęstą siecią rowów melioracyjnych i kanałów odprowadzających wodę, które stopniowo zarastają i przestają spełniać swoją rolę. Łąki i pastwiska ulegają samorzutnej sukcesji roślin przekształcających znacznie fizjonomię tego obszaru. Na terenach nie użytkowanych można uznać za słusne zaniechanie konserwacji urządzeń melioracyjnych, gdyż ogranicza to straty wody, tak potrzebnej w krajobrazie. Jednakże ograniczenie użytkowania łąkarskiego powoduje zanikanie półkulturowych zespołów roślinnych, które były miejscem występowania cennych gatunków roślin, np. storczyków łąkowych. W rozległych zatorfionych dolinach rozprzestrzeniają się ziołorośla i łożowiska, co prowadzi do unifikacji roślinności, kosztem jej różnorodności.

Powierzchnia gminy została zwaloryzowana pod kątem występowania chronionych, zagrożonych, rzadko spotykanych i wyróżniających lokalny krajobraz przedstawicieli flory i fauny oraz zbiorowisk roślinnych i ekosystemów. Obszary o najwyższych walorach zaproponowane zostały do objęcia ochroną prawną.

Wszystkie zaproponowane do ochrony obiekty wymagają opracowania dokumentacji, a następnie zatwierdzenia przez odpowiedni organ (ministra, wojewodę lub Radę Miasta). W rozporządzeniach powołujących obiekty określone powinny zostać szczegółowe wytyczne konserwatorskie wymienione dla każdego z obszarów.

1. Obszary i obiekty cenne pod względem przyrodniczym

1.1. Istniejące obszary i obiekty chronione

W gminie Choszczno istnieją 2 chronione obiekty przestrzenne powołane na podstawie ustawy ochronie przyrody:

- **2 obszary chronionego krajobrazu**

Do obiektów punktowych należy zaliczyć **39 pomników przyrody**.

1.1.1. Obszar chronionego krajobrazu

Na obszarze gminy Choszczno położone są częściowo dwa obszary chronionego krajobrazu: „Choszczno – Drawno” i „Bierzwnik”: jednak ich przełożenie na rzeczywistą ochronę przyrody jest niewielkie. Obecnie obowiązujące zakazy dotyczą jedynie inwestycji szkodliwych dla środowiska oraz hodowli bezściółowej.

OCHK to wielkopowierzchniowa forma ochrony, wprowadzona w miejscach o wysokich walorach krajobrazowych i zachowanych różnorodnych ekosystemach. Ustanowienie OCHK nie wyklucza działalności człowieka na obszarze chronionym, jednakże musi być ona uwarunkowana potrzebami przyrody. Należy podkreślić, że jest to bardzo korzystne dla człowieka i przyrody rozwiązanie umożliwiające zachowanie walorów krajobrazowych i środowiskowych chronionego terenu i tym samym stanowiąc o jego ciągłej atrakcyjności.

Celem obszarów chronionego krajobrazu jest:

- zatrzymanie procesu degradacji środowiska i zachowanie równowagi ekologicznej,
- utrzymanie dotychczasowych wartości krajobrazu naturalnego i kulturowego,
- tworzenie osłony dla obszarów o surowszych rygorach ochrony,
- wypracowanie racjonalnych zasad turystycznego wykorzystania obszaru,
- ochrona obszarów stanowiących część systemu ekologicznego.

Zastanawiając się nad koncepcją ochrony najcenniejszych faunistycznie terenów w gminie Choszczno, doszliśmy do wniosku, że na terenach cennych faunistycznie w granicach obszarów chronionego krajobrazu będziemy ograniczać planowanie innych form ochrony przyrody, starając się zaproponować taką modyfikację zestawu zakazów dla OCHK i takie zapisy do studium i do planu zagospodarowania przestrzennego, by zabezpieczyć wartości faunistyczne. Jest to możliwe, ponieważ fauna Choszczna związana jest z siedliskami przekształconymi przez człowieka, integralnie związanymi z typem gospodarowania. Nie występują tu siedliska naturalne i nie zdegradowane, wymagające ochrony ścisłej. Opisując istniejące obszary chronionego krajobrazu zaproponowaliśmy listy zakazów zgodne z obecnie obowiązującą ustawą o ochronie przyrody i niezbędne naszym zdaniem zapisy do studium i ewentualnego planu zagospodarowania przestrzennego.

Tabela V-1. Obszary chronionego krajobrazu istniejące w gminie Choszczno.

Forma ochrony i nazwa	Obszar chronionego krajobrazu "Choszczno - Drawno"
Symbol na mapie 1:25 000	OChK - D CY 2-11
Podstawa prawna	Rozporządzenie Nr 12 Wojewody Gorzowskiego z 24.11.1998 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa gorzowskiego (Dziennik Urzędowy woj. gorzowskiego Nr 20, poz.266).
Lokalizacja	Obszar obejmuje 22516 ha w gminach Choszczno, Recz i Drawno. W jego granicach leży północna część gminy Choszczno obejmująca dolinę Iny i Stobnicy o powierzchni około 4660 ha. Do obszaru należy teren pomiędzy północną granicą gminy przebiegającą wzdłuż Iny i Stobnicy a położonymi od południa miejscowościami Piasecznik, Radaczewo, Stradzewo, Radlice i Rzeczeki.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona wartości przyrodniczych i wypoczynkowo – rekreacyjnych
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Obiekt obejmuje południową część korytarza ekologicznego o roli krajowej, jakim jest dolina Iny, w jego skład wchodzi także lokalne korytarze - dolina Stobnicy oraz Wardynki. Do Iny dopływa szereg bezimiennych cieków o charakterze potoków górskich. Użytkowane w większości ekstensywnie łąki nadrzeczne tworzą doskonałe siedlisko dla gatunków, takich jak derkacz (koncentracje najwyższe w gminie Choszczno), bocian biały, bąk (na stawach w dolinie Iny). W granicach obiektu leżą położone na stoku dolin rzecznych lasy i zadrzewienia (będące ostoją takich gatunków jak orlik krzykliwy i bocian czarny) oraz stanowiące osłonę wąwozów i obszarów erozyjnych z wypływami źródeł. Cały obiekt odznacza się wysokimi walorami krajobrazowymi.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych i ponadregionalnych
Dyrektywa siedliskowa	Obiekt jest proponowany do włączenia do sieci Natura 2000. Gatunki z załącznika 2 Dyrektywy, stwierdzone w trakcie inwentaryzacji: bóbr, wydra, kumak nizinny, minóg rzeczny, minóg strumieniowy, głowacz białołętwy.
Dyrektywa ptasia	Obiekt nie jest proponowany do włączenia do sieci Natura 2000. Gatunki z załącznika 1 Dyrektywy, stwierdzone w trakcie inwentaryzacji w granicach obiektu na terenie gminy Choszczno: gatunki lęgowe - bąk, bocian biały, błotniak stawowy, orlik krzykliwy, derkacz, żuraw, zimorodek, dzięcioł czarny, muchołówka mała, gąsiorek, do gatunków prawdopodobnie lęgowych występuje - bocian czarny i kania rdzawa, natomiast do przelotnych - bielika.
Konwencja Berneńska	Na terenie obiektu występuje powyżej stu gatunków z załącznika II Konwencji (gatunki ściśle chronione). Zostały one opisane w rozdziale III Tab. 3.
Konwencja Ramsarska	Obiekt nie jest i nie projektuje się go jako obszaru podlegającego tej konwencji.
Zagrożenia	Zainwestowanie i zabudowa otwartego krajobrazu polno – leśnego, zalesianie łąk, zmiany stosunków wodnych – melioracje i regulacja w dolinach rzecznych, intensyfikacja rolnictwa w dolinie Iny, sukcesja na nie użytkowanych łąkach

<p>Wskazania konserwatorskie i planistyczne</p>	<p>Dla OCHK Choszczno Drawno wprowadzono zakazy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. lokalizowania zakładów przemysłowych lub innych inwestycji uciążliwych dla środowiska powodujących zniekształcenia środowiska, gleby wody, powietrza i roślinności 2. lokalizowania ferm zwierzęcych o technologii bezściółkowej" <p>W obecnych realiach prawnych oraz w stosunku do roli jaką obszar ten pełni w odniesieniu do przyrody są to zakazy niewystarczające. W obecnie obowiązującej ustawie o ochronie przyrody obszar chronionego krajobrazu jest terenem chronionym ze względu na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wyróżniające się krajobrazowo tereny o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe w szczególności ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem, lub 2) istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne. <p>Obszar Choszczno - Drawno znakomicie nadaje się do wypełnienia zadania 2) z powyższego artykułu ustawy, mimo iż został utworzony dla innych celów i w innych realiach prawnych. Rozciąga się jednak wzdłuż korytarza ekologicznego o randze krajowej na terenie dwóch gmin Choszczno i Recz. W związku z tym należy dostosować sytuację prawną tego obiektu do pełnienia roli ochronnej w stosunku do korytarza ekologicznego poprzez wprowadzenie odpowiednich zakazów z listy art. 26a ustawy o ochronie przyrody. Proponujemy wprowadzenie następujących zakazów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) lokalizowania nowych obiektów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska 2) lokalizacji budownictwa lotniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, 3) utrzymywania otwartych rowów i zbiorników ściekowych, 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeśli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej, 5) likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodnoblotnych, 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych, 7) lokalizacji ośrodków chowu, hodowli - postługujących się metodą bezściółkową, 8) organizowania rajdów motorowych i samochodowych oraz pokazów lotów akrobacyjnych, 9) likwidowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, 10) umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, tarlisk i złożonej ikry, ptasich gniazd oraz wybierania jaj, 11) wydobywania skał, minerałów, torfu oraz niszczenia gleby. <p>Jednocześnie w studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego gminy oraz w ewentualnych planach zagospodarowania przestrzennego sporządzanych dla tego obszaru należy zawrzeć następujące ustalenia:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) łąki w dolinie Iny wraz ze skarpą powinny być zdefiniowane jako teren rolny z zakazem zabudowy 2) na terenie łąk w dolinie Iny powinno ograniczyć się możliwość zalesiania do małych (najwyżej kilkuhektarowych), nie stykających się ze sobą kompleksów.
<p>Uwagi</p>	<p>Obiekt nie posiada planu ochrony i autorzy niniejszego opracowania nie widzą potrzeby opracowywania planu ochrony ani planu zagospodarowania przestrzennego dla całego obiektu. Autorzy Waloryzacji przyrodniczej gminy Suchań proponują poszerzenie granicy obszaru chronionego krajobrazu.</p>

Forma ochrony i nazwa	Obszar chronionego krajobrazu "Bierzwnik"
Symbol na mapie 1:25 000	OChK - F <i>R,AC 11-17</i>
Podstawa prawna	Rozporządzenie Nr 12 Wojewody Gorzowskiego z 24.11.1998 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa gorzowskiego (Dziennik Urzędowy woj. gorzowskiego Nr 20, poz.266).
Lokalizacja	Obszar obejmuje 30634 ha w gminach Choszczno, Bierzwnik i Drawno. W jego granicach leży południowo - wschodnia część gminy Choszczno o powierzchni około 3560 ha. Obszar w granicach gminy występuje w dwóch fragmentach: - zachodni - wokół jeziora Raduń - wschodni - pomiędzy Korytowem, Rzeckiem, a Kołkami
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona wartości przyrodniczych i wypoczynkowo – rekreacyjnych
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Obiekt obejmuje fragmenty gminy Choszczno o najbardziej urozmaiconej rzeźbie morenowej z niewielkimi jeziorami, terenami podmokłymi i z mozaiką niewielkich kompleksów leśnych. Jest to ostoja takich rzadkich gatunków jak kania ruda i bocian czarny. Fragment wschodni obszaru jest najlepszą w gminie ostoją płazów (zwłaszcza kumaka nizinnego) oraz zwierzyny łownej głównie jeleni i sarn. Przez obiekt przebiega korytarz ekologiczny o randze lokalnej wzdłuż doliny Wardynki z licznymi torfowiskami źródłkowymi i innymi torfowiskami niskimi.. Na stromych zboczach pagórków występuje roślinność ciepłolubna. Cały obiekt odznacza się wysokimi walorami krajobrazowymi.
Ocena walorów	Obiekt o walorach regionalnych i ponadregionalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Obiekt nie jest proponowany do włączenia do sieci Natura 2000. Gatunki z załącznika 2 Dyrektywy, stwierdzone w trakcie inwentaryzacji: wydra, kumak nizinny, traszka grzebieniasta.
Dyrektywa ptasia	Obiekt nie jest proponowany do włączenia do sieci Natura 2000. Gatunki z załącznika 1 Dyrektywy, stwierdzone w trakcie inwentaryzacji w granicach obiektu na terenie gminy Choszczno: gatunki lęgowe - bąk, bocian biały, błotniak stawowy, derkacz, żuraw, zimorodek, dzięcioł czarny, dzięcioł zielony, muchołówka mała, gąsiorek, do gatunków prawdopodobnie lęgowych występuje - bocian czarny i kania ruda.
Konwencja Berneńska	Na terenie obiektu występuje powyżej stu gatunków zwierząt z załącznika II Konwencji (gatunki ściśle chronione). Zostały one opisane w rozdziale III Tab. 3.
Konwencja Ramsarska	Obiekt nie jest i nie projektuje się go jako obszaru podlegającego tej konwencji.
Zagrożenia	Zainwestowanie i zabudowa otwartego krajobrazu polno – leśnego, zalesianie łąk, zmiany stosunków wodnych – melioracje i regulacja w dolinach rzecznych, intensyfikacja rolnictwa w dolinie Iny, sukcesja na nie użytkowanych łąkach.

<p>Wskazania konserwatorskie i planistyczne</p>	<p>Dla OCHK Bierzwnik wprowadzono zakazy:</p> <p>"1. lokalizowania zakładów przemysłowych lub innych inwestycji uciążliwych dla środowiska powodujących zniekształcenia środowiska, gleby wody, powietrza i roślinności</p> <p>2. lokalizowania ferm zwierzęcych o technologii bezściółkowej"</p> <p>W obecnych realiach prawnych oraz w stosunku do roli jaką obszar ten pełni w odniesieniu do przyrody są to zakazy niewystarczające. W obecnie obowiązującej ustawie o ochronie przyrody obszar chronionego krajobrazu jest terenem chronionym ze względu na:</p> <p>1) wyróżniające się krajobrazowo tereny o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe w szczególności ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem, lub</p> <p>2) istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne.</p> <p>Obszar Bierzwnik znakomicie nadaje się do wypełnienia zadania 1) i częściowo 2). W związku z tym należy dostosować sytuację prawną tego obiektu do pełnionej w odniesieniu do przyrody roli, poprzez wprowadzenie odpowiednich zakazów z listy art. 26a ustawy o ochronie przyrody. Proponujemy wprowadzenie następujących zakazów:</p> <p>1) lokalizowania nowych obiektów zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów o ochronie środowiska</p> <p>2) lokalizacji budownictwa lotniskowego poza miejscami wyznaczonymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,</p> <p>3) utrzymywania otwartych rowów i zbiorników ściekowych,</p> <p>4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeśli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej,</p> <p>5) likwidowania małych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodnobłotnych,</p> <p>6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,</p> <p>7) lokalizacji ośrodków chowu, hodowli - posługujących się metodą bezściółkową,</p> <p>8) organizowania rajdów motorowych i samochodowych oraz pokazów lotów akrobacyjnych,</p> <p>9) likwidowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych,</p> <p>10) umyślnego zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, tarłisk i złożonej ikry, ptasich gniazd oraz wybierania jaj,</p> <p>11) wydobywania skał, minerałów, torfu oraz niszczenia gleby.</p> <p>Jednocześnie w studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego gminy oraz w planach zagospodarowania przestrzennego sporządzanych dla tego obszaru należy zawrzeć następujące ustalenia:</p> <p>1) zakaz zabudowy w pasach co najmniej 100 m od brzegów zbiorników wodnych</p> <p>2) w dolinie Wardynki zakaz budowy budowli wodnych, stanowiących bariery ekologiczne</p> <p>3) bezwzględny zakaz usuwania zadrzewień nadwodnych i ich uparkowania (dotyczy to zwłaszcza skarpy jeziora Raduń, nad którym zaprojektowano osiedle rekreacyjne i pola golfowe), dojścia do jeziora muszą pozostać ogólnodostępne i nie naruszające konfiguracji skarpy (a zwłaszcza źródlisk).</p>
--	--

Uwagi	<p>Obiekt nie posiada planu ochrony i autorzy niniejszego opracowania nie widzą potrzeby opracowywania planu ochrony ani planu zagospodarowania przestrzennego dla całego obiektu.</p> <p>Autorzy Waloryzacji przyrodniczej gminy Krzęcin proponują poszerzenie granicy obszaru chronionego krajobrazu.</p>
--------------	---

1.1.2. Pomniki przyrody

W gminie Choszczno dotychczas ustanowiono pomnikami przyrody **39 obiektów**. Są to drzewa pojedyncze i w grupach. 9 z tych pomników zlokalizowane są w samym Choszcznie w parkach i cmentarzach, pozostałe zaś - w lasach na terenie Nadleśnictwa Choszczno oraz w innych mniejszych miejscowościach gminy.

Tabela V-2. **Istniejące pomniki przyrody w gminie Choszczno***

Numer na mapie 1:25000	Lokalizacja	Opis obiektu	Uwagi
1.	Radaczewo - droga gruntowa od strony południowej wsi	9 dębów szypułkowych forma stożkowa o obw. 168 do 385 cm	UW Gorzów Wielkopolski Wydział GWOŚ 7141 dn. 07.09.1983
2.	Piasecznik - posesja parafii obok kościoła	dąb szypułkowy o obw. 428 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
3.	Sławęcín – park pałacowy	platan klonolistny o obw. 425 cm	UW Gorzów Wielkopolski Wydział GWOŚ 7141 dn. 07.09.1983
4.	Sławęcín – park pałacowy	dąb szypułkowy o obw. 420 cm	UW Gorzów Wielkopolski Wydział GWOŚ 7141 dn. 26.05.1983
5.	Sławęcín – park pałacowy	modrzew europejski o obw. 296 cm	UW Gorzów Wielkopolski Wydział GWOŚ 7141 dn. 26.05.1983
6.	Radaczewo – działka zabudowana obok domu zarządcy folwarku	dąb szypułkowy o obw. 585 cm	PWRN Szczecin nr orzec. 100/61
7.	Radaczewo – park pałacowy	2 buki zwyczajne o obw. 408 i 440 cm	UW Gorzów Wielkopolski Wydział GWOŚ 7141 dn. 07.09.1983
8.	Radaczewo – park pałacowy	3 dęby szypułkowe forma stożkowata o obw. 295 do 600 cm 2 buki zwyczajne o obw. 360 do 405 cm	UW Gorzów Wielkopolski Wydział GWOŚ 7141 dn. 07.09.1983

		1 dąb szypułkowy o obw. 440 cm	
9.	Sławęcín – Nadl. Choszczno obręb Choszczno L-ctwo Sławęcín oddz. 750 i	2 dęby szypułkowe o obw. 370 i 340 cm	UW Gorzów Wielkopolski Wydział GWOŚ 7141 dn. 07.09.1983
10.	Stradzewo – park pałacowy	lipa drobnolistna o obw. 552 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
11.	Stradzewo – park pałacowy	dąb szypułkowy o obw. 400 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
12.	Stradzewo – park pałacowy	5 modrzewi europejskich o obw. 237 do 305 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
13.	Stradzewo – park pałacowy	cyprysik groszkowy o obw. 240 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
14.	Stradzewo – park pałacowy	Cis pospolity o obw. 260 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
15.	Stradzewo – park pałacowy	Lipa drobnolistna o obw. 440 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
16.	Stradzewo – park pałacowy	Klon zwyczajny o obw. 360 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
17.	Stradzewo – park pałacowy	Buk zwyczajny o obw. 355 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
18.	Sławęcín – Nadleśnictwo Choszczno Obręb Choszczno Leśnictwo Sławęcín Oddz. 751 k	2 dęby szypułkowe o obw. 450 i 480 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/83 [Dz. Nr 17 poz. 110]
19.	Sławęcín – Nadleśnictwo Choszczno Obręb Choszczno Leśnictwo Sławęcín Oddz.751 m	2 dęby szypułkowe o obw. 250 i 300 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/83 [Dz. Nr 17 poz. 110]
20.	Chelpa – na skraju drogi	Lipa drobnolistna o obw. 500 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
21.	Radlice - przy drodze	3 dęby szypułkowe o obw. 480 do 570 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
22.	Radlice – park zabytkowy	Dąb szypułkowy o obw. 460 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
23.	Roztocze – park zabytkowy	Dąb szypułkowy o obw. 351 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
24.	Roztocze – park zabytkowy	Lipa drobnolistna o obw. 385 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
25.	Suliszewo – skrzyżowanie ulic; Zwycięstwa i Zielonej	Dąb szypułkowy o obw. 430 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 2/90 [Dz. Nr 27 poz.229]

26.	Rzecko – ulica Wolności – posesja kościoła	2 jesiony wyniosłe o obw. 173 do 220 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 2/90 [Dz. Nr 27 poz229]
27.	Rzecko – ulica Kościuszki obok byłej szkoły	Klon zwyczajny o obw. 340 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 2/90 [Dz. Nr 27 poz229]
28.	Miasto Choszczno – cmentarz komunalny	Dąb szypułkowy o obw. 447 cm	UW Gorzów Wielkopolski Wydział GWOŚ 7140 Dn 17. 09.1982
29.	Miasto Choszczno – Park Moniuszki	3 dęby szypułkowe o obw. 355 do 438 cm	UW Gorzów Wielkopolski Wydział GWOŚ 7140 Dn 07 09.1983
30.	Miasto Choszczno – ulica Władysława Jagiełły na niewielkim kopcu	lipa drobnolistna o obw. 706 cm	PWRN Szczecin orzec. nr 13/54
31.	Miasto Choszczno – ulica Piastowska – wał	2 dęby szypułkowe o obw. 355 i 380 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 2/90 [Dz. Nr 27 poz229]
32.	Miasto Choszczno – ulica Władysława Jagiełły	wiąz szypułkowy o obw. 443 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 2/90 [Dz. Nr 27 poz229]
33.	Miasto Choszczno – park Przyjeziorny	dąb szypułkowy o obw. 377 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 2/90 [Dz. Nr 27 poz229]
34.	Miasto Choszczno – park Miejski Górka	2 topole czarne o obw. 322 i 347 cm	PWRN Szczecin orzec. nr 100/61
35.	Miasto Choszczno – park Miejski Górka	cyprysik nutkajski o obw. 140 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 2/90 [Dz. Nr 27 poz229]
36.	Miasto Choszczno – park Miejski Górka	buk zwyczajny o obw. 330 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 2/90 [Dz. Nr 27 poz229]
37.	Miasto Choszczno – na obrzeżu Jeziora Żeńsko	dąb szypułowy o obw. 355 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 2/90 [Dz. Nr 27 poz229]
38.	Korytowo – park pałacowy	dąb szypułkowy forma stożkowa o obw. 395 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]
39.	Stary Klukom – park folwarczny	2 dęby szypułkowe o obw. 450 i 706 cm	Dz. U. Woj. Gorz. nr 28/91 [Dz. Nr 17 poz. 110]

* w2001 roku Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie przeprowadziło weryfikację pomników przyrody powiatu Choszczeńskiego. Dane dotyczące opisów pomników uwzględniają aktualne wyniki wspomnianej weryfikacji.

Wskazania konserwatorskie:

- należy na bieżąco kontrolować stan pomników i w razie potrzeby przeprowadzić fachowe zabiegi konserwatorskie.

1.2. Obszary i obiekty przewidziane do ochrony

Zaprezentowany poniżej katalog **przewidzianych do ochrony** obiektów chronionych opracowany został na podstawie wstępnego rozpoznania terenowego. Stąd zarówno stan zasobów przyrodniczych, zasięg terytorialny i proponowana forma ochrony obiektów powinny zostać zweryfikowane przed podjęciem kroków legislacyjnych, poprzez wykonanie indywidualnych dokumentacji obiektów.

Obszary i obiekty na terenie gminy zasługujące na prawną ochronę i powołanie na podstawie ustawy o ochronie przyrody podzielić można na następujące grupy:

- **rezerваты przyrody,**
- **zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,**
- **użytki ekologiczne,**
- **pomniki przyrody,**
- **strefy rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych.**

Wszystkie zaproponowane do ochrony obiekty wymagają opracowania dokumentacji według wymogów prawnych, a następnie zatwierdzenia przez odpowiedni organ (Wojewodę lub Radę Gminy). W rozporządzeniach powołujących obiekty określone powinny zostać szczegółowe wytyczne konserwatorskie gwarantujące zachowanie walorów przyrodniczych tych obszarów.

Do czasu powołania powierzchniowych form ochrony należy w planach zagospodarowania i Studium (...) zapisać odnośnie tych obszarów zakaz zmiany form użytkowania gruntów i w miarę możliwości wskazania konserwatorskie wymienione dla każdego z obszarów. Odnośnie terenów zaproponowanych do włączenia do użytków ekologicznych należy także wprowadzić zakaz prywatyzacji gruntów państwowych lub innych nieprywatnych.

1.2.1. Rezerваты przyrody

Przeprowadzona analiza obszarowa wskazała celowość i konieczność utworzenia trzech rezerwatów przyrody.

Tabela V-3. Wykaz przewidzianych do ochrony rezerwatów przyrody gminy Choszczno.

Proponowana forma ochrony i nazwa	Rezerwat przyrody "Łęg koło Sławęcina"
--	---

Symbol na mapie 1:25 000	R - 1 <i>IK 1-5</i>
Lokalizacja	Na zachód od miejscowości Sławęcín i na południe od Radaczewa do doliny Iny.
Przedmiot i cel ochrony	Rezerwat częściowy, krajobrazów ekologicznych / biokompleksów naturalnych i półnaturalnych. Ochrona naturalnego kompleksu leśnego i układu biotopów w dolinie małego ciekú.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Żyzny łąg z bogatą florą w dolinie czystego strumienia. Bogaty drzewostan z licznymi pomnikowymi dębami, wiązami i jesionami. Liczne populacje roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: m.in. kozłek bżowy, kruszyna pospolita, czworolist pospolity, jaskier różnolistny.
Ocena walorów	Regionalna
Dyrektywa siedliskowa	Lasy nadrzeczne z olszą czarną i jesionem wyniosłym. Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski
Zagrożenia	Obiekt położony w sąsiedztwie wsi. Przejawy dewastacji: wysypywanie odpadów, wycinanie drzew.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	W celu zapewnienia integralności obiektu konieczne przejęcie fragmentu w sąsiedztwie Radaczewa z rąk innych użytkowników i przekazanie pod zarząđ państwowy (Nadleśnictwo Choszczno).
Uwagi	Obiekt w obrębie OCHK - D

Proponowana forma ochrony i nazwa	Rezerwat przyrody "Dolina Wardynki"
Symbol na mapie 1:25 000	R - 2 <i>SY 8-13</i>
Lokalizacja	Od miejscowości Korytowo do Radlic.
Przedmiot i cel ochrony	Rezerwat częściowy, krajobrazów ekologicznych/biokompleksów naturalnych i półnaturalnych. Ochrona naturalnego kompleksu leśnego i układu biotopów w dolinie małego ciekú.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Kompleks olsów źródliskowych, łągów, porzuconych łąk o dużych skłonnościach do unaturalniania się. Interesująca flora związana z siedliskami źródliskowymi: porzeczka czarna, trędownik oskrzydłony, rzeżuch gorzka, olsza szara, kłosówka

	miękka.
Ocena walorów	Regionalna
Dyrektywa siedliskowa	Lasy nadrzeczne z olszą czarną i jesionem wyniosłym
Dyrektywa ptasia	nie dotyczy
Konwencja Berneńska	nie dotyczy
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski
Zagrożenia	Obiekt położony w sąsiedztwie wsi. Przejawy dewastacji: wysypywanie odpadów, wycinanie drzew. Odwodnione torfowisko źródłiskowe k. Rzecka.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Konieczne usunięcie odpadów i gruzu oraz ograniczenie ekspansji stawów rybnych w dolinie Wardynki.
Uwagi	Obiekt znajduje się w obrębie OCHK - D i OCHK -F

Proponowana forma ochrony i nazwa	Rezerwat przyrody "Mszar Bonin"
Symbol na mapie 1:25 000	R - 3 IK 9-10
Lokalizacja	W sąsiedztwie miejscowości Bonin
Przedmiot i cel ochrony	Rezerwat częściowy, florystyczny, roślin zielnych i krzewinek. Ochrona żywego torfowiska, bogatej flory gatunków chronionych i rzadkich oraz cennych zbiorowisk roślinnych
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Rozległe torfowisko mszarne w pierwotnie bezodpływowym, śródleśnym, zagłębieniu. Środkowa część zdradza objawy lekkiego przesuszenia. Mszar dywanowy z torfowcem magellańskim, mszar z turzycą bagienną, stadia inicjalne boru bagiennego. Bogate populacje roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: modrzewnica zwyczajna, turzyca nitkowana, turzyca dzióbkowata, turzyca bagienna, rosiczka okrągłolistna, wełnianka wąskolistna, wełnianka pochwowata, kruszyna pospolita, przygielka biała, bagnica trofowa, żurawina błotna. Mszaki: <i>Aulacomnium palustre</i> , <i>Pleurozium schreberi</i> , <i>Sphagnum recurvum</i> , <i>Sph. magellanicum</i> .
Ocena walorów	Regionalna
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska. Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000.
Dyrektywa ptasia	Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000. Stwierdzono gatunki z Załącznika

	I Dyrektywy: bocian czarny, żuraw
Konwencja Berneńska	Gatunki z Załącznika II Konwencji: myszołów zwyczajny, żuraw, brodziec samotny, bocian czarny, żaba moczarowa
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski
Zagrożenia	Obiekt zdradzający objawy częściowego przesuszenia w części środkowej.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Wskazana finezyjna gospodarka leśna na terenach otaczających. Konieczne zablokowanie odpływu w części wschodniej.

1.2.2. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe to powierzchniowa forma przewidziana w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, dla zachowania jego wartości estetycznych. W praktyce, z powodu problemów wynikających z niezgodności formalnej zapisów ustawy o ochronie przyrody z zasadami obowiązującymi w LP (uniemożliwiających tworzenie użytków ekologicznych na wydzieleniach zajmowanych przez drzewostany), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe często proponowane są w celu zachowania walorów przyrodniczych lasów, które nie kwalifikują się do ochrony rezerwatowej.

ZPK może utworzyć wojewoda, bądź władze gminy. Dotychczas w gminie Choszczno nie istnieje żaden obiekt. W wyniku przeprowadzonej waloryzacji przyrodniczej zaproponowano utworzenie pięciu zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

Tabela V-4. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe przewidziane w gminie Choszczno.

Proponowana forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy "Sławęcin"
Symbol na mapie 1:25 000	ZPK - 1 <i>KO 5-6</i>
Lokalizacja	W sąsiedztwie miejscowości Sławęcin oraz obejmuje jez. Piasecznik.
Przedmiot i cel ochrony	Zachowanie jeziora, przyległych torfowisk i bagiennych lasów z roślinnością wodną i torfowiskową.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Rozległy kompleks jezior, torfowisk, bagiennych i mezofilnych lasów w rynn timerodowcowej. Interesujący krajobraz polodowcowy. Liczne populacje roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: m.in. pięciornik błotny, okrężnica bagienna,

	konwalia majowa, czermień błotna,, turzycyca najeżona,, szparag lekarski,, marzanka wonna,, fiołek błotny, żankiel zwyczajny, grażel żółty, grzybienie białe, kruszyna pospolita,, porzeczka czarna, kruszczyk szerokolistny, kalina koralowa, topola czarna, mszaki: <i>Sphagnum fimbriatum</i> , <i>Sphagnum squarrosum</i> .
Ocena walorów	Lokalna
Dyrektywa siedliskowa	Naturalne jeziora eutroficzne. Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000.
Dyrektywa ptasia	Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000. Stwierdzono gatunki a Załącznika I Dyrektywy: czernica, bąk, błotniak stawowy, żuraw
Konwencja Berneńska	Stwierdzono gatunki a Załącznika 2 Konwencji: bąk, błotniak stawowy, żuraw, trzciniak
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski
Zagrożenia	Obiekt położony w sąsiedztwie wsi. Przejawy dewastacji, jezioro w rękach prywatnych – zabudowa rekreacyjna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Konieczność opracowania programu użytkowania zbiorowisk leśnych w sąsiedztwie jeziora (lasy ochronne) oraz uzgodnienie zasad gospodarki rybackiej z dzierżawcą jeziora.
Uwagi	Obiekt częściowo w obrębie OCHK - D

Proponowana forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy "Dolina Stobnicy"
Symbol na mapie 1:25 000	ZPK - 2 PT 5-8
Lokalizacja	W sąsiedztwie miejscowości Stradzewo. Na granicy gminy, częściowo w gm. Recz.
Przedmiot i cel ochrony	Zachowanie kompleksu krajobrazowego z roślinnością wodną, bagiennych lasów, źródlisk i stanowiskami roślin.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Ujęciowy odcinek doliny Stobicy do doliny Iny, łągi, porzucone łąki, lasy zboczowe, źródlika, wąwozy, pozostałości starego młyna. Bogata flora: roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: m.in. świerżabek bulwiasty, fiołek błotny, turzycyca tunikowa, zachyłka trójkątna, konwalia majowa, porzeczka czarna, kruszyna pospolita.
Ocena walorów	Lokalna
Dyrektywa siedliskowa	Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy

Konwencja Berneńska	Nie dotyczy
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski
Zagrożenia	Gospodarka leśna –wycinanie lasów o kwalifikacjach wodochronnych, w tym na źródłiskach.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Konieczność opracowania programu użytkowania zbiorowisk leśnych na zboczach i dnie doliny (lasy ochronne), zaprzestanie wycinania lasów na źródłiskach. Wskazane przywrócenie użytkowania łąkowego i pastwiskowego terenów otwartych.
Uwagi	Obiekt znajduje się częściowo w obrębie OCHK -D

Proponowana forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy "Rynna jezior Klukom, Żeńsko, Raduń"
Symbol na mapie 1:25 000	ZPK - 3 <i>NU 12-17</i>
Lokalizacja	Obejmuje tereny w obrębie miasta Choszczna i miejscowość Stary Klukom do granic Choszczna.
Przedmiot i cel ochrony	Zachowanie kompleksu krajobrazowego jezior, przyległych torfowisk i bagiennych lasów z roślinnością wodną i torfowiskową oraz zbiorowisk leśnych. Ochrona wartości estetycznych i fragmentu formy geomorfologicznej, będącej pozostałością ostatniego zlodowacenia. Rynny polodowcowe, w których znajdują się jeziora łączą zróżnicowane ekosystemy przyrodnicze i fragmenty krajobrazu kulturowego.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Naturalne jeziora rynnowe z ciągiem długich i wąskich jezior ze skarpami, zbiorowiskami roślinności wodnej (trzciny, sitowia, pałki wodne, rzęsa, rogatek, strzałka wodna, białe grzybienie). Na półwyspie jez. Raduń interesujący kompleks leśny ze starymi dębami i bukami. Liczne populacje roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: m.in. przywrotnik połyskujący, łopian gajowy, łączeń baldaszkowy, turzyca leśna, pięciornik błotny, grąźel żółty, marzanka wonna, kalina koralowa. Na terenach podmokłych, zwłaszcza w okolicach kanałów łączących trzy jeziora rosną trawy reprezentowane przez kostrzewę czerwoną i łąkową. Z drzew przeważają olchy. Ostoja zwierzyny. Faunę przybrzeżną jezior najliczniej reprezentują ptaki: perkozy, łuski, kurki wodne, dzikie kaczki, łabędzie. W szuwarach jezior żyje trzcinniczek, potrzos, rokitniczka, wodnik.
Ocena walorów	Obiekt o walorach lokalnych.
Dyrektywa siedliskowa	Naturalne jeziora eutroficzne. Obiekt nie jest proponowany do włączenia do sieci Natura 2000.
Dyrektywa ptasia	Gatunki z załącznika 2 Dyrektywy, stwierdzone w trakcie inwentaryzacji: łabędź niemy, gągoł, gołąb siniak

Konwencja Berneńska	Na terenie obiektu występują następujące gatunki z załącznika 2 Konwencji: zimorodek, żuraw, myszołów zwyczajny, rybołów
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski
Zagrożenia	Odprowadzanie ścieków i zanieczyszczeń, zubożenie szaty roślinnej, naruszanie stosunków wodnych, przeinwestowanie turystyczne, przekraczanie optymalnej chłonności terenu, zmiana przeznaczenia terenu, gospodarka leśna na zboczach.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Zabezpieczenie przed procesami eutrofizacji, porządkowanie dysharmonijnego krajobrazu i komponowanie zabudowy zgodnie z wymogami ochrony walorów krajobrazowych, strefy ochrony ekspozycji i krajobrazu kulturowego (na obszarach zurbanizowanych), kanalizowanie ruchu turystycznego, ochrona walorów przyrodniczych zwłaszcza o cechach krajobrazu naturalnego przed zmianą stosunków wodnych, zubożeniem szaty roślinnej, dewastacją powierzchni ziemi. Konieczna modyfikacja zapisów w operatach leśnych – ochrona lasów zboczowych; kontrola realizacji zapisów prawnych o ochronie strefy brzegów jezior przy realizacji inwestycji rekreacyjnych.
Uwagi	Obiekt znajduje się częściowo w obrębie OCHK -F

Proponowana forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy "Jezioro Stobnica"
Symbol na mapie 1:25 000	ZPK - 4 <i>Y,AC 13-14</i>
Lokalizacja	Na północny zachód od miejscowości Kołki.
Przedmiot i cel ochrony	Zachowanie jeziora i przyległych torfowisk i bagiennych lasów z roślinnością wodną i torfowiskową
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Kompleks ekosystemów wodnych, torfowiskowych, bagiennych lasów w zagłębieniach terenowych z bogatą florą. Porzucona łąka z ziołoroślami i stanowiskiem pełnika. Przy Kołkach wąwóz strumienia, na zboczach stare drzewa. Populacje roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: m.in. kruszyna pospolita, łączeń baldaszkowy, jeżogłówka pojedyncza, marzanka wonna, bluszcz pospolity, pełnik europejski, porzeczka czarna, kalina koralowa, grąźel żółty.
Ocena walorów	Lokalna
Dyrektywa siedliskowa	Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 200.
Dyrektywa ptasia	Obiekt nie jest proponowany do włączenia do sieci Natura 2000. Gatunki z załącznika 2 Dyrektywy, stwierdzone w trakcie inwentaryzacji: łabędź niemy, słońka
Konwencja Berneńska	Na terenie obiektu występują następujące gatunki z załącznika 2 Konwencji: żuraw, brodziec samotny

Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski
Zagrożenia	Obiekt położony w sąsiedztwie wsi Kołki. Przejawy dewastacji: wysypywanie odpadów, wycinanie starych drzew. Zmiany sukcesyjne w zespołach łąkowych.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Wskazane przywrócenie ekstensywnego użytkowania łąkowo-pastwiskowego w części nieleśnej.
Uwagi	Obiekt w obrębie OCHK -F

Proponowana forma ochrony i nazwa	Zespół przyrodniczo-krajobrazowy "Jezioro Kołki"
Symbol na mapie 1:25 000	ZPK - 5 AA,AC 15-16
Lokalizacja	Na południe od miejscowości Kołki. Część w gminie Bierzwnik.
Przedmiot i cel ochrony	Zachowanie kompleksu ekosystemów wodnych, torfowiskowych, bagiennych lasów z bogatą florą.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Kompleks ekosystemów wodnych, torfowiskowych, bagiennych lasów w zagłębieniach terenowych z bogatą florą. Mezotroficzne jeziora z zagłębieniami terenu o stromych zboczach z wąwozami. Wzgórza z roślinnością ciepłolubną. Liczne populacje roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: m.in. zawciąg pospolity, bobek trójlistkowy, kalina koralowa, kruszyna pospolita, orlik pospolity, pływacz zwyczajny, krwawnik pannoński.
Ocena walorów	Lokalna
Dyrektywa siedliskowa	Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 200.
Dyrektywa ptasia	Obiekt nie jest proponowany do włączenia do sieci Natura 2000.
Konwencja Berneńska	Na terenie obiektu występują następujące gatunki z załącznika 2 Konwencji: dzięcioł zielony, trzciniak, żaba moczarowa
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski
Zagrożenia	Zamknięty dostęp do jez. Chojnica od str. południowej, ekspansja zabudowy rekreacyjnej, eutrofizacja.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Konieczna kontrola realizacji zapisów prawnych o ochronie strefy brzegowej jezior przy realizacji inwestycji rekreacyjnych.

Uwagi	Obiekt znajduje się w obrębie OCHK-F
--------------	--------------------------------------

1.2.3. Użytki ekologiczne

Użytkami ekologicznymi w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody mogą być "pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk. jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne "oczka wodne", kępy drzew i krzewów, bagna torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin i zwierząt, w tym miejsca ich sezonowego przebywania lub rozrodu". Ta forma ochrony umożliwia zachowanie cennych fragmentów przyrody uwzględniając równocześnie potrzeby człowieka w warunkach racjonalnego gospodarowania.

Ustawa o ochronie przyrody dopuszcza powoływanie użytków ekologicznych zarówno przez wojewodę jak i przez gminy, które mogą dzięki temu, kierując się troską o zachowanie największych wartości na obszarze swego administrowania, skutecznie zadbać o zachowanie cennych przyrodniczo obiektów.

Proponowane tu użytki ekologiczne spełniają postulaty ustawy, obejmują bowiem zachowane pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, występują w nich siedliska chronione oraz stanowiska chronionych roślin i zwierząt (p. ANEKS).

Uwzględnienie użytków ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkiem ustawowym. Wiązą się z tym określone następstwa nakazujące planistom dostosowanie swoich projektów do wymogów przepisów dotyczących ochrony przyrody (ANEKS)

Gospodarka na tych obszarach powinna zmierzać do zapewnienia takich warunków środowiska, które gwarantują zachowanie cennych biotopów. W przypadku istnienia elementów degradujących (np. wysypisk śmieci, oczyszczalni ścieków, arterii komunikacyjnych i in.) działanie winno zmierzać do zminimalizowania ich oddziaływania na drodze rozwiązań technicznych lub prawnych (np. zakaz wysypywania śmieci w określonych miejscach). Jednocześnie sprawą pilną staje się rekultywacja zniszczonych obszarów. W poszczególnych przypadkach wskazane jest konsultowanie się z przyrodnikami w celu

określenia sposobów uniknięcia kolizji na drodze przyroda - gospodarka człowieka.

Obiekty tej kategorii, odpowiednio oznakowane, powinny być chronione przede wszystkim przed działaniami dewastacyjnymi, wysypywaniem śmieci, odprowadzaniem ścieków, plantowaniem itp.

Podajemy pewne aspekty ochronne wspólne dla wszystkich zaproponowanych obiektów, jednakże należy je traktować ramowo, pamiętając o ogólnych zasadach ochrony przyrody zawartych w ustawach. Do egzekwowania przestrzegania tych praw należy zmobilizować służby miasta i przede wszystkim ludność.

Proponowane użytki ekologiczne swą rolę w krajobrazie pełnią pod warunkiem zachowania ich w stanie naturalnym z zachowaniem określonych metod postępowania uniemożliwiających ich degradację. Głównymi zagrożeniami użytków ekologicznych są:

1. Eutrofizacja w wyniku spływu substancji biogenicznych z pól.
2. Zmiana stosunków wodnych, osuszanie.
3. Zmiana sposobu użytkowania gruntu - przekształcanie łąk w pola uprawne, lub zalesianie łąk.
4. Wykaszenie trzcin, niszczenie zarośli i zadrzewień przydrożnych i śródpolnych.
5. Przekształcanie zbiorników dla celów gospodarki rybackiej.
6. Stopniowy zanik obiektów położonych na gruntach rolniczych w wyniku prac polowych i zaorywania ich obrzeży.
7. Zасыpywanie i zaśmiecanie.
8. Pobór kopaliny - zwłaszcza torfu.

W gminie Choszczno tą formą ochrony proponuje się objąć 8 obiektów. Ich zestawienie wraz z krótkim opisem zamieszczono poniżej.

Zachęcamy jednocześnie władze gminy do aktywnego działania na gruncie ochrony tych obiektów. Ich prawne powołanie powinno poprzedzić opracowanie dokumentacji, której zręby już są w postaci wyników przeprowadzonej przez specjalistów inwentaryzacji przyrodniczej.

Tabela V-5. Użytki ekologiczne przewidziane do ochrony w gminie Choszczno.

Proponowana forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny "Młyn Piasecznik"
Symbol na mapie 1:25 000	UE - 1 <i>EF 3</i>

Lokalizacja	Na zachód od miejscowości Piasecznik, na granicy gminy.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona kompleksu leśnego i układu biotopów w dolinie małego cieku.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Regenerujący się kompleks krajobrazowy żyznego łągu w dolinie strumienia, pozostałość po dawnym, zniszczonym młynie. Okazy pomnikowe drzew.
Ocena walorów	Lokalna
Dyrektywa siedliskowa	Lasy nadrzeczne z olszą czarną i jesionem wyniosłym. Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski
Zagrożenia	Gospodarka leśna, wysypywanie odpadów.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Lasy w wysiękowej dolinie strumienia powyżej projektowanego obiektu powinny zyskać kwalifikację lasów wodochronnych.
Uwagi	Obiekt znajduje się w obrębie OCHK-D

Proponowana forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny "Stradzewo"
Symbol na mapie 1:25 000	UE - 2 N 4-5
Lokalizacja	Na północny zachód od miejscowości Stradzewo.
Przedmiot i cel ochrony	Zachowanie jeziora i przyległego torfowiska z roślinnością wodną, torfowiskową i leśną.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Odwodniony mszar z bogatą florą, tworzący kompleks z olsem i jeziorem. Na zboczach interesujące zbiorowiska leśne z okazami starych drzew. Liczne populacje roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: m.in. czermień błotna, wełnianka pochwowata, żurawina błotna, mszaki: <i>Aulacomnium palustre</i> , <i>Sphagnum fallax</i> , <i>Sphagnum fimbriatum</i> , <i>Sphagnum palustre</i> , <i>Sphagnum squarrosum</i> . W sąsiadującym wąwozie śnieżyczka przebiśnieg.
Ocena walorów	Lokalna.

Dyrektywa	Naturalne jeziora eutroficzne. Torfowiska przejściowe i trzęsawiska. Obiekt nie
------------------	---

siedliskowa	spełnia kryteriów sieci Natura 2000.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski
Zagrożenia	Obiekt częściowo odwodniony. Jez. wydzierżawione, hodowla ryb.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Konieczność opracowania programu restytucji warunków hydrologicznych oraz uzgodnienie zasad gospodarki rybackiej.
Uwagi	Obiekt znajduje się w obrębie OCHK-D

Proponowana forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny "Mszar koło Mogilicy"
Symbol na mapie 1:25 000	UE - 3 D 7
Lokalizacja	Na północny-zachód od Mogilicy..
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona żywego torfowiska, bogatej flory gatunków chronionych i rzadkich oraz cennych zbiorowisk roślinnych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Roślinność torfowiskowa o charakterze mszaru z bogatą florą. Liczne populacje roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: Mszar dywanowy z torfowcem magellańskim, mszar z turzycą bagienną, stadia inicjalne boru bagiennego. Bogate populacje roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: modrzewnica zwyczajna, czermień błotna, pięciornik błotny, turzycza nitkowata, turzycza bagienna, turzycza dzióbkowata, rosiczka okrągłolistna, wełnianka wąskolistna, wełnianka pochwowata, kruszyna pospolita, bobek trójlistkowy, żurawina błotna, borówka bagienna. Mszaki: <i>Aulacomnium palustre</i> , <i>Leucobryum glaucum</i> , <i>Pleurozium schreberi</i> , <i>Polytrichum commune</i> , <i>Sphagnum fallax</i> , <i>Sphagnum magellanicum</i> , <i>Sphagnum palustre</i> .
Ocena walorów	Regionalna
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska. Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy

Konwekcja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski
Zagrożenia	Obiekt lekko odwodniony, prawdopodobnie w wyniku zmian klimatycznych.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Możliwa niewielka ingerencja konserwatorska – usuwanie podrostu drzew.
Uwagi	Obiekt znajduje się w obrębie OCHK-D

Proponowana forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny "Jezioro Pławie"
Symbol na mapie 1:25 000	UE - 4 GH 6-7
Lokalizacja	W sąsiedztwie miejscowości.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona kompleksu mokradłowego z typową roślinnością.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Jezioro i torfowisko w dawnej zatoce jeziora. Kompleks mokradłowy z typową roślinnością. Populacje roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: m.in. grzybień biały, jaskier wielki. W sąsiedztwie pomnikowe okazy drzew.
Ocena walorów	Lokalna
Dyrektywa siedliskowa	Naturalne jeziora eutroficzne. Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000.
Dyrektywa ptasia	Stwierdzono 1 gatunek z Załącznika II Dyrektywy: łabędź niemy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Konwekcja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski.
Zagrożenia	Nad jeziorem biwak Nadleśnictwa Choszczno. Gospodarka rybacka w obiekcie i w przylegających stawach – możliwość przeżyźnienia.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Wskazane uzgodnienie sposobu użytkowania rybackiego i egzekwowanie regulaminu biwakowiska.
Uwagi	W gminie Dolice pozostały fragment mokradła jako proponowany UE przez Nadl. Choszczno, oddz. 281. Obiekt znajduje się w obrębie OCHK-D

Proponowana	Użytek ekologiczny
--------------------	---------------------------

forma ochrony i nazwa	"Jezioro Suliszewo"
Symbol na mapie 1:25 000	UE - 5 Z,AA 8
Lokalizacja	Obiekt położony jest w północno - wschodniej części gminy na północ od Suliszewa przy granicy z gminą Recz. Obejmuje powierzchnię 46 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona małego zbiornika wodnego będącego ostoją wielu rzadkich gatunków, przede wszystkim ptaków oraz typowej roślinności wodnej i flory, gatunków chronionych i rzadkich w otwartym krajobrazie morenowym.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W skład proponowanego użytku wchodzi niewielkie jezioro o powierzchni lustra wody około 30 ha oraz trzcinowiska, łąki i olsy nadbrzeżne. Teren ten jest ostoją licznych gatunków ptaków wodno błotnych, w tym rzadkich. Gniazdują tu między innymi: gęgawa, cyranka, cyraneczka, głowienka, czernica, wodnik. Odbywają się tu również godowiska płazów, głównie żab jeziorkowych i wodnych. W granicach obiektu występuje także żaba śmieszka. Jezioro z typową roślinnością wodną i florą o charakterze eutroficzno-mezotroficznym o znacznej przejrzystości wody. Dobrze wykształcony strefowy układ roślinności szuwarowej i wodnej: szuwały trzcinowe, pałkowe, oczerety, roślinność o liściach pływających, podwodne łąki rdestnicowe z udziałem ramienic. Duże populacje roślin chronionych i rzadkich: m.in. grążel żółty, grzybienie białe, pływacz zwyczajny. Proponowany użytek odznacza się dużymi walorami krajobrazowymi, na jego terenie znajduje się grodzisko.
Ocena walorów	Lokalna.
Dyrektywa siedliskowa	Naturalne jeziora eutroficzne. Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000. Stwierdzano występowanie 1 gatunku z załącznika 2 Dyrektywy - wydry.
Dyrektywa ptasia	Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000. Gatunki z załącznika 1 Dyrektywy, stwierdzone w trakcie inwentaryzacji to: z łęgowych - bąk, błotniak stawowy, bocian biały, prawdopodobnie łęgowe - rybołów.
Konwencja Berneńska	Gatunki z Załącznika II Konwencji: łęgowe - brzęczka, bąk, błotniak stawowy, trzcinia, strumieniówka, świerszczak, bocian biały, prawdopodobnie łęgowe - rybołów.
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski.
Zagrożenia	Obiekt położony w sąsiedztwie wsi, możliwość odwodnienia w celach kłusowniczych czyli zmiana stosunków wodnych, niszczenie i pozyskiwanie trzciny.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Na terenie użytku proponujemy wprowadzenie następujących zakazów z listy art. 31a: 1. niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu, 2. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym i

	przeciwpowodziowym, 3. uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby, 4. wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów i innych nieczystości, 5. dokonywania zmian stosunków wodnych, jeśli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej, 6. budowy budynków, budowli, obiektów małej architektury mogących mieć negatywny wpływ na obiekt chroniony bądź spowodować degradację krajobrazu.
--	--

Proponowana forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny "Dęby nad mszarem"
Symbol na mapie 1:25 000	UE - 6 J 10
Lokalizacja	Na południe od miejscowości Bonin, przy granicy gminy.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona żywego torfowiska, bogatej flory gatunków chronionych i rzadkich oraz cennych zbiorowisk roślinnych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Lekko odwodniony mszar z bogatą florą. Liczne populacje roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: m.in. czermień błotna, turzycyca pospolita, kruszyna pospolita, mszaki: <i>Aulacomnium palustre</i> , <i>Sphagnum fallax</i> , <i>Sphagnum fimbriatum</i> , <i>Sphagnum squarrosum</i> . Na obrzeżu grupa wiekowych dębów
Ocena walorów	Regionalna lokalna.
Dyrektywa siedliskowa	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska. Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski.
Zagrożenia	Obiekt częściowo odwodniony, ekspansja roślinności drzewiastej.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Możliwe działania restytucyjne po rozpoznaniu lokalnych warunków hydroekologicznych.

Proponowana forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny "Mokradło koło Rzeczek"
Symbol na mapie	UE - 7

1:25 000	<i>W 10</i>
Lokalizacja	Na zachód od miejscowości Rzeczek.
Przedmiot i cel ochrony	Zachowanie śródleśnego mokradła, ostoi fauny.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Śródleśne mokradło usytuowane na obrzeżu roztopowej rynny na obszarze sandrowym. Powierzchnia w ok. 50% zarośnięta drzewostanem liściastym krzewami wierzby i podtopionymi olszami. Biotop fauny.
Ocena walorów	Lokalna.
Dyrektywa siedliskowa	Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000.
Dyrektywa ptasia	Nie dotyczy.
Konwencja Berneńska	Nie dotyczy.
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski.
Zagrożenia	Odwodnienie, wycinka drzewostanu.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Obiekt w przeszłości odwodniony rowem otwartym, obecnie odpływ utrudniony. Należy utrzymać wysoki stan uwilgotnienia, umożliwiający regenerację zbiorowisk mokradłowych.
Uwagi	Obiekt znajduje się w obrębie OCHK-D.

Proponowana forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny "Jezioro Stobno"
Symbol na mapie 1:25 000	UE - 8 <i>KM 11-12</i>
Lokalizacja	Obiekt znajduje się ok. 2 km na zachód od miasta Choszczno.
Przedmiot i cel ochrony	Zachowanie jeziora i przyległego torfowiska z roślinnością wodną i torfowiskową. Ochrona ekosystemów wodnych i podmokłych.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Zarastające i wypływające się jezioro z typową wapniolubną roślinnością wodną i florą o charakterze eutroficzno-mezotroficznym o znacznej przejrzystości wody. Z pierwotnego jeziora pozostał już niewielki procent otwartej wody – większość obszaru zajmują rozległe szuwały. Dobrze wykształcony strefowy układ roślinności szuwarowej i wodnej: szuwały trzcinowe, pałkowe, oczerety, roślinność o liściach pływających, podwodne łąki z dominacją ramienic. Duże populacje roślin chronionych i rzadkich: m.in.: grązel żółty, grzybień biały, pływacz zwyczajny, siedmiopalecznik błotny, okrężnica bagienna, jaskier wielki,

	oczret Tabernemontana, bobrek trójlistkowy. Od strony ładu w szuwarach duży udział roślin torfowiskowych. Na przyległych łąkach gatunki roślin chronionych i rzadkich: storczyk szerokolistny, turzycza dwustronna i pospolita, bodziszek łąkowy. Ostoja ptactwa i zwierzyn. Element biocenotyczny w rolniczym krajobrazie gminy.
Ocena walorów	Regionalna.
Dyrektywa siedliskowa	Twarde oligo-mezotroficzne wody z podwodnymi łąkami ramienic. Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000.
Dyrektywa ptasia	Stwierdzono 2 gatunki z Załącznika I Dyrektywy łęgowe- żuraw, bąk.
Konwencja Berneńska	Gatunki z Załącznika II Konwencji: łęgowe - błotniak stawowy, słonka, bąk, trzcinia, dzięcioł zielony
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski.
Zagrożenia	Obiekt wykorzystywany wędkarsko, istnieje projekt pozyskiwania trzciny na cele komercyjne. Zagrożeniem jest odwodnienie poprzez regulację koryta Stobnicy, stanowiącej odpływ z jeziora, naruszanie stosunków wodnych, wpływ antropopresji na środowisko, zanieczyszczenia różnego rodzaju, zubożenie szaty roślinnej.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Kontynuowanie dotychczasowego, nie zakłócającego równowagi przyrodniczej sposobu użytkowania, ochrona przed zabudową, zmianą stosunków wodnych, usuwaniem roślinności i fauny, zanieczyszczeniami.

Proponowana forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny "Mokradło koło Krzowca"
Symbol na mapie 1:25 000	UE - 9 AB 12
Lokalizacja	Obiekt położony jest we wschodniej części gminy Choszczno pomiędzy Suliszewem a Krzowcem. Obejmuje powierzchnię 7 ha.
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona terenu wodnoblotnego, będącego ostoją wielu rzadkich gatunków, przede wszystkim ptaków.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Proponowany użytek obejmuje mokradło z płytkim rozczłonkowanym lustrem wody, zarośnięte trzciną i krzewami. Teren ten jest ostoją ptaków wodnoblotnych oraz płazów.
Ocena walorów	Lokalna
Dyrektywa siedliskowa	Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000. Stwierdzono 1 gatunek z Załącznika II Dyrektywy - traszkę grzebieniastą (jedno z dwóch stanowisk w gminie).

Dyrektywa ptasia	Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000. Stwierdzono 2 gatunki z Załącznika I Dyrektywy: łęgowe- błotniak stawowy, żuraw.
-------------------------	---

Konwencja Berneńska	Gatunki z Załącznika II Konwencji: łęgowe - perkozek, perkoz rdzawoszyi, błotniak stawowy, żuraw.
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski.
Zagrożenia	Zmiana stosunków wodnych, niszczenie i pozyskanie trzciny, niszczenie zadrzewień i zakrzaczeń.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Na terenie użytku proponujemy wprowadzenie następujących zakazów z listy art. 31a: <ol style="list-style-type: none"> 1. niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu, 2. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym i przeciwpowodziowym, 3. uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby, 4. wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów i innych nieczystości, 5. dokonywania zmian stosunków wodnych, jeśli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybackiej, 6. budowy budynków, budowli, obiektów małej architektury mogących mieć negatywny wpływ na obiekt chroniony bądź spowodować degradację krajobrazu.

Proponowana forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny "Gleźno"
Symbol na mapie 1:25 000	UE - 10 <i>IJ 12-14</i>
Lokalizacja	W sąsiedztwie miejscowość Gleźno.
Przedmiot i cel ochrony	Zachowanie kompleksu krajobrazowego jezior i przyległych torfowisk, bagiennych lasów z roślinnością wodną i torfowiskową oraz roślinności sucholubnej.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	Kompleks ekosystemów wodnych, torfowiskowych, bagiennych lasów w zagłębieniach terenowych z bogatą florą. W skład kompleksu wchodzi dzika żwirownia z interesującą florą. Liczne populacje roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: m.in. czermień błotna, pięciornik błotny, jaskier wielki, pływacz zwyczajny, turzyca łuszczkowata, turzyca tunikowa, rogatek krótkoszyjkowy, goździk kartuzek, mlecz błotny, wilżyna ciernista, bobrek trójlistkowy, grąziel żółty, grzybienie białe, sit chudy, lepnica wąskopłatkowa. Mszaki: <i>Sphagnum squarrosum</i> ..
Ocena walorów	Regionalna lokalna.

Dyrektywa siedliskowa	Naturalne jeziora eutroficzne. Torfowiska przejściowe i trzęsawiska.
Dyrektywa ptasia	Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000. Gatunki z załącznika 1 Dyrektywy, stwierdzone w trakcie inwentaryzacji to: z lęgowych - czernica, orlik krzykliwy.
Konwencja Berneńska	Gatunki z Załącznika II Konwencji: lęgowe - pustułka, orlik krzykliwy, błotnik stawowy.
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski.
Zagrożenia	Obiekt położony w sąsiedztwie wsi. Przejawy dewastacji: wylewanie gnojowicy do jeziora, odwodnienie.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Konieczna stabilizacja stosunków wodnych i ochrona trofii jeziora – zakaz wylewania gnojowicy.

Proponowana forma ochrony i nazwa	Użytek ekologiczny "Golcza"
Symbol na mapie 1:25 000	UE - 11 Z,AA 15
Lokalizacja	Obiekt położony jest w południowo - wschodniej części gminy tuż koło wsi Golcza. Obejmuje powierzchnię 45 ha
Przedmiot i cel ochrony	Ochrona terenu wodno błotnego, będącego ostoją wielu rzadkich gatunków, przede wszystkim ptaków.
Charakterystyka przyrodnicza obiektu	W skład proponowanego użytku wchodzi płytkie zalewisko powstałe na łąkach, małe jeziorko Zgniłe, płytkie mokradła w bezodpływowych obniżeniach morenowych oraz górujące ponad okolicznym terenem wzgórze morenowe. Zalewisko i jezioro Zgniłe są ostoją ptaków, drugą co do wielkości i rangi w gminie Choszczno (po jez. Stobno). Mokradła w obniżeniach terenu u podnóża malowniczego wzgórza morenowego są ostoją płazów (godowiska licznych populacji żaby moczarowej, ropuchy szarej i kumaka nizinnego). W jeziorze i zalewisku bytują liczne populacje żab zielonych. Stwierdzono tu także żabę śmieszkę oraz traszkę grzebieniastą. Teren proponowanego użytku należy także do większej powierzchniowo ostoi jeleni, rozciągającej się wzdłuż jezior Stobnica do gminy Drawno. Teren charakteryzuje się niepowtarzalnymi walorami krajobrazowymi. Wzgórze w granicy obiektu to jeden z piękniejszych punktów widokowych.
Ocena walorów	Regionalne
Dyrektywa siedliskowa	Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000. Stwierdzono 2 gatunki z Załącznika II Dyrektywy: - traszka grzebieniasta (jedno z dwóch stanowisk w gminie)

	- kumak nizinny.
Dyrektywa ptasia	Obiekt nie spełnia kryteriów sieci Natura 2000. Stwierdzono 4 gatunki z Załącznika I Dyrektywy: łęgowe - błotniak stawowy, gągoł, bąk, dzięcioł zielony
Konwencja Berneńska	Gatunki z Załącznika II Konwencji: łęgowe: błotniak stawowy, perkoz, perkoz rdzawoszyi, słonka, samotnik, bąk, trzciniak, dzięcioł zielony, prawdopodobnie łęgowe: kobuz, pustułka.
Konwencja Ramsarska	Ze względu na wielkość i walory lokalne i regionalne nie kwalifikuje się jako obiekt ramsarowski.
Zagrożenia	Zmiana stosunków wodnych, niszczenie zadrzewień i zakrzaczeń, zabudowa rekreacyjna.
Wskazania konserwatorskie i planistyczne	Na terenie użytku proponujemy wprowadzenie następujących zakazów z listy art. 31a: 1. niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu, 2. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem obiektów związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym i przeciwpowodziowym, 3. uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby, 4. wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów i innych nieczystości, 5. dokonywania zmian stosunków wodnych, jeśli służą innym celom niż ochrona przyrody i zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz gospodarki rybnej, 6. budowy budynków, budowli, obiektów małej architektury mogących mieć negatywny wpływ na obiekt chroniony bądź spowodować degradację krajobrazu.
Uwagi	Obiekt znajduje się w obrębie OCHK-F.

1.2.4. Pomniki przyrody

Do tej grupy zaliczono pojedyncze stare drzewa i grupy drzew. W odniesieniu do drzew będących pomnikami przyrody zalecany jest ich podział na dwie kategorie ochronne - **ściślą i częściową**, wynikający z celu ochrony i roli obiektu chronionego.

Dla pomnikowych drzew i alej, które spełniają rolę kulturową lub krajobrazową proponowana jest ochrona częściowa. Wobec obiektów tego rodzaju nie tylko dopuszczalne, ale wręcz wskazane jest dokonywanie zabiegów poprawiających i zabezpieczających ich stan zdrowotny oraz estetykę.

Te obiekty pomnikowe, które pełnią dużą rolę biocenotyczną (np. okazałe drzewa na terenach leśnych i rosnące na obrzeżach lasów) powinny być objęte ochroną ściślą wykluczającą stosowanie zabiegów ochronnych. Drzewa te powinny być chronione także po swojej śmierci, aż do całkowitego rozpadu.

W gminie Choszczno do ochrony pomnikowej zaproponowano łącznie **64 obiekty** - drzewa pojedyncze, w grupach oraz aleje drzew.

Tabela V-6. **Wykaz pomników przyrody przewidzianych do ochrony w gminie Choszczno.**

(Inwentaryzacja 2001/2002)

Nr na mapie 1: 25 000	Lokalizacja	Gatunek	Obwód w cm	Uwagi
40	N-ctwo. Choszczno oddz. 151 f	wiąz szypułkowy	366	ochrona ścisła
41	Kolonia Piasecznik	2 wiązy szypułkowe	357 i 293	ochrona ścisła
42	przewidywany użytk ekologiczny UE-1 „Młyn Piasecznik”	jesion wyniosły	260	ochrona ścisła
43	przewidywany użytk ekologiczny UE-1 „Młyn Piasecznik”	wierzba biała	385	ochrona ścisła
44	przewidywany użytk ekologiczny UE-1 „Młyn Piasecznik”	wierzba biała	350	ochrona ścisła
45	przewidywany użytk ekologiczny UE-1 „Młyn Piasecznik”	kasztanowiec zwyczajny	310	ochrona ścisła
46	Piasecznik	kasztanowiec zwyczajny	400	ochrona częściowa
47	Piasecznik	topola czarna	415	ochrona częściowa
48	Piasecznik	dąb szypułkowy	434	ochrona częściowa
49	przy drodze z Radaczewa do Sławęcina	dąb szypułkowy	380	ochrona częściowa
50	przy drodze z Radaczewa do Sławęcina	wiąz szypułkowy	542	ochrona częściowa
51	przy drodze z Radaczewa do Sławęcina	wiąz szypułkowy	323	ochrona częściowa
52	Radaczewo	wiąz górski	388	ochrona częściowa

53	Sławęcın	topola czarna	520	ochrona częściowa
54	Sławęcın	dąb szypułkowy	545	ochrona częściowa
55	Okolice Radaczewa	dąb szypułkowy	393	ochrona ścisła
56	przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcın”	wiąz szypułkowy	386	ochrona ścisła
57	przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcın”	dąb szypułkowy	430	ochrona ścisła
58	przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-2 „Dolina Stobnicy”	olsza czarna	327	ochrona ścisła
59	przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-2 „Dolina Stobnicy”	klon jawor	347	ochrona ścisła
60	przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-2 „Dolina Stobnicy”	jesion wyniosły	282	ochrona ścisła
61	przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-1 „Sławęcın”	dąb szypułkowy	489	ochrona ścisła
62	przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-2 „Dolina Stobnicy”	jesion wyniosły	343	ochrona ścisła
63	przewidywany zespół przyrodniczo-krajobrazowy ZPK-2 „Dolina Stobnicy”	jesion wyniosły	302	ochrona ścisła
64	okolice przewidywanego użytku ekologicznego UE-4 „Jezioro Pławie”	wiąz szypułkowy	326	ochrona ścisła
65	okolice przewidywanego użytku ekologicznego UE-4 „Jezioro Pławie”	dąb szypułkowy	389	ochrona ścisła
66	przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”	dąb szypułkowy	415	ochrona ścisła
67	Chełpa	lipa drobnolistna	527	ochrona częściowa

68	Chełpa	kasztanowiec zwyczajny	332	ochrona częściowa
69	przewidywany rezerwat R-2 „Dolina Wardynki”	dąb szypułkowy	380	ochrona ścisła
70	przy drodze z Choszczna do Pakości	lipa drobnolistna	405	ochrona częściowa
71	Suliszewo	dąb szypułkowy	450	ochrona częściowa
72	Suliszewo	lipa szerokolistna	324	ochrona ścisła
73	okolice przewidywanego rezerwatu R-3 „Mszar Bonin”	3 dęby szypułkowe	390 - 425	ochrona ścisła
74	okolice przewidywanego użytku ekologicznego UE-6 „Dęby nad mszarem”	6 dębów szypułkowych	402 - 536	ochrona ścisła
75	okolice przewidywanego użytku ekologicznego UE-6 „Dęby nad mszarem”	3 dęby szypułkowe	503 - 585	ochrona ścisła
76	okolice Rzecka	wierzba biała	420	ochrona ścisła
77	Okolice przewidywanego użytku ekologicznego UE-10 „Gleżno”	dąb szypułkowy	406	ochrona ścisła
78	Krzowiec	dąb szypułkowy	465	ochrona częściowa
79	Okolice przewidywanego rezerwatu R-2 „Dolina Wardynki”	topola czarna	429	ochrona częściowa
80	Kołki	jesion wyniosły	258	ochrona częściowa
81	Przy drodze z Radunia do Wardynia	kasztanowiec zwyczajny	405	ochrona częściowa
82	Rudniki	kasztanowiec zwyczajny	330	ochrona częściowa
83	Przy drodze z Radunia do Wardynia	dąb szypułkowy	420	ochrona częściowa
84	Korytowo	lipa drobnolistna	450	ochrona częściowa

85	Okolice przewidywanego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego ZPK-4 „Jezioro Stobnica”	klon zwyczajny	295	ochrona częściowa
86	Raduń	grab zwyczajny	244	ochrona częściowa
87	Kołki	wierzba biała	356	ochrona częściowa
88	Okolice m. Kołki	topola czarna	472	ochrona częściowa
89	Raduń	kasztanowiec zwyczajny	386	ochrona częściowa
90	Koło m. Kołki	wierzba biała	515	ochrona częściowa
91	Zamećcin	lipa drobnolistna	415	ochrona częściowa
92	Zamećcin	klon polny	185	ochrona częściowa
93	Okolice przewidywanego zespołu przyrodniczo-krajobrazowego ZPK-3 „Rynna jezior Klukon, Żeńsko, Raduń”	buk zwyczajny	300	ochrona ścisła
94	Koło m. Kołki	wierzba biała	450	ochrona częściowa
95	Okolice m. Kołki	topola czarna	405	ochrona częściowa
96	Zwierzyń	jesion wyniosły	290	ochrona częściowa
97	Zwierzyń	klon srebrzysty	308	ochrona częściowa
98	Zwierzyń	wiąz polny	268	ochrona częściowa
99	Aleja przy drodze z Choszczna do mostu na Inie (i dalej do Recza), dł. alej 5,5 km	jesion wyniosły, jawor, klon zwyczajny	343, 302, 275	ochrona częściowa
100	Aleja dł. 0,2 km, k. Stradzewa, 250 m przed skrzyżowaniem	aleja jaworowa - 12 szt.	344 - 348	ochrona częściowa

101	Aleja przy drodze polnej k. Stradzewa, dł. alej 0,8 km	aleja kasztanowców	290 - 380	Niektóre drzewa złamane
102	Aleja obustronna przy drodze głównej Choszczno - Drawno, dł. alej 12 km	jesion (dom), klon, jawor (poj.)	246 - 260, 306, 261	ochrona częściowa
103	Droga we wsi Wardyń	aleja kasztanowców	301	ochrona częściowa

Wskazania konserwatorskie:

1. Dla powyższych obiektów należy sporządzić metryki wg wzoru stosowanego w dokumentacji pomników przyrody dla byłego województwa Koszalińskiego (w zasobach Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody).
2. Oznakować, otoczyć opieką konserwatorską, chronić przed wycięciem i uszkodzeniem.
3. Opisać w materiałach promocyjnych, rozpowszechnić informacje miejscowej ludności i turystów.

1.2.5. Stanowiska rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych

Według przepisów ustawy o ochronie przyrody i § 2 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Środowiska z 6 stycznia 1995r w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (p. ANEKS), dla ochrony niektórych gatunków zwierząt obejmuje się strefą ochronną ich miejsca rozrodu. Strefy te zgodnie z procedurą zatwierdza wojewoda.

Na terenie gminy Choszczno nie ma prawnie ustalonych stref chroniących stanowiska rozrodu i stałego bytowania zwierząt. W trakcie inwentaryzacji odnaleziono na terenie gminy zajęte gniazda. W nadleśnictwie Choszczno są to gniazda kani rudej, orlika krzykliwego, bociana czarnego ,a w nadleśnictwie Drawno biciana czarnego.

Odnaleziono również kolejne gniazdo bociana czarnego, ale w sezonie lęgowym 2002 nie było ono użytkowane. Dla tego ostatniego stanowiska nie podajemy propozycji przebiegu stref ochronnych. W okolicy gniazda bociany czarne obserwowano jednak regularnie, zapewne istnieje inne gniazdo lęgowe, którego nie udało się odnaleźć.

Na obszarze gminy obserwowano również kolejne dwa rewiry:

orlików - okolice koło Gleźna i Krzowca, w których ptaki pojawiały się wielokrotnie i regularnie,

kanie rude - okolice koło Kaszewa, Antoniewa, Radaczewa i Piasecznika.

Kolejnym krokiem po odnalezieniu gniazd wyznaczenie ich i zgłoszenie strefy ochronnej. Strefy te, zgodnie z przepisami cytowanej ustawy, powinny być uznane przez wojewodę zachodniopomorskiego za miejsca rozrodu i stałego przebywania zwierząt gatunków chronionych.

2. Inne cenne obszary i obiekty

W tym punkcie omówiono pozostałe cenne obiekty przyrodnicze, którymi są rozproszone układy biocenotyczne ze stanowiskami chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zbiorowiska roślin, miejsca bytowania i rozrodu rozmaitych gatunków fauny, skupiska starodrzewu, aleje i szpalery nie zgłoszone do ochrony pomnikowej i in. Obszarów tych jest kilka, a rozmieszczone są na terenie całej gminy. Większość z nich stanowi wyodrębnione w krajobrazie rolniczym enklawy roślinności podmokłych łąk, zarastających oczek, które są miejscem bytowania i rozrodu dla chronionych gatunków zwierząt.

Nie proponujemy dla nich konkretnej formy ochrony, ale należy mieć świadomość, że obiekty te są ważne dla zachowania różnorodności biologicznej flory, fauny i wartościowymi krajobrazowo miejscami. Bytujące tu zwierzęta i rosnące rośliny należą do taksonów objętych ochroną gatunkową i z tego powodu degradacja tych miejsc jest zabroniona. Potencjalnie są to obiekty, które mogą stać się w przyszłości użytkami ekologicznymi lub pomnikami przyrody. Niektóre z nich można na podstawie obowiązujących przepisów uznać za **miejsca rozrodu i stałego przebywania gatunków chronionych i wyznaczyć ich granice**. Określenie lokalizacji powyższych obszarów oraz opis ich walorów jest wskazówką dla planistów umożliwiającą im projektowanie zagospodarowania obszaru gminy z uwzględnieniem potrzeb ochrony przyrody.

Podejmowanie decyzji o działaniach na tych terenach powinno odbywać się w porozumieniu ze specjalistami przyrodnikami, którzy mogą wskazać kolizje planowanych posunięć ze środowiskiem i jeśli to będzie możliwe określać wskazania dla konkretnych miejsc.

Poniżej przedstawiamy spis i krótki opis prezentowanych obiektów.

Tabela V-7. **Obszary cenne przyrodniczo poza proponowanymi do ochrony lub w obrębie obiektów wielkoobszarowych na terenie gminy Choszczno.**

Symbol na mapie 1:25000	Opis obszaru
----------------------------	--------------

<p>OC – 1 LO 5-7</p>	<p>Pomiędzy Sławęcinem a Stradzewem. Jeziora Sławęcińskie i Piasecznik wraz z przyległymi lasami i zadrzewieniami. ostoja ptaków wodno - błotnych i herpetofauny takich gatunków jak: żaba moczarowa, żaba trawna, żaba jeziorkowa, padalec zwyczajny, perkoz dwuczuby, bąk, czernica, gągoł, błotniak stawowy, żuraw, brzęczka, trzciniak. Stwierdzono liczne populacje roślin chronionych, zagrożonych i rzadkich: m.in. pięciornik błotny, okrzężnica bagienna, konwalia majowa, czermień błotna,, turzycza najeżona,, szparag lekarski,, marzanka wonna,, fiołek błotny, żankiel zwyczajny, grążel żółty, grzybienie białe, kruszyna pospolita,, porzeczką czarna, kruszczyk szerokolistny, kalina koralowa, topola czarna, mszaki: <i>Sphagnum fimbriatum</i>, <i>Sphagnum squarrosum</i>. Gatunki fauny występujące na listach Dyrektyw Siedliskowej i Ptasiej oraz chronione Konwencją Berneńską. Obiekt w obrębie OCHK - "D" oraz w przewidzianym do ochrony ZPK -1.</p>
<p>OC – 2 HN 7-14</p>	<p>Stawin leży w zachodniej części gminy Choszczno i przechodzi na teren gminy Dolice. W gminie Choszczno zajmuje fragment terenu: południowy między granicą gminy a wsiami Bonin, Gleźno i Stawin o powierzchni 348 ha. W gminie Dolice zespół powinien objąć 1071 ha pomiędzy wsiami Sądówko, Ziemomyśl a granicą pomiędzy gminami. Obiekt obejmuje fragmenty gminy Choszczno o najwyższej w gminie koncentracji wartości faunistycznych. Występują tu 2 centra: - zespół zbiorników wodnych i mokradeł koło Pakości, - zespół jezior, mokradeł i łąk koło Gleźna. UE - 10 Pomiędzy tymi centrami, które zakwalifikować można jako siedliska mało przekształcone, zbliżone do naturalnych, leżą pola uprawne uprawiane nierzadko intensywnie, łąki, ugorowane pola i niewielkie kompleksy leśne. Całość tworzy dobrze zharmonizowany krajobraz rolniczy w którym jest miejsce dla dzikiej fauny i racjonalnie prowadzonego rolnictwa. Teren ten jest ostoją licznych ptaków wodnych, w tym gęgawy, cyranki, krakwy, czernicy, łabędzia niemego, wodnika, kokoski wodnej. Jest też ostoją zwierzyny łownej (jeleni i dzików) o wartości ponadlokalnej, dla której trzcinowiska nad jeziorem Stobno, zespół trzcinowisk w gminie Dolice wraz z niewielkimi kompleksami leśnymi i polami uprawnymi tworzą optymalne siedlisko. Stwierdzono tu również chronione i zagrożone gat. fauny: bąk, bocian biały, błotniak stawowy, żuraw, zimorodek, dzięcioł czarny i zielony, gąsiorek, gągoł, rybołów, orlik krzykliwy, brzęczka, perkoz, , perkoz rdzawoszyi, trzciniak, wąsatka, świerszczak, brzegówka, strumieniówka, samotnik, słonka, pustułka, kumak nizinny, żaba moczarowa, wydra. Stwierdzono tu cenne gat. flory , m.in. modrzewnica zwyczajna, turzycza nitkowana, turzycza dzióbkiowata, turzycza bagienna, rosiczka okrągłolistna, wełnianka wąskolistna, wełnianka pochwowata, kruszyna pospolita, przygiełka biała, bagnica trofowa, żurawina błotna, grzybienie białe, grążel żółty, goździk kartuzek, jaskier wielki, lepnica wąskopłtkowa, czermień błotna, mszaki: <i>Aulacomnium palustre</i>, <i>Pleurozium schreberi</i>, <i>Sphagnum recurvum</i>, <i>Sph. magellanicum</i>. Ochrona wartości przyrodniczych w dobrze zrównoważonym krajobrazie rolniczym. Gatunki tu występujące są na listach Dyrektyw Siedliskowej i Ptasiej oraz chronione Konwencją Berneńską.</p>
<p>OC - 3 AB,AC 10-12</p>	<p>Śródpolne oczka wodne 1,5 km na południowy wschód od Suliszewa. Teren polno leśny z wieloma nieużytkami i łąkami , małymi jeziorami. ostoja gatunków takich jak derkacz, przepiórka, stumieniówka, świerszczak, orlik krzykliwy, wydra oraz ostoja zwierzyny łownej. Gatunki tu występujące są na listach Dyrektyw Siedliskowej i Ptasiej oraz chronione Konwencją Berneńską.</p>
<p>OC - 4 WX 13-15</p>	<p>Jeziro Korytowo Duże ze skarżą nadbrzeżną. Ostoja ptaków wodnych jak: bocian biały, perkoz dwuczuby, gągoł oraz potencjalne miejsce lęgów kani rudej. Gatunki fauny występujące na listach Dyrektyw Siedliskowej i Ptasiej oraz chronione</p>

	Konwencja Berneńska. Obiekt w obrębie OCHK - "F".
OC - 5 Z,AA 16-17	Golcza kepa starodrzewu dębowego. ostoja bociana czarnego i ptaków drapieżnych (potencjalnie kania ruda, myszołów, orlik) żurawia, samotnika. (w lesie tym wyznaczyliśmy strefy ochronne dla gniazda bociana czarnego, ale niezależnie od istnienia tego stanowiska ta piękna dębina powinna być zachowana jako potencjalne miejsce legów).
OC - 6 E,AB 6-18	19 alej drzew – cenne ze względów krajobrazowych i biocenotycznych. <ul style="list-style-type: none"> - aleja dębów szypułkowych, jesionu wyniosłego, klon zwyczajny, jawor, robinia o obw. od 2-3 m. Droga na obrzeżu lasu w okolicy Piasecznika, dł. alej 1,6 km. - aleja jaworowa i kasztanowców o obw. do 1,5 m, od Sulina w kier. Sławęcina dł. łączna 0,9 km. - aleja klonów, jaworów i dębów o obw. 2-3 m, Witoszyn -Radlice przy drodze brukowej, dł. alej 1,3 km. - aleja lip szerokolistnych o obw. 2,70 m, w Suliszewie obustronna, częściowo jednostronna, dł. alej 0,15 km. - aleja kasztanowców i lip o obw. 2-5,27 m, centrum wsi Chełpa. - - aleja jesionów wyniosłych, jaworów, klonów zwyczajnych i dębów szypułkowych o obw. 2,90-3,62 m, Stawin dwustronna przy drodze polnej o szer. 4m, dł. alej 0,9 km. - - aleja brzoź i dębów szypułkowych o obw. 2,5 m, przy torach wzdłuż starej drogi, dł. alej 1,6 km. - - aleja klonów zwyczajnych i dębów szypułkowych, największy dąb jest o obw. 4,06 m, pozostałe zaś ok. 2 m, jest to aleja śródpolna, która przechodzi w szpaler dębów przy Gleźnie dł. łączna 1,7 km. - - aleja kasztanowców, klonów, jesionów i robini o obw. 2,20 m, z Zamęcina do Gleźna, obustronna z lukami, aleja o dł. 1,3 km. - - aleja wierzb białych o obw. pow. 3 m, droga polna Rudniki - Wickowo, dł. alej 0,2 km. - - aleja dębów czerwonych i szypułkowych, klonów zwyczajnych o obw. ok.2,70 m, przy drodze polnej Smoleń - Raduń, dł. alej 1,3 km. - - aleja jaworowa i klonowa o obw. ok. 2,50 m, Choszczno -Raduń dwustronna, dł. alej 2,8 km. - - aleja klonów zwyczajnych, jaworów, wiązów i klonu srebrzystego o obw. od 1,85 - 3,25 m, przy drodze do Suliszewa, dwustronna o dł. 6 km. - - aleja klonów, poj. dębu pomnikowego i jaworu o obw. od 2,59 - 4,32 m, od Krzyżowca do skrzyżowania, obustronna, przy wsi z lukami, dł. alej 0,4 km. - - aleja kasztanowców, klonów i jaworu o obw. od 2,82 - 3,10 m, droga Kołki - Korytowo, dł. alej 1,2 km. - - aleja klonów i kasztanowców o obw. pow. 2 m, droga polna z Radunia do Korytowa, dwustronna z lukami, dł. alej 1 km. - - aleja wiązów polnych o obw. 1,87 m, z uzupełnieniami młodych topoli, przy drodze do Korytowa. - - aleja wierzb białych, dębów szypułkowych i kasztanowców o obw. od 2,73 - 4,05 m, przy drodze polnej koło Radunia z lukami. - aleja jesionów, wierzb białych i topoli czarnych o obw. pon. 2 m, z Zamęcina do Zwierzynia dwustronna z lukami.

Obwody drzew zostały zmierzone na wysokości 1,3 m.

Dobrze zachowane aleje i szpalery drzew przy szlakach komunikacyjnych są cennym uzupełnieniem środowiska przyrodniczego gminy Choszczno. Aleje i zadrzewienia budowane są głównie przez "szlachetne" gatunki drzew rodzimych m.in. jesiony, dęby, lipy, klony i

jawory o znacznych rozmiarach, ale na uwagę zasługują także aleje utworzone z gatunków egzotycznych, jak np. dąb czerwony i klon srebrzysty, czy odmian gatunków rodzimych (dąb piramidalny). Taki skład gatunkowy jest wynikiem dużej żyzności siedlisk obszaru gminy oraz świadectwem troski byłych i obecnych gospodarzy terenu. W niektórych przypadkach w zestawieniu podano przykładowe odwoły, ilustrujące zabytkowy charakter drzewostanu.

Wszystkie wykazane aleje powinny zostać objęte ochroną ze względów krajobrazowych (często również przyrodniczych). W istocie łagodzą one fakt istnienia szlaków komunikacyjnych w krajobrazie oraz pozytywnie kształtują warunki środowiska.

Wskazówki konserwatorskie: objąć ochroną, utrzymać istnienie, w przypadku powstawania ‘wypadków’ uzupełnienia dokonywać w zgodzie ze składem gatunkowym konkretnego odcinka alei, prace zmierzające do poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego –tzw. podkrzesywania prowadzić zgodnie z regułami chirurgii i konserwacji drzew, wszelkie inwestycje drogowe muszą uwzględniać konieczność utrzymania alei.

Część wskazanych obiektów objęta jest ochroną prawną, w szczególności aleje, usytuowane w sąsiedztwie założeń parkowo-pałacowych (znajdują się w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków), bądź są wskazane do objęcia strefą ochrony krajobrazowej.

Inne, nie wykazane aleje, szpalery i ciągi zadrzewień śródpolnych także przedstawiają dużą wartość krajobrazową i ekologiczną (np. ochrona przed częstymi, porywistymi wiatrami) i powinny być utrzymywane i pielęgnowane. Podobną funkcję pełni interesujący układ.

a) zbiorniki wodne, torfowiska, łąki śródleśne podlegające ochronie prawnej

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (art. 3) i ustawy o lasach (art. 13) ochronie polegającej na zachowaniu w stanie naturalnym podlegają:

- ⇒ śródpolne i śródleśne oczka wodne o powierzchni do 1 ha,
- ⇒ torfowiska na gruntach rolnych i śródleśne,
- ⇒ pozostałe naturalne bagna i łąki na terenach śródleśnych.

Wobec powyższych obiektów zakazana jest ingerencja zakłócająca naturalne procesy i mogąca doprowadzić do zachwiania równowagi przyrodniczej lub ograniczenia różnorodności biologicznej. W szczególności nie należy:

- wykonywać w odniesieniu do tych obiektów (także w ich sąsiedztwie) prac melioracyjnych wpływających negatywnie na ich stosunki wodne (w szczególności obniżających poziom wód),

- oddawać w dzierżawę oczek wodnych w celu ich wykorzystania rybackiego wiążącego się z niszczeniem roślinności wodnej i przybrzeżnej oraz zmianą właściwości fizyko-chemicznych wód,
- niszczyć roślinności przybrzeżnej oraz zarośli i zadrzewień przywodnych,
- wykonywać w sąsiedztwie zrębów zupełnych,
- zalesiać łąk i muraw ciepłolubnych,
- zezwalać na eksploatację torfu.

b) lasy ochronne

Zgodnie z § 3 rozporządzenia MOŚNiL z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej (DZ.U.92.67.337), w lasach ochronnych prowadzi się gospodarkę leśną w sposób zapewniający ciągłe spełnianie przez nie celów, dla których zaostały wydzielone, w szczególności poprzez:

- **zachowanie trwałości lasów** (dbałości o stan zdrowotny i sanitarny, preferowania naturalnego odnowienia, ograniczania regulacji stosunków wodnych do prac uzasadnionych potrzebami odnowienia lasu oraz użytkowania sąsiadujących z lasami ochronnymi gruntów nieleśnych, ograniczania trwałego odwadniania bagien),
- **zagospodarowanie i ochronę lasów** - kształtowanie struktury gatunkowej i przestrzennej lasu zgodnie z warunkami siedliskowymi, stosowania indywidualnych sposobów zagospodarowania i ochrony poszczególnych drzewostanów, ograniczenia w cięciach i stosowania zrębów zupełnych).

Zgodnie z § 1 ww. rozporządzenia lasy ochronne mogą być uznane m. in. lasy, które:

- chronią glebę (lasy glebochronne),
- chronią zasoby wód (lasy wodochronne),
- stanowią cenne fragmenty rodzimej przyrody.

3. Ekologiczny System Sieci Obszarów Chronionych (ESOCh) proponowany dla gminy Choszczno

Ekologiczny System Sieci Obszarów Chronionych (ESOCh) to koncepcja ochrony przyrody mająca na celu w **dłuższej perspektywie czasu ochronę, zachowanie, bądź**

restytucję walorów przyrodniczych, opracowana w latach siedemdziesiątych XX wieku i będąca podstawą przyjętej przez Sejm polityki ekologicznej państwa. Zamysł ten stał się możliwy do zrealizowania na drodze działań w skali międzynarodowej dzięki powstałej w latach dziewięćdziesiątych XX wieku koncepcji stworzenia Europejskiej Sieci Ekologicznej (ECONET). W ramach tej koncepcji dla Polski zaproponowano utworzenie krajowej sieci ECONET-PL a propozycje te opisano w pracy „Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET - POLSKA Liro (1995, 1997).

Zarówno system ESOCh jak ECONET PL można uznać za koncepcje oparte na podobnych zasadach i stanowiące te same cele do osiągnięcia. Autorzy ECONET opracowali jednak i wciąż doskonałą metody zmierzające do zidentyfikowania i wyłonienia obszarów tworzących sieć ekologiczną.

W obwieszczeniu prezesa Rady Ministrów z 26 lipca 2001 r (MP nr26/01 poz. 432) ogłoszono założenia polityki proekologicznej państwa. W dokumencie tym w rozdz. III ust. 2.2.4. opisywana jest rola i znaczenie ECONET - PL w kształtowaniu krajowej sieci ekologicznej. W niniejszym opracowaniu sieć nazwano ESOCh ze względu na istniejące odniesienia prawne w Polsce (np. w Ustawie o ochronie przyrody).

Tworząc system ESOCh przyjęto, że sieć ekologiczna ma strukturę hierarchiczną, a więc jej elementy mogą być wyróżnione na różnych poziomach: lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym

Sieć tworzą **strefy węzłowe** i wiążące je **korytarze ekologiczne**. Na poziomie lokalnym, za jaki można uznać poziom gminy, elementy sieci są obszarami węzłowymi. Jednocześnie pełnią one funkcję korytarzy ekologicznych na wyższym poziomie organizacji, np. regionalnym. Stąd elementy cząstkowe, wyróżnione w trakcie wykonywanej inwentaryzacji przyrodniczej, stanowią część bardziej złożonego systemu krajowego, a następnie międzynarodowego. Bardzo istotne jest więc określenie walorów przyrodniczych obszarów na podstawowym, lokalnym poziomie.

Fragment ESOCh jak dotąd nie zostały wyodrębnione jako obiekty ochrony przyrody. Ustawa o ochronie przyrody określa w art.13 ust.2 jako obiekt krajowego systemu ochrony przyrody - parki narodowe, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu.

Elementy ESOCh to obiekty, których powierzchnia wynosi od kilku arów do kilkuset hektarów. Pełnią one rolę miejsc rozrodu i stałego przebywania zwierząt, stanowią również refugia szaty roślinnej o naturalnym oraz prawie naturalnym charakterze. Są to głównie lasy,

bagna, torfowiska, jeziora lub oczka wody albo trzcinowiska, doliny rzek i strumieni, ciągi zadrzewień. W krajobrazie gminy Choszczna obiekty takie występują.

3.1. Strefy węzłowe

Według koncepcji krajowej sieci ekologicznej ECONET - POLSKA (Liro 1995) wschodnia część gminy Choszczno graniczy z obszarem węzłowym o randze międzynarodowej Obszar Drawy (7 M).

W skali lokalnej za obszary węzłowe sieci powiązań ekologicznych można uznać rejon między Stradzewem, Pomieniem i Wapnicą – u zbiegu dolin Iny i Stobnicy. Podobny obszar funkcjonuje pomiędzy Piasecznikiem, Radaczewem, Suchanówkiem i Suchaniem. Niektóre z tych terenów pokrywają się z istniejącym obszarem chronionego krajobrazu "Choszczno-Drawno" OCHK-D. W miejscach tych skoncentrowane są różnorodne walory przyrodnicze – łączą się ciekły, występują mokradła różnego typu, łąki, lasy zboczowe, wąwozy, źródła i obiekty kulturowe – parki i pozostałości po starych młynach. Ponadto obszary te są również bardzo ważne dla zwierząt bytujących na terenie gminy. Tereny te typowaliśmy na podstawie następujących kryteriów:

występowanie dużych koncentracji zwierząt danego gatunku,
występowanie gatunków rzadkich, zagrożonych i chronionych,
występowanie siedlisk o wysokim stopniu naturalności i seminaturalnych o dużym znaczeniu dla zachowania różnorodności biologicznej,
rola ekologiczna (korytarze ekologiczne, ostoja, zimowisko, żerowisko).

3.2. Korytarze i bariery ekologiczne

3.2.1. Korytarze ekologiczne

Zgodnie ze Strategią Ochrony Przyrody Województwa Szczecińskiego (Jasnowska, 1996) północna część gminy Choszczno stanowi fragment korytarza ekologicznego tworzonego przez dolinę rzeki Iny. Dolina Iny posiada też wysoką rangę w systemie Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET - POLSKA (Liro 1998).

Cały obszar gminy włączony jest do dwóch korytarzy ekologicznych o randze krajowej: dolina Iny tworzy połączenie obszarów o znaczeniu międzynarodowym 6M i 7M (Pojezierze Drawskie, Obszar Drawy) z obszarem 1M (Dolna Odra).

Na terenie gminy występują korytarze o znaczeniu regionalnym i lokalnym. Mają one znaczenie głównie dla fauny związanej z siedliskami mokradłowymi, oraz dla zwierząt łownych, umożliwiając im wędrówki pomiędzy większymi kompleksami leśnymi

Korytarze ekologiczne o znaczeniu regionalnym i lokalnym na terenie gminy Choszczno.

L.p.	Lokalizacja	Charakterystyka biotopu	Walory biocenotyczne
1.	Ina	dolina rzeczna	siedliska łąkowe i żerowiska dla rzadkich gatunków: troć, minóg rzeczny, minóg strumieniowy, głowacz białołetwy, derkacz, orlik krzykliwy, bąk, wydra, bóbr
2.	Stobnica	dolina rzeczna	siedliska łąkowe i żerowiska dla rzadkich gatunków ptaków, herpetofauny, wydry
3.	Wardynka	dolina rzeczna	siedliska łąkowe i żerowiska dla rzadkich gatunków ptaków, herpetofauny, wydry
4.	Lasy nad Stobnem	ciąg niewielkich kompleksów leśnych	korytarz zwierzyny łownej, głównie jeleni i dzików
5.	Lasy koło Kołek	ciąg niewielkich kompleksów leśnych przylegających do Puszczy Drawskiej	korytarz zwierzyny łownej, głównie jeleni

3.2.2. Bariery ekologiczne

Intensywna działalność ludzka wpływa na otaczające środowisko w różnoraki sposób. Najczęściej spotykamy się z jej negatywnym wpływem. Zwierzęta i rośliny żyjące w otoczeniu człowieka coraz częściej poddawane są jego presji, a zwierzęta i rośliny dziko żyjące w naturalnym środowisku popadają w konflikt z potrzebami rozwijającej się gospodarki ludzkiej.

Oprócz bezpośredniego wpływu człowieka, jak polowania, zbieractwo, niszczenie siedlisk (np. wypalania, przeprowadzenie melioracji) czy zanieczyszczenie środowiska, oddziałuje on także pośrednio, np. przez tworzenie nienaturalnych barier ekologicznych.

W obrębie omawianej gminy brak jest wyraźnych barier ekologicznych pochodzenia naturalnego. Wyróżniono tu natomiast kilka rodzajów sztucznych barier ekologicznych, które utrudniają naturalne połączenia siedlisk zwierząt i drogi ich migracji w obrębie obszarów cennych przyrodniczo lub stanowią zagrożenie dla otaczającego środowiska.

Na obszarze gminy Choszczno istnieje dość gęsta sieć lokalnych powiązań ekologicznych, a jednocześnie duże rozproszenie osiedli ze skoncentrowaną zabudową, co sprawia, że bariery ekologiczne w postaci liniowej infrastruktury (gł. drogi, koleje) mają stosunkowo nieznaczny wpływ na jakość powiązań ekologicznych. Największymi barierami są:

- linia kolejowa Szczecin – Poznań, przecina na zachód od Choszczna ostoję OC 2 - Stawin i korytarz ekologiczny, stanowi barierę głównie dla ssaków (zwierzyna gruba, lis, jenot, borsuk, kuny - często gina).
- droga Piasecznik – Suchań, przecina dolinę Iny - korytarz ekologiczny, bariera dla herpetofauny, sarn, drapieżników.
- droga Choszczno - Drawno w rejonie dopływów Stobnicy, doliny Wardynki i Rzecka, przecina dolinę Wardynki R-2, korytarz ekologiczny, bariera dla herpetofauny i zwierzyny łownej (sarny, dziki).
- droga Choszczno - Recz w dolinie Stobnicy, przecina dolinę Stobnicy ZPK-2, korytarz ekologiczny, bariera dla herpetofauny i zwierzyny łownej (sarny, dziki).

Pozostałości urządzeń wodnych (progi) po zniszczonych młynach mogą stanowić istotną przeszkodę w migracji gatunków związanych z siedliskami wodnymi. Szereg progów istnieje na Wardynce obszar przewidzianego do ochrony R-2. Urządzenia te są częściowo wykorzystywane aktualnie dla celów hodowli ryb (m. in. pstrąg tęczowy) np. w okolicy Chełpy, Radlic, Łaszewa.

4. Przyroda gminy Choszczno na tle konwencji międzynarodowych i dyrektyw Unii Europejskiej

Zgodnie z zapisami art. 87 i 91 Konstytucji RP międzynarodowe umowy ratyfikowane przez Polskę są źródłem powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej. Niewątpliwie takimi są międzynarodowe konwencje ratyfikowane przez władze naszego kraju.

Obowiązujące w państwach Unii Europejskiej przepisy z zakresu ochrony środowiska, a w szczególności z zakresu ochrony przyrody nie są w Polsce obowiązujące. Jednakże Układ Europejski o stowarzyszeniu Polski ze Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, który wszedł w życie w 1994 r. zakłada, że następować będzie stopniowe zbliżanie przepisów polskich z przepisami Unii Europejskiej. Jest to istotne również ze względu na zaawansowane starania Polski o wejście do Unii Europejskiej.

Niezbędnym jest więc takie prowadzenie obecnie działań, aby uchwalane w najbliższych planach zagospodarowania przestrzennego objekty uwzględniały już te kwestie, a przepisy wybiegały naprzeciw tym wymogom. Dlatego autorzy operatu generalnego uważają, że ten punkt jest szczególnie ważny dla pracowników administracji państwowej rządowej i samorządowej oraz tych osób, które będą uczestniczyły w procedurze przygotowywania i zatwierdzania planu zagospodarowania przestrzennego miasta.

Poniżej omówiono uwarunkowania płynące z :

- obowiązujących w Polsce konwencji,
- z obowiązujących w państwach Unii Europejskiej przepisów z zakresu ochrony przyrody, a które w związku ze staraniami Polski o przyjęcie w poczet państw Unii Europejskiej będą „lada chwila” obowiązywać w naszym kraju.

4.1. Konwencje międzynarodowe

Polska ratyfikowała kilkadziesiąt konwencji dotyczących ochrony środowiska. Wśród nich są także konwencje dotyczące ochrony zasobów przyrodniczych, takie jak:

- Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych, tzw. **Konwencja Berneńska**. Celem tej Konwencji jest ochrona gatunków ginących, zagrożonych, migrujących i endemicznych oraz siedlisk ich występowania.

Przeprowadzona waloryzacja wykazała, że w obrębie gminy Choszczno stwierdzono bytowanie 120 gatunków fauny ściśle chronionych według zapisów tej Konwencji:

Krałouste - minóg rzeczny, minóg strumieniowy

Płazy - traszka grzebieniasta, kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, rzekotka drzewna, żaba jeziorkowa, żaba śmieszka, żaba trawna, żaba moczarowa, żaba wodna

Gady - jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, padalec zwyczajny, zaskroniec zwyczajny, żmija zygzakowata

Ptaki - łącznie 94 gatunki

Ssaki - łącznie 10 gatunków

W gminie Choszczno obszarami ważnymi dla wymienionych wyżej gatunków są:

⇒ rzeka Ina w rejonie mostu na północ od Piasecznika (**OCHK-D**) - miejsce występowania minogów, wydry i borsuka

⇒ mokradło koło Krzowca (UE-9), w którym bytują: kumak nizinny, traszka grzebieniasta i

rzekotka drzewna

- ⇒ mokradło koło Bonina (OC-2), w którym występuje zaskroniec zwyczajny
- ⇒ jezioro Piasecznik (OC-1) – miejsce bytowania żaby jeziorkowej, trawnej i moczarowej
- ⇒ jezioro Suliszewo (UE-5), w którym występuje żaba wodna i żaba śmieszka
- ⇒ jezioro Stobno (OC-2), w którym bytują: perkozek, perkoz rdzawoszyi, bąk, łabędź niemy, głowienka, kokoszka wodna
- ⇒ okolice miejscowości Kołki gdzie występują: jaszczurka zwinka, żyworodna, żmija zygzakowata
- ⇒ okolice Stradzewa – miejsce występowania padalca zwyczajnego

Nie stwierdzono tu żadnych gatunków roślin, które figurują na listach tej Konwencji.

- Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, tzw. **Konwencja Bońska** z 1979 r. Przeprowadzona waloryzacja wykazała, że w obrębie gminy Choszczno występuje lub występowało 11 gatunków wymienianych w Konwencji Bońskiej:

4 niełęgowe - bielik, rybołów, rybitwa zwyczajna, rybitwa czarna

7 łęgowych lub prawdopodobnie łęgowych - perkoz rdzawoszyi, bąk, bocian czarny, bocian biały, przepiórka, muchołówka szara, muchołówka mała

W gminie Choszczno obszarami ważnymi dla wymienionych wyżej gatunków są:

- ⇒ jezioro Stobno (UE-8) – miejsce występowania rybitwy zwyczajnej i czarnej, perkoza rdzawoszyjnego, bąka
- ⇒ jezioro Suliszewo (UE-5), w którym bytuje rybołów
- ⇒ okolice Sławęcina jako miejsce występowania przepiórki i muchołówki małej
- ⇒ okolice Kaszewa, gdzie występuje gniazdo bociana czarnego

W ramach tej Konwencji dodatkowo obowiązują porozumienia o ochronie nietoperzy. Nie wykazano jak dotąd w obrębie tej gminy żadnego obszaru pełniącego kluczową funkcję jako miejsce odpoczynku w trakcie wędrówek lub też zimowisko.

- Konwencja o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, tzw. **Konwencja Paryska**. Celem tej Konwencji jest ochrona obiektów o szczególnym znaczeniu dla zachowania światowego dziedzictwa, w tym niepowtarzalnych obszarów z naturalną przyrodą.

W obrębie gminy Choszczno nie znajduje się żaden obszar ani obiekt wpisany lub zasługujący na wpisanie na listę obiektów światowego dziedzictwa.

- Konwencja o obszarach wodno - błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, tzw. **Konwencja Ramsarska** z 1971 r..

Na obszarze gminy Choszczno nie znajduje się żaden obszary ani obiekty wpisany na listy obiektów tych Konwencji.

- **Konwencja o różnorodności biologicznej** podpisana w Rio de Janeiro w 1992 roku. Zobowiązuje ona do ochrony różnorodności biologicznej na trzech poziomach organizacji: gatunku, biocenozy i krajobrazu. Każda ze stron opracuje własną narodową strategię zrównoważonego rozwoju gospodarczego. Szczegółowe zalecenia dotyczą m. in.:

- prowadzenia monitoringu procesów mogących istotnie obniżyć bioróżnorodność,
- wytyczenia sieci obszarów chroniących pełne spektrum bioróżnorodności,
- opracowania zasad funkcjonowania terenów otaczających centra bioróżnorodności,
- rewitalizacji ekosystemów zdegradowanych,
- przeciwdziałania ekspansji gatunków obcych zagrażających gatunkom rodzimym,
- opracowania zbioru przepisów prawnych dotyczących gatunków zagrożonych wymarciem.

Jest to najważniejszy akt prawny odnoszący się do elementów szaty roślinnej. Przytoczona Konwencja jest na tyle uniwersalna, że uwzględnia najważniejsze aktualne potrzeby w zakresie ochrony przyrody, a wcześniejsze akty prawne zawierają się w niej w pełni. Część jej postanowień realizowana jest w obowiązującym prawie polskim (patrz pkt 5).

Reasumując należy stwierdzić, że w obrębie gminy Choszczno nie znajduje się żaden obszar który pełniłby kluczową funkcję z punktu widzenia którejkolwiek z w/w konwencji.

4.2. Przepisy Unii Europejskiej w zakresie ochrony przyrody

W celu ochrony i zachowania zasobów przyrody państwa zrzeszone w Unii Europejskiej wydały decyzje oraz przyjęły tzw. dyrektywy służące realizacji zapisów konwencji międzynarodowych, a jednocześnie będących podstawą przyjętej przez te kraje koncepcji sieci obszarów chronionych zwanych "**Natura 2000**". Omawiane akty prawne to:

- Decyzja nr 82/72/EWG z 1981 r. Rada EWG przyjmująca Konwencję o ochronie gatunków europejskich dzikich zwierząt i roślin oraz siedlisk naturalnych, tzw. Konwencję

Berneńską,

- Decyzja nr 82 / 461 / EWG z 1982 r. Rada EWG przyjmująca Konwencję o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt, tzw. Konwencję Bońską,
- Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków, zwana Dyrektywą Ptasia,
- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory, zwana Dyrektywą Siedliskową (Habitatową).

Zarówno Dyrektywa Ptasia jak i Siedliskowa zostały uznane za podstawę tworzonej sieci NATURA 2000. Z uwagi na istniejące w Polsce odniesienia zawarte w Zasadach polityki ekologicznej państwa (MP nr 26/01poz.432, rozdz.III ust 2.2.2.) w trakcie waloryzacji zasobów przyrody miasta Szczecinek wzięto pod uwagę wspomniane dyrektywy i przeanalizowano wyniki inwentaryzacji pod kątem przepisów tych aktów.

a) Dyrektywa Rady 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979r. w sprawie ochrony dzikich ptaków

Zgodnie z Dyrektywą Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków (z późniejszymi zmianami) ustanowiono kompleksowy program ochrony dzikich ptaków wędrownych, osiadłych i ich siedlisk. Państwa członkowskie ponoszą ogólną odpowiedzialność za utrzymanie populacji wszystkich gatunków. Muszą one zakazać umyślnego zabijania lub chwytania ptaków, umyślnego niszczenia i uszkodzania ich gniazd i jaj, zbierania jaj w naturalnych siedliskach, umyślnego płoszenia tych ptaków w okresie lęgowym i wyprowadzania młodych oraz przetrzymywania ptaków gatunków, na które polowanie, lub których chwytanie jest zabronione. Wykaz tych gatunków wymieniono w *Załączniku nr I*.

Są to gatunki wymierające lub zagrożone przez zmiany ich biotopów, gatunki rzadkie oraz inne wymagające ochrony ze względu na charakter siedlisk. W Polsce nazywa się je "gatunkami specjalnej troski". Państwa członkowskie muszą wskazać obszary będące ich siedliskami, przede wszystkim obszary podmokłe, mając na uwadze to, że podstawowym sposobem zapewnienia ich przeżycia i pomyślnego rozrodu jest ochrona siedlisk.

Na terenie gminy Choszczno miejscami szczególnie ważnymi z punktu widzenia Załącznika nr I tej Dyrektywy są miejsca rozrodu następujących gatunków lęgowych lub prawdopodobnie lęgowych:

bąk, bocian biały, bocian czarny, trzmielojad, kania czarna i rdzawa, bielik, błotniak stawowy, błotniak zbożowy, orlik krzykliwy, rybołów, derkacz, żuraw, rybitwa zwyczajna, rybitwa czarna, lelek kozodój, zimorodek, dzięcioł czarny, muchołówka mała, dziedzba gąsiorek.

W gminie Choszczno obszarami ważnymi dla wymienionych wyżej gatunków są:

- ⇒ jezioro Stobno (UE-8) – miejsce występowania zimorodka, rybitwy czarnej i zwyczajnej
- ⇒ okolice Golczy (UE-11) gdzie bytują: bąk i orlik krzywy
- ⇒ buczyna koło Sławęcina (OC-1) – miejsce występowania dzięcioła czarnego, muchołówki małej
- ⇒ okolice Krzowca (UE-9), gdzie występuje derkacz, żuraw, bocian biały
- ⇒ jezioro Raduń (ZPK-3) – miejsce występowania błotniaka stawowego i rybołowa
- ⇒ Kaszewo, w którym bytuje dziedzba gąsiorek, bocian czarny, kania rdzawa, błotniak zbożowy

Istniejące i proponowane na terenie gminy obiekty chronione stanowią miejsca rozrodu i bytowania dla wymienionych wyżej gatunków.

b) Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory

Jednym z najważniejszych uregulowań prawnych Unii w zakresie ochrony przyrody jest wspomniana tzw. „Dyrektywa Habitatowa” (92/43/EEC) z 1992 r. o ochronie naturalnych ekosystemów, dzikiej flory i fauny. Jest ona ściśle związana z programem CORINE biotopes (Coordination of Information on Environment, Koordynacja Informacji o Środowisku). Realizacja Programu CORINE polega na tworzeniu banku danych potrzebnych przy podejmowaniu decyzji z zakresu polityki ekologicznej Unii Europejskiej. W ostatnich latach rozpoczęto stopniowe wdrażanie programu również i w Polsce.

Wprowadzenie Dyrektywy Habitatowej (Siedliskowej) ma na celu zapewnienie restytucji i ochrony naturalnych ekosystemów i gatunków, których istnienie jest istotne dla Unii Europejskiej, przez stworzenie konkretnej europejskiej sieci ekologicznej, tzw. systemu **NATURA 2000**. Do systemu tego zostaną obligatoryjnie włączone obszary chronione utworzone na podstawie dyrektywy 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków.

Obszary do objęcia specjalną ochroną są proponowane przez państwa członkowskie, jakkolwiek mogą też być proponowane przez Unię Europejską, jeżeli jest to niezbędne do ochrony szczególnie ważnych typów ekosystemów i zagrożonych gatunków. Zgłoszone obiekty wyłonione zostaną na podstawie przepisów zawierających m.in. wykazy gatunków oraz siedlisk rzadkich i zagrożonych. Gatunki i siedliska wymieniono w Załącznikach do Dyrektywy.

Załącznik I - określa siedliska naturalne uważane za ważne dla Wspólnoty Europejskiej.

Załącznik II - zawiera wykaz gatunków fauny i flory, wymagających stworzenia specjalnych obszarów chronionych.

Załącznik IV - podaje listę gatunków fauny i flory, które powinny być chronione.

Załącznik V - określa listę gatunków flory możliwych do pozyskania ze stanu naturalnego.

Z listy Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, na terenie gminy Choszczno stwierdzono, że występują tu płaty roślinności wymienianej jako ważne z punktu widzenia tej Dyrektywy, ale nie stanowią one obszarów kluczowych dla przyrody w skali Europy. W skali lokalnej jako obiekty z listy tego załącznika wymieniono poniżej. Numeracja kodu odpowiada kodowi Natura 2000, natomiast w nawiasach okrągłych umieszczono symbole istniejących i proponowanych do ochrony obiektów, w których siedliska te występowały:

- naturalne jeziora eutroficzne z roślinnością *Magnopotamion* lub *Hydrocharition* (przewidywane użytki ekologiczne UE-2 „Stradzewo”, UE-4 „Jezioro Pławie”, UE-5 „Jezioro Suliszewo”, UE-10 „Gleźno, przewidywane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe ZPK-1 „Śławęcina” i ZPK-3 „Rynna jezior Klukom, Żeńsko, Raduń”);
- twarde oligo-mezotroficzne wody z podwodnymi łąkami ramienic (przewidywany użytek ekologiczny UE-8 „Jezioro Stobno”);
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przewidywany rezerwat R-3 „Mszar Bonin”, przewidywane użytki ekologiczne UE-2 „Stradzewo”, UE-3 „Mszar koło Moglicy”, UE-6 „Dęby nad mszarem” Jezioro Suliszewo”, UE-10 „Gleźno oraz OC-2);
- lasy nadrzeczne z olszą czarną i jesionem wyniosłym, (przewidywane rezerваты R-1 „Łęg koło Śławęcina”, R-2 „Dolina Wardynki” oraz przewidywany użytek ekologiczny UE-1 „Młyn Piasecznik”)

Wymienione siedliska były brane pod uwagę przy typowaniu obiektów ekologicznego systemu obszarów chronionych dla gminy, znalazły się w obrębie istniejących i proponowanych obszarów chronionych.

Przy respektowaniu wskazań konserwatorskich zawartych w opisach proponowanych do ochrony obiektów oraz we wskazówkach do studium (...) i pzp cenne placówki szaty roślinnej powinny zostać zachowane. Dla obiektów na terenach lasów państwowych nie zawsze zaproponowano formy ochrony z uwagi na istniejące w lasach programy ochrony, które powinny uwzględniać zachowane fragmenty naturalnej roślinności leśnej.

Stwierdzone na terenie gminy gatunki zwierząt będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów chronionych (**Załącznik II**) to:

minóg rzeczny, minóg strumieniowy, głowacz białopłetwy, traszka grzebieniasta, kumak nizinny, bóbr europejski, wydra

W gminie Choszczno obszarami ważnymi dla wymienionych wyżej gatunków są:

- ⇒ rzeka Ina w rejonie mostu na północ od Piasecznika (**OCHK-D**) - miejsce występowania minogów, głowacza białopłetwego, bobra europejskiego i wydry
- ⇒ lokalne podmokłości, które są miejscem bytowania kumaka i traszki grzebieniastej
- ⇒ stawy na Stobnicy oraz jez. Sulinowo, które są miejscem bytowania wydry

Gatunki zwierząt ściśle chronione wymienione w **Załączniku IV** to:

traszka grzebieniasta, kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, rzekotka drzewna, żaba jeziorkowa, żaba moczarowa, jaszczurka zwinka, bóbr europejski, wydra, nietoperze

W gminie Choszczno obszarami ważnymi dla wymienionych wyżej gatunków są:

- ⇒ rzeka Ina w rejonie mostu na północ od Piasecznika (**OCHK-D**) - miejsce występowania wydry i bobra europejskiego
- ⇒ mokradło koło Krzowca (UE-9), w którym bytują: kumak nizinny, traszka grzebieniasta i rzekotka drzewna
- ⇒ jezioro Piasecznik (OC-1) – miejsce bytowania żaby jeziorkowej i moczarowej
- ⇒ okolice miejscowości Kołki gdzie występuje jaszczurka zwinka

Gatunki te objęte są w Polsce ochroną prawną. Prawie w każdym z istniejących lub zaproponowanych obszarów chronionych występuje przynajmniej jeden z wymienionych gatunków.

Z gatunków wymienionych w wykazie roślin "będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, których pozyskiwanie ze stanu dzikiego i eksploatacja może podlegać działaniom w zakresie zarządzania" (**Załącznik V**) na terenie gminy Choszczno występują: torfowce *Sphagnum* spp., widłaki *Lycopodium* spp., oraz śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*.

Z gatunków zwierząt wymienionych w tym załączniku występuje *ślimak winniczek*, *minóg rzeczny*, *sieja* i *kuna leśna*.

Z podanych gatunków nie należy dopuszczać do pozyskiwania ze stanu dzikiego widłaków - także kłosów zarodnikonośnych - ze względu na nieliczne występowanie, oraz wymienionych wyżej mszaków, z uwagi na ich udział w cennych fitocenozach. W przypadku torfowców jest to szczególnie ważne, gdyż mszaki te - zajmują tylko niewielkie arealy - mają kluczowe znaczenie dla funkcjonowania cennych ekosystemów torfowiskowych. Ponadto należy podkreślić, że zasoby torfowców są bardzo trudno odnawialne i z tego względu wydawanie zezwoleń na ich eksploatację powinno być poprzedzone dużą rozważą.

Podsumowanie

Reasumując, po analizie przepisów Unii Europejskiej należy stwierdzić, że na terenie gminy Choszczno został zaproponowany jeden obiekt kwalifikujący się do sieci **NATURA 2000** jest to obszar chronionego krajobrazu Choszczno - Drawno. Zaproponowany obszar do ochrony odpowiada i wychodzi naprzeciw wymogom stawianym w aktach prawnych Unii Europejskiej w zakresie ochrony przyrody. Z punktu widzenia prawodawstwa Unii Europejskiej, dotyczące ochrony środowiska przyrodniczego, zwraca uwagę liczna i bogata reprezentacja cennych ekosystemów na terenie gminy Choszczno.

5. Wymagania wynikające ze strategii ochrony różnorodności biologicznej oraz kryteriów IUCN (Światowej Unii Ochrony (Przyrody))

Plan działań ukierunkowany na ochronę różnorodności biologicznej zawarty został w programie polityki ekologicznej państwa przyjętym do realizacji w 1994r. w związku z opracowaną w latach siedemdziesiątych koncepcją Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (**ESOCH**). Podstawowe cele realizowane w obiektach prawnie chronionych wg kryteriów IUCN są następujące.

- **Zachowanie fragmentów naturalnych ekosystemów** - temu celowi na terenie gminy odpowiadają obiekty przewidziane do ochrony jako użytki ekologiczne.

- **Zachowanie różnorodności biologicznej** i równowagi ekologicznej środowiska - temu celowi na terenie gminy odpowiadają istniejące obszary chronionego krajobrazu, a w pewnym stopniu także zaproponowane użytki ekologiczne. Istotną rolę w tym zakresie mają do spełnienia korytarze ekologiczne, które stanowią drogi migracji roślin i zwierząt.
- **Ochrona zasobów genetycznych** wiąże się głównie z ochroną populacji rzadkich i zagrożonych gatunków flory i fauny, realizowaną w gminie przez ustanowienie i zaproponowanie stref ochronnych dla rzadkich gatunków ptaków, gdzie mają swoje miejsca bytowania i rozrodu zwierzęta i rośliny. Wykazane obszary cenne (OC) z rzadkimi gatunkami roślin oraz fauny w trakcie planowania wszelkiego zainwestowania powinny zostać zachowane możliwie w nie zmienionym stanie.
- **Ochrona walorów krajobrazowych** w Choszcznie utworzone są dwa duże obiekty powierzchniowe, jak obszar chronionego krajobrazu a także przewidziane do ochrony mniejsze obiekty, jak rezerwat, zespół przyrodniczo-krajobrazowy, użytki ekologiczne o dużych walorach krajobrazowych, związanych z cechami geomorfologicznymi obszaru polodowcowego.
- Pozostałe cele - jak **edukacja, badania i monitoring, zapobieganie erozji, rekreacja i turystyka** - są i mogą być nadal realizowane w gminie w różnych obiektach istniejących oraz przewidzianych do ochrony.

6. Przyroda gminy w świetle prawa Rzeczypospolitej Polskiej

Prawo polskie zawiera szereg przepisów i aktów różnej rangi, które są podstawą do praktycznej i planowej ochrony zasobów przyrody. Określają one przedmioty i zakres ochrony, wykonywanie ochrony przyrody na drodze rozwiązań bezpośrednich (ochrona gatunkowa fauny i flory) jak również pośrednich przez ustalenie zasad planowania przestrzennego, tworzenia strategii rozwoju i szczegółowych działań wpływających na stan środowiska i przyrody, dla których nadrzędna jest zasada dostosowywania się do wymogów ochrony przyrody i środowiska.

Obecnie każdy akt prawny mający skutki w planowaniu przestrzennym (plany zagospodarowania przestrzennego, prawo miejscowe) musi uwzględniać w pierwszym rzędzie uwarunkowania przyrodnicze.

Odniesienia w prawie polskim dotyczące szaty roślinnej i fauny, w szczególności jej ochrony, skomentowane zostały w poszczególnych rozdziałach niniejszego opracowania.

Najważniejsze z nich zawarto w ANEKSIE.

Wykorzystane zostały następujące akty prawne:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, w zakresie obowiązujących w Polsce konwencji międzynarodowych;
- Ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 114, poz. 492; ostatnie zmiany Dz.U. Nr 3 poz 21 z 2001r. - ANEKS) - w zakresie ustalenia kategorii obszarów proponowanych do ochrony, relacje między ustaleniami planistycznymi a ustaleniami wynikającymi z faktu istnienia obszarów chronionych;
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2001r. w sprawie określenia listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową...(Dz.U. Nr 106/01, poz. 1167 - ANEKS) - w zakresie: wybór gatunków chronionych, możliwości realizacji ochrony, możliwości pozyskiwania roślin leczniczych;
- Rozporządzenie Ministra Środowiska, z dnia 26 września 2001r. w sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ...(Dz. U. Nr 130/01, poz. 10232 -ANEKS) - w zakresie wyboru gatunków chronionych, ochrony ich miejsc rozrodu, wyznaczenia stref rozrodu określonych gatunków;
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z 14 sierpnia 2001r w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie (Dz.U. Nr 92 poz.1029 z 3 września 2001r. - ANEKS) - w zakresie wyboru siedlisk podlegających ochronie i możliwości realizacji tej ochrony w ramach zaproponowanych obiektów chronionych;
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. z 1994 r. Nr 49, poz. 196, ostatnie zmiany Dz.U. Nr 100, poz.1085 z 2001r) w zakresie: konieczność uwzględnienia w opracowaniach planistycznych utrzymania równowagi przyrodniczej i racjonalnej gospodarki zasobami przyrodniczymi środowiska, wymogi w zakresie przekształcania i użytkowania środowiska przyrodniczego, praktyczne i planistyczne skutki zakazu niszczenia roślinności przyczyniającej się do oczyszczania środowiska, zasady kształtowania terenów zieleni, sposób wykonywania ochrony przyrody w parkach, kierunki działań ratunkowych wobec gatunków;
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78, ostatnie zmiany z 2001r Dz.U. Nr 86, poz. 875; Nr 100, poz.1085 - ANEKS) - w zakresie nakazu zachowania torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych;
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. Nr 101 poz.444; ostatnie zmiany z 2000r Dz.U. Nr 86 poz. 958, Nr 122 poz.1268) w zakresie - nakazu zachowania

śródleśnych naturalnych bagien, łąk i torfowisk, ustalenie kierunków zalesień;
Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z 26 lipca 2001r. o ogłoszeniu Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju (MP nr 26 z 2001 r., poz. 432) sankcjonującego program NATURA 2000 jako " jedyne obligujące prawnie i politycznie Polskę zadanie jeśli chodzi o tworzenie sieci ekologicznej". Obwieszczenie to określa również rolę i znaczenie sieci ECONET-PL.

VI. WSKAZANIA DO STUDIUM UWARUNKOWAŃ PRZYRODNICZYCH ORAZ PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CHOSZCZNO

Przeprowadzona waloryzacja przyrodnicza potwierdziła zasadność ustanowienia tu istniejących obiektów chronionych i wykazała, że na obszarze gminy znajdują się szczególne tereny wymagające ochrony, ze względu na zagrożenia naturalne i antropogeniczne. Dane dotyczące stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego powinny być, zgodnie z art. 6 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U.1999.15.139 z późniejszymi zmianami), uwzględnione w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy. Powinny być także uwzględniane podczas opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wydaje się, że respektując zaprezentowane dalej wytyczne można pogodzić interesy potencjalnych inwestorów z wymogami ustawowymi dotyczącymi ochrony przyrody.

Wskazania te podzielono na dwie grupy zagadnień. Pierwsza z nich dotyczy środowiska przyrodniczego w aspekcie ogólnym i zawiera zalecenia, które można nazwać konserwatorskimi. Druga natomiast odnosi się do spraw planistycznych i uwzględnia specyficzne cechy gminy. Sformułowane poniżej zalecenia adresowane są do wszystkich podmiotów w gminie; niektóre z nich, ze względu na swój charakter, muszą być brane pod uwagę przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

1. Ocena dotychczasowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy oraz innych dokumentów z zakresu planowania przestrzennego i zagospodarowania w świetle waloryzacji przyrodniczej

Założenia przewidywane w dotychczasowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Choszczno są zgodne z zasadami kształtowania krajobrazu i nie naruszają jego naturalnego charakteru. Nie odnotowano żadnych kolizji zapisów planu z wynikami przeprowadzonej inwentaryzacji.

Lokalizacja inwestycji na terenie gminy Choszczno ustalana jest na podstawie obowiązujących na jej obszarze planów zagospodarowania przestrzennego. Są to:

1. plan zagospodarowania przestrzennego opracowany przez zespół pod kierownictwem mgr inż. arch. Zbigniewa Kurowskiego w Wojewódzkim Planowaniu Przestrzennego w 1991

- r. Plan zatwierdzony został uchwałą Rady Miasta i Gminy Choszczno nr IX/42/90 z 14 marca 1990 r. (Dz.Urz.Woj.Gorz. z 1990 r. Nr 16, poz. 137);
2. miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta Choszczna opracowany przez zespół pod kierownictwem mgr inż. Wojciecha Wydrko w Biurze Planowania Przestrzennego Sp. z o.o. w 1989 r. Plan zatwierdzony został uchwałą Rady Miasta i Gminy Choszczno nr XV/86/91 z 10 października 1991 r. (Dz.Urz.Woj.Gorz. Nr 14, poz. 89);
  3. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Choszczeńska osada rekreacyjno – turystyczna Raduń” opracowany w Pracowni Projektowej Arka Sp. z o.o. w 1998r. Plan zatwierdzony został uchwałą Rady Miasta i Gminy Choszczno nr XLVIII/487/98 z 26 maja 1998 r.

Pierwsze dwa plany na mocy obecnie obowiązującej ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym wygasają z końcem 2003 roku.

Nie stwierdzono kolizji ustaleń planistycznych w gminie z wynikami waloryzacji geobotanicznej i faunistycznej. Plan zagospodarowania przestrzennego gminy zawiera szereg pozytywnych, chociaż ogólnych, ustaleń:

- ochronę zadrzewień i lasów
- ekstensyfikacja produkcji rybackiej w jeziorach
- doprowadzenie rzek do I klasy czystości wód.

W planie ogólnym miasta znalazły się zapisy o konieczności wykonania melioracji odwadniającej doliny rzeki Stobnicy, przebudowy koryta Stobnicy, konieczności piętrzenia i stabilizacji lustra jez. Stobno. Ponieważ Stobno wraz z fragmentem doliny Stobnicy jest jednym z cenniejszych terenów w gminie (proponowany UE-5 Nie stwierdzono kolizji ustaleń planistycznych w gminie z wynikami waloryzacji geobotanicznej. Plan zagospodarowania przestrzennego gminy zawiera szereg pozytywnych, chociaż ogólnych, ustaleń:

- ochronę zadrzewień i lasów
- ekstensyfikacja produkcji rybackiej w jeziorach
- doprowadzenie rzek do I klasy czystości wód.

W planie ogólnym miasta znalazły się zapisy o konieczności wykonania melioracji odwadniającej doliny rzeki Stobnicy, przebudowy koryta Stobnicy, konieczności piętrzenia i stabilizacji lustra jez. Stobno. Ponieważ Stobno wraz z fragmentem doliny Stobnicy jest jednym z cenniejszych terenów w gminie (proponowany UE- 8 „Jezioro Stobno”) z wszelkimi pracami melioracyjnymi (koniecznymi ze względu na bezpieczeństwo zabudowy

miejskiej Choszczna) należy bardzo uważać i prowadzić je jedynie w najbliższym otoczeniu i na terenach zabudowanych.

Najbardziej kontrowersyjny jest plan osady rekreacyjno-turystycznej nad jeziorem Raduń. Na terenie przyległym do jeziora a objętym planem nie stwierdzono specjalnych wartości faunistycznych, ale sam projekt budzi zastrzeżenia ogólnej natury. Kompleks działek rekreacyjnych został wyznaczony nad samym jeziorem nie dając możliwości wypełnienia ustaleń art. 47a ust. 3 ustawy o ochronie przyrody (ochrona dostępu do wód i walorów krajobrazowych brzegów zbiorników).

Jezioro Raduń posiada wysokie skarpy ze źródłiskami, porośnięte lasem i niedostępne. Brak przejścia po szczycie skarpy może prowadzić do dewastacji brzegu, zniszczenia roślinności i tym samym zniszczenia lokalnego korytarza ekologicznego, biegnącego wokół jeziora.

Na terenie Nadleśnictw Choszczno i Drawno opracowane zostały Plany Ochrony Przyrody Nadleśnictw, stanowiący obligatoryjny element Planu Urządzenia Gospodarstwa Leśnego. Po uzupełnione o postulaty zawarte w niniejszej Waloryzacji dokumenty te będą stanowić dobrą podstawę dla realizacji celów ochrony przyrody na terenach leśnych.

Proponuje się uwzględnienie w Miejscowym Planie Zagospodarowania przestrzennego następujących postulatów wynikających z waloryzacji geobotanicznej.

W zakresie regulacji stosunków wodnych należy ograniczyć prace hydrotechniczne i melioracyjne do terenów faktycznie użytkowanych rolniczo. W odniesieniu do większości cennych obszarów przyrodniczych objętych propozycjami ochrony, należy opracować i wdrożyć program restytucji (poprawy) warunków wodnych.

Należy dążyć do poprawy proporcji pomiędzy krajobrazem rolniczym i leśnym. Szereg terenów trwale wycofanych z użytkowania rolniczego powinno zostać zalesionych przy wykorzystaniu gatunków właściwych dla siedlisk żyznych. Z drugiej strony zalesianie wielu porzuconych użytków zielonych będzie się wiązało ze spadkiem bioróżnorodności. Szczególnie istotne jest utrzymanie tradycyjnej, ekstensywnej działalności rolniczej na otwartych terenach Doliny Iny, Stobnicy i doliny Małej Iny.

Jedną z form utrzymania działalności gospodarczej na terenie Gminy powinno być promowanie turystyki i działalności edukacyjnej z wykorzystaniem stwierdzonych walorów przyrodniczych. Wymaga to opracowania koncepcji rozbudowy infrastruktury - tras pieszych, rowerowych i konnych, np. w oparciu o wycofane z użytkowania drogi gospodarcze i leśne. Koncepcje te są częściowo realizowane na terenie gminy Choszczno, czego przykładem jest propozycja wykorzystania nasypu kolejowego po trasie kolejowej Choszczno –Barlinek.

Należy skoordynować współpracę pomiędzy gminą Choszczno i gminami sąsiednimi w celu powołania "transgranicznych" obiektów chronionych. W szczególności należy dążyć do powołania wieloprzestrzennych form ochrony na terenie doliny rzeki Iny na obszarach gmin sąsiadujących m.in. Dolice, Suchań i Recz w celu ochrony ważnego korytarza ekologicznego o randze ponadregionalnej.

Konieczna jest współpraca pomiędzy Konserwatorem Przyrody i Konserwatorem Zabytków dla ustalenia zasad skutecznej ochrony obiektów łączących walory kulturowe i przyrodnicze, jak np. parki podworskie z pomnikowym drzewostanem.

Istniejące i projektowane pomniki przyrody (w szczególności najstarsze drzewa) powinny zostać ocenione pod względem zdrowotnym przez właściwych specjalistów, a w niezbędnych przypadkach należy zastosować zabiegi ochronne.

Konieczne jest objęcie ochroną wszystkich dawnych cmentarzyków wiejskich i innych obiektów związanych z tradycją kulturową. Ze względu na możliwość występowania cennych gatunków na murach budowli, należy zwrócić szczególną uwagę na ich zachowanie podczas konserwacji zabytków.

Szczególną opieką należy otoczyć liczne aleje przydrożne, stanowiące cenny i charakterystyczny składnik przyrody gminy.

Konieczne jest uregulowanie formalno-prawne gospodarki wodno-stawowej, w celu powstrzymania inwestycji trwale dewastujących przestrzeń i pogarszających jakość wód. Dotyczy to w szczególności niewielkich cieków, należących do najcenniejszych, pod względem ekologicznym, elementów przyrody gminy.

Należy podjąć środki dla ograniczenia kłusownictwa i rabunkowej eksploatacji drzewostanów i surowców mineralnych.

Wszystkie obszary leśne w strefie krawędziowej dolin, wzdłuż cieków i na obrzeżu kompleksów źródłiskowych powinny uzyskać kwalifikację lasów ochronnych.

2. Wskazania do studium uwarunkowań przyrodniczych oraz planu zagospodarowania przestrzennego gminy

W nowo opracowywanym planie przestrzennego zagospodarowania gminy należy uwzględnić wytypowane w operacie przyrody nieożywionej i krajobrazu, obiekty o cennych walorach przyrodniczych i kulturowych, wyłączając je z kręgu oddziaływania różnego rodzaju inwestycji przewidzianych w planie. Żadna z inwestycji realizowanych zgodnie z obowiązującym planem przestrzennego zagospodarowania gminy nie stwarza zagrożeń dla

krajobrazu i przyrody nieożywionej. Inwestycjami tymi obecnie na terenie gminy jest budowa kanalizacji w miejscowościach Raduń, Korytowo, Smoleń.

Wytyczne kształtowania i ochrony fizjonomii krajobrazu:

- należy prowadzić umiejętne zagospodarowanie turystyczne – pozwalające na właściwe, oparte na przesłankach ekologicznych, wykorzystanie walorów przyrodniczych
- należy podporządkować funkcję turystyczną obowiązkom ochrony przyrody, szczególnie na obszarach chronionych (obszary chronionego krajobrazu) jak i na terenach przewidzianych do ochrony (Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy jezior Klukom, Żeńsko, Raduń ZPK - 3, użytki ekologiczne – proponowane jezioro Stobno UE - 8).
- zagospodarowanie turystyczne jezior winno być poprzedzone oceną stanu czystości wód i podatności zbiornika na degradację;
- wzdłuż linii brzegowej jezior należy zachować strefę ochronną umożliwiającą dostęp do wody, przejście lub przejazd dla swobodnego ruchu wzdłuż wód. Strefa ta powinna być utrzymana w szerokości ok. 100 m, z zakazem zabudowy kubaturowej;
- bezwzględnie należy wykluczyć na obszarze całej gminy zrzut nie oczyszczonych ścieków do wód otwartych;
- należy zachować wszystkie naturalne stawy we wsiach i parkach zabytkowych. W większości są to zbiorniki zaniedbane, zanikające i wymagające ochrony przed dalszą dewastacją. Stanowią ważny element przyrody i krajobrazu wiejskiego;
- ochronie i kształtowaniu podlegają sylwetki układów przestrzennych miejscowości wraz z przedpolami ekspozycyjnymi m.in. przez zakaz lokalizacji obiektów zniekształcających panoramy i zakłócających ekspozycję, szczególnie z miejsc najczęstszych obserwacji (drogi dojazdowe, brzegi jezior);
- należy zachować oczka wodne i nieużytki naturogeniczne znajdujące się w obrębie użytków rolnych ze względu na ich duże znaczenie ekologiczne;
- użytki zielone powinny być zachowane w dotychczasowym użytkowaniu rolniczym, zwłaszcza znajdujące się na rozległych obniżeniach terenu i pełniące funkcje naturalnej retencji wody;
- gleby o niskiej jakości, mało wydajne powinny być przeznaczone pod zalesianie, w pierwszej kolejności tam gdzie sąsiadują z kompleksami leśnymi (wyrównanie granicy rolno-leśnej), w strefach alimentacji wód podziemnych, na terenach podatnych na erozję gleby, w strefie wododziałowej;

- lasy należy użytkować zgodnie z ich funkcją i chronić przed przeznaczeniem na cele nieleśne. W obrębie lasów nie dopuszczać do zainwestowania nie związanego z ich ochroną i powiększaniem zasobów leśnych;
- należy zachować wszelkie zadrzewienia przydrożne, śródmiejskie zwłaszcza starodrzew, zadrzewienie parkowe ze starodrzewem;
- należy zachować zadrzewienia znajdujące się nad ciekami, w strefach nadbrzeżnych jezior oraz kępy i pasma zadrzewień w obrębie użytków zielonych i na obniżeniach terenu, gdzie wspomagają naturalną retencję wody. Stanowią również siedliska drobnej fauny;
- wszystkie parki zabytkowe wymagają uporządkowania i ochrony według wskazań WKZ;
- strefy pełniące funkcję korytarzy ekologicznych, stanowiące ważne naturalne połączenia przyrodnicze pomiędzy różnymi typami środowisk i warunkujące utrzymanie równowagi w otoczeniu, powinny być chronione przed zmianą użytkowania i przekształceniem (zabudowa kubaturowa, gradzenie).

VII. PODSUMOWANIE

Inwentaryzacja przyrodnicza przeprowadzona w sezonie wegetacyjnym 2001 i 2002 w gminie Choszczno dostarczyła bogatych informacji o charakterze i zróżnicowaniu szaty roślinnej oraz walorach faunistycznych jej obszaru na tle krajobrazu.

Podsumowując przedstawione opracowanie można przedstawić następujące wyniki:

1. Cały obszar gminy włączony jest do dwóch korytarzy ekologicznych o randze krajowej: dolina Iny tworzy połączenie obszarów o znaczeniu międzynarodowym 6M i 7M (Pojezierze Drawskie, Obszar Drawy) z obszarem 1M (Dolna Odra).
2. Teren gminy Choszczno jest obszarem o średnich walorach przyrodniczych na tle innych gmin województwa zachodniopomorskiego. Jest to sytuacja typowa, biorąc pod uwagę rolniczy charakter obszaru i duży udział stosunkowo żyznych gleb w strukturze gruntów.
3. Do głównych walorów gminy należą: walory krajobrazowe obszarów morenowych, znaczna liczba jezior, na obszarach leśnych - wysoki udział drzewostanów liściastych oraz duża liczba stosunkowo dobrze parków podworskich i innych kulturowych elementów dawnego krajobrazu rolniczego. Na podkreślenie zasługuje zachowania na terenie gminy wielu pomnikowych okazów drzew, tak w zbiorowiskach leśnych jak i w parkach oraz zadrzewieniach przydrożnych. Rozpoznanie tych walorów nie jest jeszcze wystarczające, z braku podstawowych badań geobotanicznych na terenie gminy.
4. W granicach gminy odnotowano podczas prac terenowych 175 gatunków zwierząt, objętych w Polsce (w myśl wyżej wymienionego rozporządzenia) ochroną gatunkową. W tym stwierdzono gatunki zwierząt, dla których tworzy się strefy w celu ochrony ich miejsc lęgowych. W gminie Choszczno proponujemy powołać 4 strefy.
Skład i liczebności zwierząt bytujących w gminie są uboższe w stosunku do Pojezierza Ińskiego, bogatsze jednak niż przyległe tereny borów sosnowych Pojezierza Drawskiego. Niskie zagęszczenia rzadkich gatunków fauny wynikają z niskiej lesistości gminy, dość wysokiego zaludnienia oraz dużej penetracji.
5. Na terenie gminy Choszczno brak było do tej pory przestrzennych form ochrony przyrody, z wyjątkiem fragmentów dwóch obszarów chronionego krajobrazu o bardzo łagodnych rygorach ochronnych. Jeden z tych obszarów został zaproponowany do sieci **NATURA 2000** jest to obszar chronionego krajobrazu Choszczno - Drawno. Zaproponowany obszar do ochrony odpowiada i wychodzi naprzeciw wymogom stawianym w aktach prawnych Unii Europejskiej w zakresie ochrony przyrody.

6. W ramach niniejszej Waloryzacji proponujemy powołanie
- 3 rezerwatów
  - 11 użytków ekologicznych
  - 5 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, chroniących najcenniejsze elementy środowiska przyrodniczego gminy.
7. Możliwość przetrwania tych obszarów wymaga podjęcia licznych aktywnych działań dla utrzymania i poprawy ogólnego stanu przyrody i środowiska. Dotyczy to między innymi wdrożenia programów tzw. „zintegrowanej ochrony przyrody”, w których uczestniczyły by różne podmioty prawne. Wynika to z powszechnych zagrożeń, do których na terenie gminy Choszczno zaliczyć można przeżyźnienie siedlisk – gleb i wód powierzchniowych, nadmierne odwodnienie, a w ostatnich latach porzucenie obszarów rolniczych, głównie łąk i pastwisk. W wyniku tych procesów w ciągu ostatnich trzydziestu lat prawdopodobnie wyginęły na terenie gminy gatunki wielu roślin, szczególnie związanych z mezotroficznymi siedliskami mokradłowymi.